

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Wojewódzki Urząd Pracy
w Szczecinie

EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

RAPORT KOŃCOWY

**PRZEPROWADZENIE KOMPLEKSOWYCH, WOJEWÓDZKICH BADAŃ RYNKU PRACY,
GOSPODARKI I EDUKACJI W RAMACH PROJEKTU REGIONALNY BAROMETR RYNKU
PRACY I EDUKACJI**

PLANY I PREFERENCJE ZAWODOWE UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

ZAMAWIAJĄCY:

Wojewódzki Urząd Pracy

70-383 Szczecin

ul. Mickiewicza 41

tel.: 091 42 56 100, fax: 091 42 56 103

WYKONAWCA:

InfoAudit Sp. z o.o.

02-954 Warszawa, ul. Kubickiego 19 lok 24

Tel 022 894 35 81, fax: 022 858 90 08

e-mail: ewaluacja@infoaudit.com.pl; www.infoaudit.com.pl

WARSZAWA, LISTOPAD 2009

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Rynku Pracy i Edukacji"

Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 179

Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
1. WPROWADZENIE	5
2. ANALIZA DANYCH WTÓRNYCH DLA POLSKI I WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO	6
3. ANALIZA PORÓWNAWCZA BADAŃ TEMATYCZNYCH REALIZOWANYCH W RAMACH REGIONALNEGO OBSERWATORIUM RYNKU PRACY I EDUKACJI	14
3.1. ŚCIEŻKA EDUKACJI MŁODZIEŻY	15
3.2. PLANY I OCZEKIWANIA ZAWODOWE	17
3.3. KWALIFIKACJE I POSTAWY MŁODZIEŻY	18
3.4. OCZEKIWANIA PRACODAWCÓW Z REGIONALNEGO RYNKU PRACY	19
3.5. GŁÓWNE PROBLEMY EDUKACJI I RYNKU PRACY W UJĘCIU POWIATOWYM - PODSUMOWANIE	20
4. WYNIKI BADAŃ	25
4.1. STRUKTURA BADANEJ PRÓBY UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH	25
4.2. PLANY DALSZEGO KSZTAŁCENIA MŁODZIEŻY SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH	28
4.2.1. Plany kontynuacji i nauki	28
4.2.2. Postawy młodzieży	32
4.2.3. Kwalifikacje i umiejętności uczniów	37
4.2.4. Preferencje zawodowe uczniów	43
4.3. ANALIZA STOPNIA KORZYSTANIA MŁODZIEŻY PONADGIMNAZJALNEJ Z USŁUG DORADZTWA I PORADNICTWA ZAWODOWEGO	48
4.3.1. Stopień znajomości i zainteresowania sprawami związanymi z rynkiem pracy	48
4.3.2. Korzystanie z pomocy doradców zawodowych i z innych źródeł wsparcia wyboru ścieżki zawodowej lub edukacyjnej	51
4.4. POTRZEBY INFORMACYJNE W ZAKRESIE PLANÓW I PREFERENCJI ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH INSTYTUCJI POWIĄZANYCH Z RYNKIEM PRACY	54
4.5. WNIOSKI	59
ANEKSY ZAWIERAJĄCE OPIS METODOLOGII I ŹRÓDEŁ DANYCH	68

SPIS TABEL

Tabela 1. Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach zawodowych w woj. zachodniopomorskim	9
Tabela 2. Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach ogólnokształcących w woj. zachodniopomorskim	9
Tabela 3. Rozkład próby badawczej wg profilu klas	27
Tabela 4. Rozkład wykształcenia obojga rodziców	28
Tabela 5. Czy zamierzasz kontynuować dalej naukę bezpośrednio po ukończeniu szkoły, jeśli tak, w jakiej formie	29
Tabela 6. Jeśli nie zamierzasz kontynuować nauki, to z jakich powodów	31
Tabela 7. Z jakiego powodu wybrałeś obecna szkołę	32
Tabela 8. Co Twoim zdaniem jest najważniejsze, aby osiągnąć poczucie satysfakcji z wykonywanej pracy	33
Tabela 9. Czy obecna szkoła przygotowała/przygotowuje Cię dobrze do podjęcia zatrudnienia i czy otrzymałeś praktyczne umiejętności	35
Tabela 10. Czy zaakceptowałbyś możliwość podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania	36
Tabela 11. Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy	38
Tabela 12. Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych	38
Tabela 13. Czy byłabyś w stanie porozumieć się w pracy w języku obcym	40
Tabela 14. Czy udzielasz się jako wolontariusz	41
Tabela 15. Czy dotychczas wykonywana praca była zgodna ze zdobytym wykształceniem	42
Tabela 16. Czy wykonywana dotychczas praca ma wpływ na	42
Tabela 17. W jaki sposób zamierzasz w pierwszej kolejności sama/sam poszukiwać pracy	43
Tabela 18. Czy na obecnym etapie nauki planujesz swoją przyszłość zawodową	44
Tabela 19. Jak oceniasz ogólną pozycję absolwentów na zachodniopomorskim (wojewódzkim) i lokalnym (powiatowym) rynku pracy	45
Tabela 20. Jaka byłaby kwota netto adekwatna do umiejętności, za jaką podjąłbyś się pracy	46
Tabela 21. Które z czynników wpływają przede wszystkim na decyzje o wyborze miejsca pracy przez absolwenta?	47
Tabela 22. Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku pracy w swoim powiecie	49
Tabela 23. Czy w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę	50
Tabela 24. Czy miejscu zamieszkania/w powiecie są pracodawcy, u których można szukać zatrudnienia zgodnego z kwalifikacjami	51
Tabela 25. Czy korzystałaś/korzystałeś z usług doradców	53

Tabela 26. Czy znasz i korzystałeś z usług instytucji rynku pracy	54
Tabela 27. Badane związki między zmiennymi	59
Tabela 28. Rozkład próby badawczej	75

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Rozkład próby badawczej według płci	26
Rysunek 2. Rozkład próby badawczej według miejsca pochodzenia	26
Rysunek 3. Wybór typu szkoły przez uczniów pochodzących ze wsi i z miast.....	27
Rysunek 4. Preferencje miejsca dalszego kształcenia wg pochodzenia ucznia z miasta lub wsi	30
Rysunek 5. Czy w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę	50

1. WPROWADZENIE

Raport pt.: „Plany i preferencje zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych” powstał na skutek realizacji kompleksowych badań wojewódzkich przeprowadzonych w ramach projektu „Regionalny Barometr Rynku Pracy i Edukacji” dla Oddziału Zachodniopomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Szczecinie. Badanie zostało przeprowadzone w okresie wrzesień - październik 2009 roku przez firmę: InfoAudit Sp. z o.o

Strona | 5

Celem nadrzędnym badań prowadzonych w ramach Regionalnego Barometru Rynku Pracy i Edukacji jest podniesienie poziomu aktywności zawodowej mieszkańców województwa zachodniopomorskiego poprzez dostarczenie instytucjom wspierającym rozwój zatrudnienia niezbędnych informacji i danych dotyczących planowanych form i kierunków działań aktywizujących zgodnych z potrzebami regionalnego rynku pracy. W tym kontekście za cel główny badania preferencji zawodowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych uznano:

ZDIAGNOZOWANIE PLANÓW I PREFERENCJI EDUKACYJNYCH I ZAWODOWYCH MŁODZIEŻY SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

Osiągnięcie niniejszego celu możliwe stało się za sprawą realizacji następujących trzech celów szczegółowych:

- C1: Rozpoznanie potrzeb informacyjnych w zakresie planów i preferencji absolwentów szkół ponadgimnazjalnych poszczególnych grup instytucji powiązanych z rynkiem pracy.
- C2: Rozpoznanie planów dotyczących dalszego kształcenia (w tym zwłaszcza kształcenia zawodowego) młodzieży szkół ponadgimnazjalnych.
- C3: Analiza stopnia korzystania młodzieży ponadgimnazjalnej z usług doradztwa i poradnictwa zawodowego.

Wybór zawodu to ciąg decyzji, który rozpoczyna się w dzieciństwie, a kończy się w wieku dojrzałym. Decyzje zawodowe są jednymi z ważniejszych, ponieważ od nich zależy przyszłe życie. Wybór zawodu to problem szczególnie trudny i złożony, ze względu na sytuację ryzyka, w której jest podejmowany, oraz sam charakter młodych ludzi, którzy znajdują się w trudnym okresie dojrzewania. W przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych w znacznej mierze pierwszy zasadniczy wybór mający wpływ na przyszłość zawodową został już dokonany właśnie przez wybór takiej a nie innej szkoły ponadgimnazjalnej. Wybór ten na etapie końca szkoły średniej może zostać jeszcze ewentualnie skorygowany m.in. po uwzględnieniu predyspozycji i przekonań ucznia. Wynika stąd konieczność umiejętnego współtowarzyszenia młodzieży w procesie podejmowania decyzji zawodowej. A to możliwe jest tylko w przypadku dokładnego rozeznania tego, jakie są priorytety młodych ludzi, jakie mają oni wyobrażenia i oczekiwania, co do swojego życia zawodowego i czym kierują się przy podejmowaniu ważnych życiowych decyzji.

W ostatnich latach gwałtowny rozwój nowoczesnych technologii spowodował duże zmiany w zakresie obowiązków i zajęć ludzkich. Świat zmienia się coraz szybciej. Dotyczy to także zajęć wykonywanych przez ludzi i w konsekwencji rynku pracy. Zapotrzebowanie gospodarki na siłę roboczą zmienia się często znacznie szybciej niż możliwość przystosowania się pracowników do nowych wymogów rynku pracy. Zmiany w stosowanych technikach i technologiach sprawiają, że także w tradycyjnych zawodach potrzebna jest dziś zupełnie nowa wiedza i umiejętności. Dopasowanie umiejętności i wiedzy pracowników do tych zmian to jedno z najważniejszych wyzwań współczesnych czasów.

Z tego powodu w ramach niniejszego badania podjęta została próba stworzenia spójnego podejścia badawczego wykorzystywanego do cyklicznego badania preferencji edukacyjnych i zawodowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim, jako elementu szerszych badań rynku pracy w regionie. Badanie to powinno służyć wsparciu procesów decyzyjnych administracji lokalnej, placówek edukacyjnych, oraz instytucji rynku pracy w zakresie wsparcia systemu edukacji, tak by był on skutecznym narzędziem wsparcia wzrostu zatrudnienia w regionie. W tym celu w wyniku realizacji badania rozpoznano potrzeby informacyjne decydentów w obszarze planów i preferencji edukacyjnych uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz kwalifikacji jakie posiadają po ukończeniu określonych typów szkół.

Strona | 6

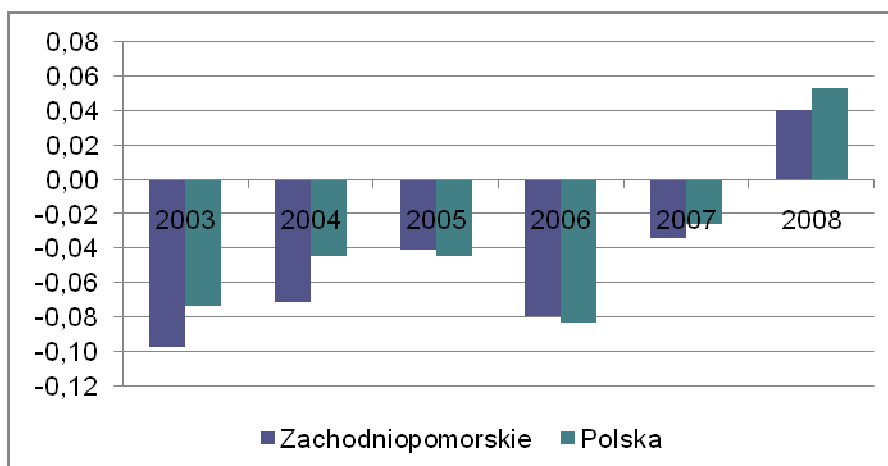
Badanie oparte zostało przede wszystkim na danych pierwotnych zebranych na grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych z województwa zachodniopomorskiego oraz przedstawicieli instytucji mających styczność z młodzieżą szkolną. Szczegółowy opis metodologii badania oraz zastosowanych technik i narzędzi badawczych zaprezentowany został w aneksach niniejszego Raportu. Do badania wybrana została reprezentatywna grupa uczniów z obszaru wszystkich powiatów województwa. Ponieważ próba badawcza jest zróżnicowana i obejmuje uczniów szkół średnich zawodowych, zasadniczych zawodowych oraz ogólnokształcących zasadnym stało się wyróżnienie opinii tych grup respondentów. Z tego powodu wszystkie rozkłady danych uzyskane na podstawie badania ankietowego przedstawione są w niniejszym Raporcie dla całej badanej próby oraz w rozbiciu na trzy główne typy szkół ponadgimnazjalnych. Dzięki temu możliwe są porównania odpowiedzi między tymi trzema grupami respondentów. Wyniki badań terenowych zostały zaprezentowane zgodnie z logiką pytań badawczych zawartych w ofercie na realizację niniejszego badania w Rozdziale 4. Raport uzupełniony został o analizę danych zastanych dotyczących edukacji i szkolnictwa ponadgimnazjalnego w województwie zachodniopomorskim oraz w kraju (Rozdział 2) a także o przegląd interesujących z punktu widzenia celów badania wyników analiz realizowanych w latach ubiegłych (Rozdział 3).

2. ANALIZA DANYCH WTÓRNYCH DLA POLSKI I WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

W województwie zachodniopomorskim wg danych GUS w 2008 mieszkało 1 692 957 osób. Liczba ludności województwa zmniejszała się w ostatnich latach systematycznie w tempie średnio około 0,05% w skali roku. W porównaniu do 2002 roku w liczbach bezwzględnych oznaczało to spadek o ok. 4, 7 tys. osób. W 2008 roku tendencja ta odwróciła się i w województwie odnotowano przyrost liczby ludności o około 0,04%. Podobny proces można w analogicznym okresie zaobserwować dla Polski.

Wykres 1. Przyrost liczby ludności w województwie zachodniopomorskim i w Polsce [%]

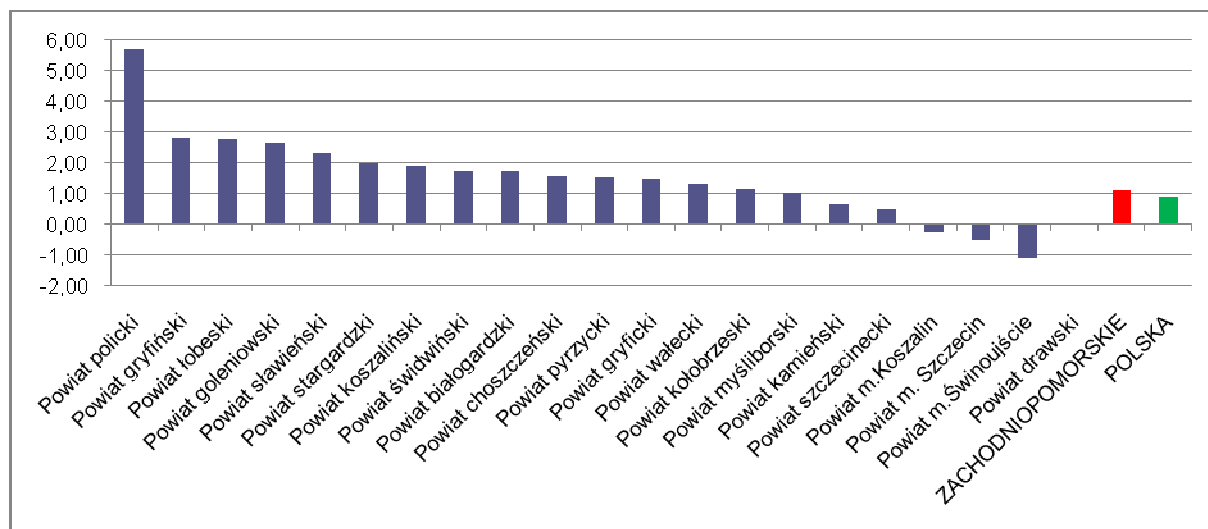

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wzrost liczby ludności w woj. zachodniopomorskim w 2008 roku wynikał przede wszystkim z wyższego niż w poprzednich latach przyrostu naturalnego (1,1‰), gdyż saldo migracji pozostało nadal ujemne. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik przyrostu naturalnego zanotowano w powiecie polickim – 5,7‰. Wynikać może to z tego, iż teren powiatu polickiego poza dynamicznym rozwojem własnej bazy gospodarczej staje się zapleczem mieszkaniowym oraz alternatywnym miejscem znalezienia atrakcyjnie płatnej pracy dla Szczecina. Z tego powodu mieszkańcy powiatu to przede wszystkim ludzie młodzi i czynni zawodowo, w wieku rozrodczym. W kolejnych powiatach – gryfińskim, łobeskim i goleniowskim przyrost naturalny był niemal dwukrotnie niższy i wahał się między 2,68 a 2,85‰. Tradycyjnie ujemny przyrost naturalny zanotowano we wszystkich trzech miastach – powiatach grodzkich. (Wykres 2)

W przypadku migracji województwo zachodniopomorskie należy uznać za region odpływowy. Ogółem saldo migracji w 2007 roku wyniosło -1‰, przy średniej w Polsce -0,4‰. Wyjątkowa sytuacja panuje jedynie w powiecie polickim, gdzie w badanym roku saldo migracji wyniosło aż 20,9‰. Dodatkowo saldo odnotowano dodatkowo w powiatach drawskim, kołobrzeskim, koszalińskim, goleniowskim i w Świnoujściu.

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 osób w 2008 r w powiatach województwa zachodniopomorskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura wieku ludności województwa zachodniopomorskiego i Polski jest bardzo zbliżona. Ludność województwa jest jednak relatywnie nieznacznie młodsza niż przeciętnie ludność całego kraju. Począwszy od 2002 roku obserwowany jest spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnym. W sumie średnio w zachodniopomorskim ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła w 2003 roku 21, 7%, podczas gdy w 2008 roku już tylko 19,1%. (Analogicznie w Polsce udziały wynosiły 21,9% i 19,3%). Najniższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowuje się we wszystkich trzech powiatach grodzkich województwa zachodniopomorskiego (udział około 16%), najwyższy z kolei (ponad 21, 2%) w kilku powiatach podregionu koszalińskiego – białogardzkim, koszalińskim, sławieńskim, szczecineckim i wałeckim. Maleje również udział dzieci w wieku 0-14 lat w populacji ogółem, więc przyszłych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Podobnie jak w całej Polsce, ludność województwa podlega procesowi starzenia się. Liczba osób w wieku produkcyjnym od około 2004 roku utrzymuje się natomiast na stałym stabilnym poziomie i nie wzrasta. Współczynnik obciążenia demograficznego w 2008 roku w woj. zachodniopomorskim kształtował się na najniższym w Polsce poziomie i wyniósł 51, 7 (przeciętnie w Polsce wyniósł on 55,1, a niektórych województwach był bliski 60).

Współczynnik urbanizacji w województwie zachodniopomorskim jest wyższy niż średnio w kraju i wynosi około 69%. Przeciętnie w Polsce odsetek ten kształtuje się na poziomie 61%. Mimo to gęstość zaludnienia w województwie jest znacznie niższa niż średnio w Polsce. Gęstość zaludnienia w województwie wynosi 74 osób./km², przy średniej w kraju 122 osób./km². Biorąc pod uwagę, iż w regionie dominują dwa miasta – Szczecin i Koszalin, które gromadzą około 1/3 ludności województwa, to duża część ludności mieszka w małych i średnich miastach. Mimo to struktura osadnicza województwa zachodniopomorskiego nie jest korzystna z punktu widzenia osób uczących się i przyszłych pracowników. Małe miasta nie są w stanie zaoferować wykształcenia we wszystkich kierunkach pożądanym przez młodych ludzi, chociaż w każdym z powiatów jest przynajmniej po jednej szkole z każdego typu szkół ponadgimnazjalnych. Co więcej miasta są w dużej mierze położone na obrzeżach województwa, co może komplikować sprawę codziennych dojazdów do szkoły ponadgimnazjalnej lub w przyszłości uczelni wyższej. Z tego powodu młodzież często jest zmuszona do kształcenia w tym kierunku, jaki oferuje lokalna szkoła.

SKOLNICTWO NA POZIOMIE PONADGIMNAZJALNYM

Województwo zachodniopomorskie jest zróżnicowanym pod względem wskaźników dotyczących skolaryzacji, liczby uczniów i liczby i typów szkół ponadgimnazjalnych. Wyraźnie zauważalna jest tendencja do koncentrowania się edukacji uczniów w szkołach ogólnokształcących, ewentualnie średnich zawodowych, a więc tych kończących się maturą, w większych ośrodkach miejskich. Zwrócić należy uwagę, że wskaźnik skolaryzacji netto dla liceów ogólnokształcących dla podregionu miasta Szczecin¹ jest widocznie (o około 30 pkt.%) wyższy niż dla pozostałych podregionów. Nie oznacza to jednak występowania w Szczecinie najniższego wskaźnika skolaryzacji w przypadku szkół zawodowych. W przypadku szkół średnich zawodowych jest on nawet wyższy niż średnio w województwie.

W ostatnich latach zauważalny jest wzrost wartości współczynnika skolaryzacji netto² w przypadku szkół zasadniczych zawodowych. Jest to szczególnie wyraźna tendencja w podregionie stargardzkim i szczecińskim (wzrost o ponad 2, 5 pkt % w przeciągu 5 badanych lat). Jedynym

¹Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. (Dz. U. Nr 214, poz.1573) z dniem 1 stycznia 2008 roku dokonano zmian w Nomenklaturze Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych, polegająca na zwiększeniu liczby podregionów (NTS 3) z 45 do 66. W związku z powyższym dane do 2007 roku dla województwa zachodniopomorskiego przeliczone zostały i są przedstawione w aktualnym podziale na 4 podregiony.

² Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

podregionem gdzie tendencja jest odwrotna jest miasto Szczecin. Wyraźny spadek współczynnika zaobserwowano natomiast w przypadku szkół średnich zawodowych. W sumie w okresie 2004-2008 wyniósł on 5 pkt.%, a najbardziej dynamiczny był w podregionie stargardzkim.

Tabela 1. Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach zawodowych w woj. zachodniopomorskim

Jednostka terytorialna	Zasadnicze szkoły zawodowe - ZSZ					Średnie szkoły zawodowe - technika i licea profilowane				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
	[%]									
ZACHODNIOPOMORSKIE	12,0	11,0	12,0	12,7	13,4	33,0	33,0	32,3	29,6	28,1
Podregion koszaliński	13,0	12,0	13,0	13,4	14,1	38,0	37,0	37,4	34,3	32,4
Podregion stargardzki	13,0	12,0	12,7	14,2	15,6	31,0	30,0	28,5	24,6	23,3
Podregion m. Szczecin	12,0	11,0	11,0	11,1	11,5	33,0	33,0	32,1	31,2	30,5
Podregion szczeciński	9,0	9,0	9,9	10,9	11,6	29,0	28,0	27,4	24,6	23,1

Strona | 9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ograniczenie kształcenia na poziomie średnim zawodowym nie jest rekompensowane wzrostem wskaźnika skolaryzacji w szkołach ogólnokształcących w ostatnich dwóch latach. W tym przypadku obserwowane jest utrwalenie sytuacji. We wszystkich podregionach zachodniopomorskim zanotowano w tym czasie mniej więcej te same wartości, a średnio w województwie nieznaczny spadek o około 0,5%. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik skolaryzacji netto dla liceów ogólnokształcących obserwowany jest w Szczecinie – prawie 68%. Jest to spowodowane największym dostępem tego typu szkół dla młodzieży ponadgimnazjalnej, a także możliwością kontynuacji nauki na studiach wyższych w Szczecinie. Szczecin gromadzi również młodzież z okolicznych miejscowości i powiatów. Świadczy o tym wyraźnie bardzo niski wskaźnik skolaryzacji dla liceów, a także dla pozostałych typów szkół ponadgimnazjalnych w podregionie szczecińskim, a więc na terenie wokół Szczecina.

Tabela 2. Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach ogólnokształcących w woj. zachodniopomorskim

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji netto LO	
	2007	2008
	[%]	
ZACHODNIOPOMORSKIE	43,23	42,83
Podregion koszaliński	38,90	38,97
Podregion stargardzki	39,28	38,45
Podregion m. Szczecin	67,78	67,97
Podregion szczeciński	30,58	29,31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W strukturze szkół ponadgimnazjalnych w powiatach województwa zachodniopomorskiego dominują szkoły średnie zawodowe – technika, na drugim miejscu są licea ogólnokształcące. Mimo to wyraźnie (ponad 2 krotnie) większa liczba uczniów wybiera naukę w szkołach ogólnokształcących. Liczba absolwentów szkół zasadniczych i liceów profilowanych jest zbliżona do siebie, chociaż nieco więcej jest tych pierwszych. Na ogół na terenie każdego powiatu uczeń ma możliwość kształcenia się w każdym typie szkoły ponadgimnazjalnej.

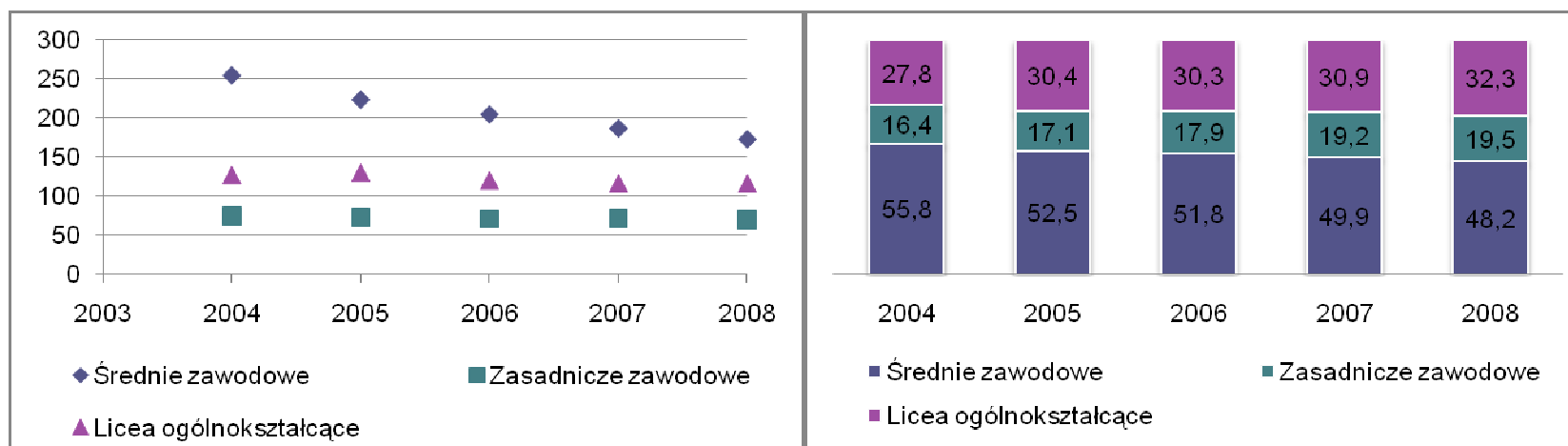

Jeszcze w roku 2004 na terenie województwa zachodniopomorskiego istniało 255 szkół średnich zawodowych. W 2008 tego typu szkół było 173, co oznacza spadek o 1/3. Jednocześnie liczba uczniów w tych szkołach zmalała w tym samym czasie o ok. 6000 tj. o ¼ do poziomu ok. 24500 uczniów. Liczba szkół zasadniczych zawodowych zmalała w okresie między 2004 a 2008 rokiem o 7%. W 2008 roku było ich 70. Jednocześnie w tym samym czasie odnotowano 6% wzrost liczby uczniów. W 2008 roku w szkołach zasadniczych zawodowych kształciło się 9500 osób. Najliczniejszą grupę uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 29 tys. osób stanowili w 2008 r uczniowie liceów ogólnokształcących. Ich liczba w okresie 2004-2008 spadła w sumie o 6%, przy jednoczesnym spadku liczby liceów o 9%. Obecnie w województwie funkcjonuje 116 liceów.

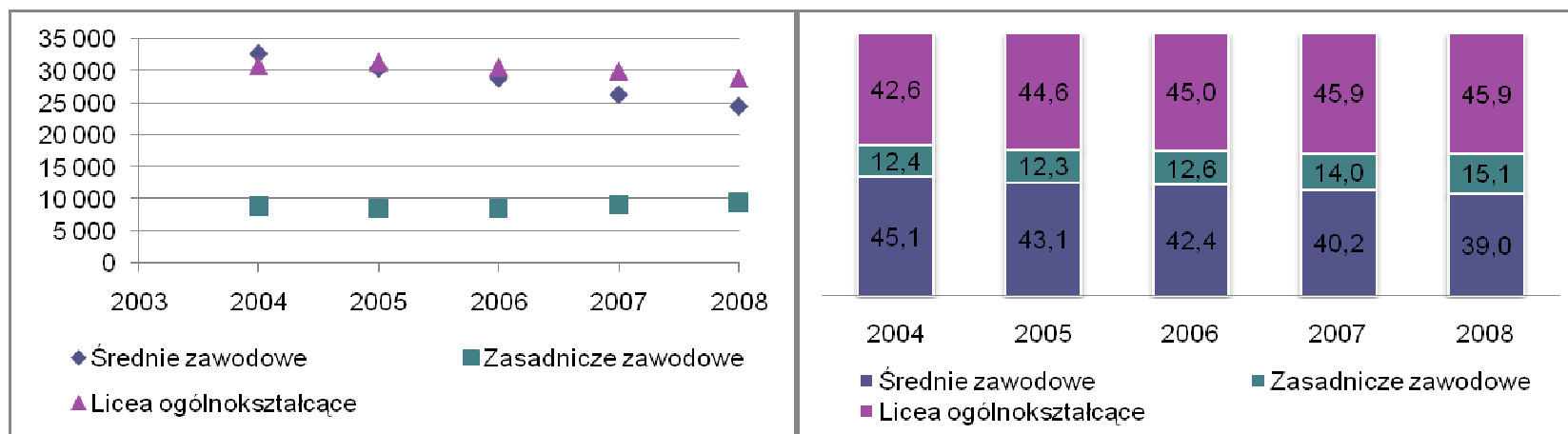
Strona | 10

Co rok szkoły ponadgimnazjalnej w województwie zachodniopomorskim opuszcza około 18, 5 tys. absolwentów. Liczba ta maleje systematycznie od kilku lat. Biorąc pod uwagę fakt, iż ponad połowę absolwentów stanowią licealiści, a około 1/3 uczniowie szkół średnich zawodowych, należy się spodziewać, iż w większość podejmą oni dalsze kształcenie na uczelniach wyższych lub szkołach policealnych i jeszcze nie wejdą na rynek pracy. Inaczej sytuacja może wyglądać w przypadku absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, których w roku 2008 było około 2400, tj. 13% wszystkich absolwentów.

Wykres 3. Liczba (wykres lewy) i struktura (wykres prawy) szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży w województwie zachodniopomorskim

Wykres 4. Liczba (wykres lewy) i struktura (wykres prawy) uczniów szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży w województwie zachodniopomorskim

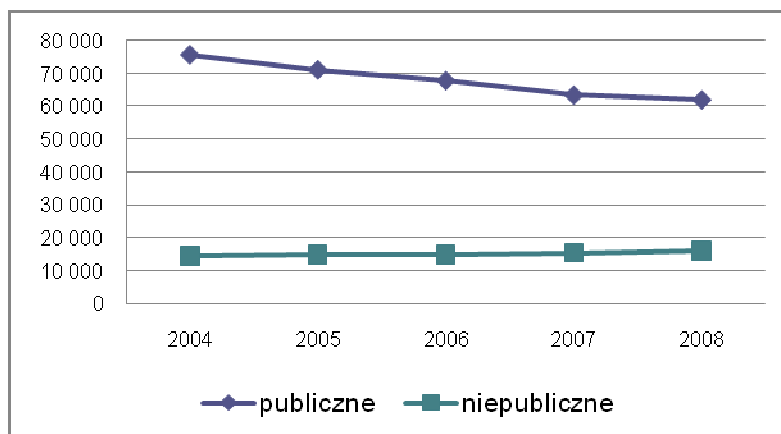
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

SZKOLNICTWO WYŻSZE

Na terenie województwa zachodniopomorskiego w 2008 roku funkcjonowało 22 szkół wyższych, z czego 17 w Szczecinie. 13 z nich to szkoły zawodowe. Poza tym w województwie działa jeden uniwersytet, 2 politechniki, po jednej szkole ekonomicznej, medycznej, morskiej, rolniczej, artystycznej i pedagogicznej. W sumie w 2008 roku we wszystkich uczelniach z regionu (zarówno publicznych jak i prywatnych) studiowało około 78 200 studentów.

Strona | 12

Wykres 5. Liczba studentów na uczelniach zachodniopomorskich

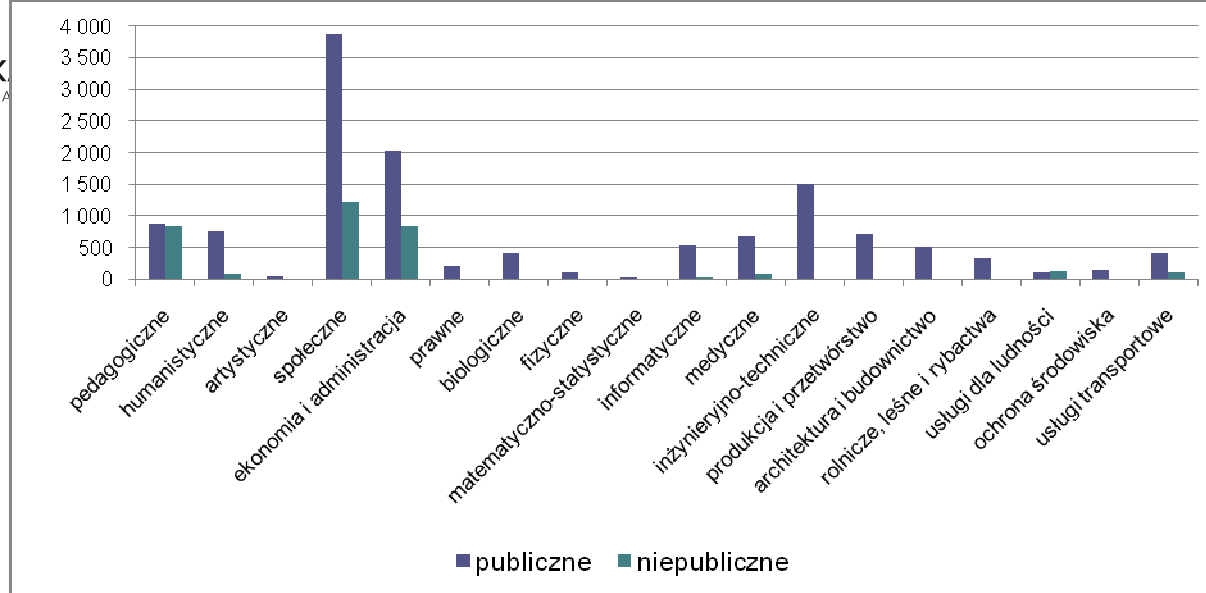
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

To wyraźnie mniej niż jeszcze 5 lat wcześniej, kiedy to liczba studentów w województwie zachodniopomorskim wynosiła niecałe 90 200 osób. Spadek liczby studentów dotknął przede wszystkim uczelnie publiczne, na których to w przeciągu 5 lat liczba studiujących zmalała aż, o 15 tys., tj. o prawie 22%. W przypadku uczelni prywatnych zanotowano wzrost liczby studiujących o około 1700 osób, tj. o około 11%.

W strukturze studiujących zdecydowanie dominują studenci kierunków społecznych – stanowią oni prawie 1/3 wszystkich studentów z województwa zachodniopomorskiego.. W roku 2008 ponad 5100 absolwentów kierunków społecznych opuściło uczelnie i potencjalnie zasiliło regionalny rynek pracy. Dla porównania - w Polsce średnio udział absolwentów tego typu kierunków wynosi 13%. Prawie połowę mniej, bo 17% (niecałe 2900 osób) ukończyło zachodniopomorskie uczelnie ekonomiczne lub na kierunkach administracyjnych. (W Polsce jest to zbliżony udział -18,7%). Trzecią z kolei grupę – prawie 10% absolwentów w 2008 roku (1700 osób) stanowili studenci szkół pedagogicznych. We wszystkich tych trzech grupach absolwenci wywodzili się zarówno ze szkół publicznych jak i niepublicznych.

Wyższe niż średnio w kraju były natomiast udziały absolwentów kierunków inżyniersko technicznych (9,0% absolwentów w zachodniopomorskim, przy 7,9% w kraju) oraz związanych z produkcją i przetwórstwem (odpowiednio 4,4,% i 3,8%) i transportem (odpowiednio 3,1% i 0,8%). Dodatkowo na tym samym poziomie znalazły się udziały absolwentów informatyki. (po około 3,4%). Tym samym należy stwierdzić, iż w województwie zachodniopomorskim, w porównaniu do całego kraju istnieją sprzyjające warunki do kształcenia się na uczelniach technicznych i stosunkowo więcej osób niż w innych regionach polski decyduje się na studia tego typu - w sumie około 20% studentów.

Wykres 6. Liczba absolwentów w województwie zachodniopomorskim wg. typów szkół wyższych w 2008 r

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie powyższych danych wyraźnie widać, iż uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim mają w perspektywie dalszego kształcenia do wyboru przede wszystkim kierunki społeczne i humanistyczne, techniczno – inżynieryjne oraz ekonomiczno - administracyjne. Biorąc pod uwagę strukturę absolwentów różnych typów kierunków uczelni wyższych w regionie te trzy grupy wyraźnie dominują. Może to oznaczać, iż osoby, które chcą studiować na innych kierunkach – np. przyrodniczych lub medycznych częściej decydują się na wyjazd poza swoje województwo.

AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA MŁODYCH

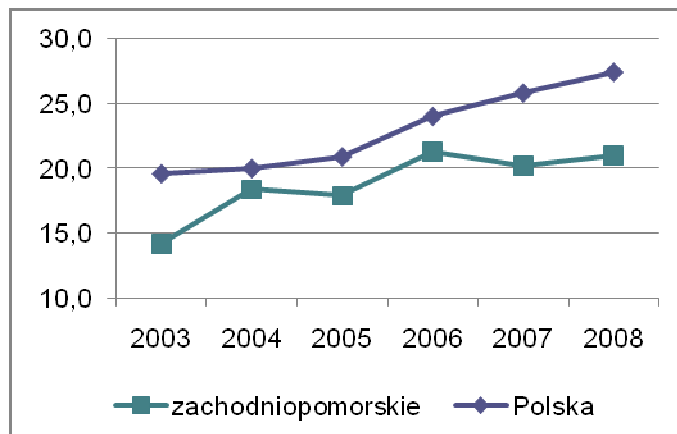
Celem działań podejmowanych na rynku pracy jest przede wszystkim sprzyjanie zatrudnieniu, co w konsekwencji przekładać ma się na ograniczenie zjawiska bezrobocia. Zwiększenie zatrudnienia jest podstawowym zadaniem na polskim rynku pracy. Jest to zarazem jeden z priorytetów europejskich. W dokumencie końcowym ze szczytu w Lizbonie zapisano, że gospodarka Unii Europejskiej do 2010 r., „ma stać się najbardziej konkurencyjną i dynamiczną gospodarką opartą na wiedzy, zdolną do trwałego gospodarczego wzrostu, powiązaną z większą liczbą miejsc pracy lepszej jakości”. Jednym z głównych celów strategii jest zapewnienie w krajach Unii pełnego zatrudnienia, a to z kolei ma się przełożyć na wzrost konkurencyjności gospodarki opierającej się na wykorzystaniu wiedzy, dostępie do informacji oraz innowacyjności.

Województwo zachodniopomorskie cechuje się szczególnie niską aktywnością zawodową. W kilku ostatnich latach nastąpił duży spadek liczby aktywnych zawodowo, co doprowadziło do sytuacji iż województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się w tej chwili najniższą spośród wszystkich aktywnością ekonomiczną. W Polsce w 2008 roku wskaźnik ten wynosił 54,2%, zaś w województwie zachodniopomorskim był on o około 4 pkt% niższy. W 2008 roku na terenie województwa zachodniopomorskiego aktywnych zawodowo było około 626 tys. osób w wieku 15 lat i więcej. Było to o 130 tys. osób mniej niż na początku lat 90-tych, co oznacza relatywny spadek aż o 17,2%. W żadnym innym województwie nie zanotowano aż tak dużego spadku. Średnio w kraju liczba aktywnych zawodowo zmalała w analogicznym okresie o około 3%. W 2008 roku w województwie zachodniopomorskim pracowało 566 tys. osób. Wskaźnik zatrudnienia w województwie wyniósł 45,6% i był on niższy niż przeciętnie w całej Polsce o niemal 5 pkt. proc., co analogicznie do wskaźnika aktywności zawodowej klasyfikuje województwo na ostatnim miejscu w kraju.

Bardzo niski wskaźnik aktywnych zawodowo ogółem ma swoje odzwierciedlenie także w wartości tego samego wskaźnika dla grupy osób najmłodszych – w wieku 15 – 24 lat. Wskaźnik ten

jest wyraźnie niższy niż średnio w kraju i przybiera najniższą wartość właśnie w województwie zachodniopomorskim. Zaledwie 21 % osób w grupie wiekowej 15-24 to osoby aktywne zawodowo, podczas, gdy w Polsce jest ich 27%, i ich udział systematycznie wzrasta

Wykres 7. Wskaźnik aktywności zawodowej wg BAEL w grupie osób 15-24 lat

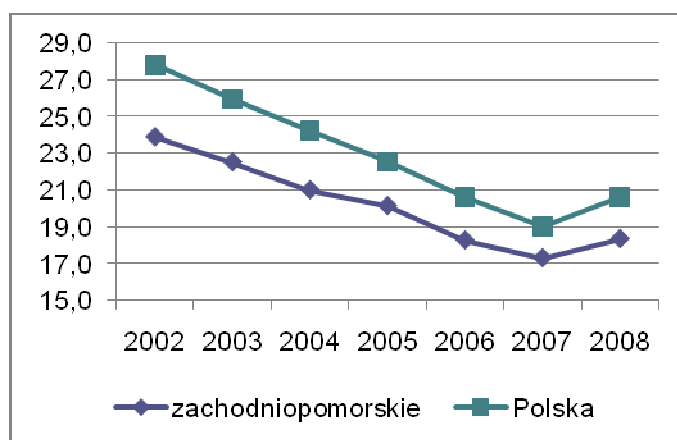

Strona | 14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bardziej optymistyczne dane dotyczą osób młodych zarejestrowanych jako bezrobotne. Tych jest znacznie mniej niż średnio w kraju, chociaż w 2008 roku odnotowano po raz pierwszy od kilku lat wzrost udziału bezrobotnych do 25 roku życia w ogóle osób zarejestrowanych, jako bezrobotne. Jest to jednak tendencja ogólnopolska.. W województwie zachodniopomorskim w 2008 roku bezrobotni do 25 roku życia stanowili niecałe 19% podczas gdy w kraju 2 pkt% więcej.

Wykres 8. Udział bezrobotnych do 25 roku życia w ogóle osób bezrobotnych zarejestrowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3. ANALIZA PORÓWNAWCZA BADAŃ TEMATYCZNYCH REALIZOWANYCH W RAMACH REGIONALNEGO OBSERWATORIUM RYNKU PRACY I EDUKACJI

Bardzo obszernym kompendium wiedzy na temat zjawisk i procesów zachodzących na powiatowych i regionalnym rynku pracy w województwie zachodniopomorskim są raporty z badań zrealizowanych w ramach Zachodniopomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy w WUP Szczecin poczynając od 2005 roku. Z punktu widzenia celów niniejszego badania ważnym źródłem informacji

są raporty dotyczące planów i preferencji zawodowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych realizowane dla WUP Szczecin za okres 2007³ i 2008 roku⁴, a także losów zawodowych absolwentów różnych typów szkół z 2008r⁵. Oba raporty przygotowane były zbiorczo dla obszaru całego województwa i chociaż do badania wybrana została reprezentatywna próba uczniów ze wszystkich powiatów województwa zachodniopomorskiego, wnioski uogólniono dla całej populacji regionalnej.

W 2009 roku wydany został przekrojowy raport przygotowany przez Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy na temat młodzieży na regionalnym rynku pracy, powstały jako podsumowanie badań związanych z planami zawodowymi i edukacyjnymi młodzieży, a także prezentujący wnioski z monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych w regionie⁶.

Z punktu widzenia celów niniejszego badania warto zapoznać się także z informacjami zawartymi w raportach zbiorczych pt. "Mapa zachodniopomorskiego rynku pracy" z 2008 i 2008 roku⁷. W tym przypadku w części I ważnymi zagadnieniami są informacje na temat planów i preferencji zawodowych młodzieży i poziomu scholaryzacji, a w części II zmiany społeczno – demograficzne w województwie zachodniopomorskim. Informacje kontekstowe i stanowiące uzupełnienie danych dotyczących samych uczniów znajdują się ponadto m.in. w opracowaniach dotyczących analizy danych wtórnych dla wszystkich powiatów⁸ oraz raportach uczelni; Edukacja a rynek pracy - analiza dot. kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych. Oba raporty przygotowano jednak tylko dla roku 2007 i potem ich nie aktualizowano.

3.1. ŚCIEŻKA EDUKACJI MŁODZIEŻY

Oferowane profile kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych województwa zachodniopomorskiego różnią się w zależności od typu szkoły. I tak w poszczególnych szkołach sytuacja w tym zakresie kształtowała się w następujący sposób:

W liceach zdecydowanie dominował profil ogólny:

- ogólny (55,9%);
- zarządzanie informacją (9,4%);
- ekonomiczno- administracyjny (8,7%);
- humanistyczny (5,5%).

Pozostałe typy profili klas licealnych nie przekraczały w skali województwa więcej niż 5% udziału. W tej grupie znalazły się m.in. następujące profile: kształtowanie środowiska, informatyczny, usługowo- gospodarczy, językowy oraz obsługi turystycznej.

³ *Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 2007;* . Centrum Doradztwa Strategicznego S.C. na zlecenie WUP Szczecin;

⁴ *Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 2008;* Włodzimierz Durka i Pomorska Akademia Kształcenia Zawodowego Sp. z o.o. na zlecenie WUP Szczecin;

⁵ *Losy zawodowe absolwentów szkół gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i szkół wyższych; 2009;* InfoAudit Sp.z.o.o –Centrum Usług Profesja Sp.z.o.o , Warszawa, na zlecenie WUP Szczecin

⁶ Podławiak G., Nowak. P.; 2009; *Oblicze młodego pokolenia. Oczekiwania zawodowe młodzieży a rynek pracy,* Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy, WUP Szczecin

⁷ Pliśko A, Siuchta T.; 2007, *Mapa Zachodniopomorskiego rynku pracy, cz I; Koszalin* WUP Szczecin i

⁸ *Analiza danych wtórnych dla powiatów województwa zachodniopomorskiego w latach 1999-2006; 2007;* Pomorska Akademia Kształcenia Zawodowego Sp. z o.o. Szczecin, na zlecenie WUP Szczecin

W technikach sytuacja była bardziej zróżnicowana. W strukturze typów klas nie było jednego zdecydowanie wyróżniającego się jednego typu profilu. Kilka profili występowało średnio w 20% badanych szkół średnich zawodowych i były to:

- ekonomiczny (20,3%);
- handlowy (20,3%);
- hotelarski (18,8%);
- żywienia (18,8%);
- architektury krajobrazu (17,2%)

Strona | 16

W nieco mniejszym stopniu w szkołach województwa zachodniopomorskiego występowały klasy o profilach technicznych i mechanicznych: mechaniczny (14,1%); budowlany (12,5%); informatyczny (12,5%); agrobiznes (10,9%). Pozostałe typy profili klas w technikach nie przekraczały w skali województwa więcej niż 10% udziału. Znalazły się tam następujące profile: ochrony środowiska, logistyczny, drzewny, samochodowy, organizacji usług gastronomicznych, elektroniczny, rolniczy oraz elektryczny.

W szkołach zawodowych najwięcej szkół oferowało wykształcenie na kucharza - (27,7%); na dalszych miejscach znalazły się tak popularne zawody jak sprzedawca (16,9%); mechanik pojazdów samochodowych (13,8%) i ślusarz (10,8%). Pozostałe typy profili klas w szkołach zawodowych uzyskały wskaźnik poniżej 10% - znalazły się tam następujące profile zawodowe: murarz, stolarz, ogrodnik, malarz- tapeciariusz, cukiernik, krawiec oraz informatyk.

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w przeważającej mierze będą kontynuować swoją naukę. Tylko 9% uczniów szkół technicznych lub liceów profilowanych oraz 18% uczniów szkół zawodowych nie zamierza tego robić. Połowa uczniów wybiera się na studia. Wśród najpopularniejszych kierunków znalazły się techniczne oraz humanistyczne. Prawie połowa z uczniów szkół zasadniczych chce ukończyć szkoły uzupełniające, dające prawo do przystąpienia do matury. Większość osób wybierających studia to uczniowie liceów. Dla uczniów liceów ogólnokształcących dalszą drogę edukacyjną stanowią dzienne studia wyższe. Ponad 77% licealistów wskazuje właśnie na swoją dalszą edukację na studiach dziennych. Kolejne niemal 10% badanych zdecydowanych jest na studiowanie w trybie zaocznym lub wieczorowym. Jedynie kilka procent tych osób chce kontynuować naukę w szkole policealnej. Odmienny model edukacji prezentują uczniowie maturalnych i pomaturalnych szkół zawodowych, zwłaszcza techników i liceów zawodowych. Także tutaj najliczniejsza jest kategoria uczniów pragnących podjąć studia dzienne. Jest jednak ich znacznie mniej niż wśród licealistów, bo 34%. Znacznie liczniejsza jest za to kategoria pragnąca podjąć studia zaoczne i wieczorowe. Łącznie stanowią oni blisko 32% badanych, czyli trzykrotnie więcej niż wśród licealistów. Zdecydowanie większy odsetek absolwentów techników i liceów profilowanych niż liceów ogólnokształcących wybiera szkoły policealne lub studium. Jeżeli już wybierają oni studia wyższe to przede wszystkim kierunki techniczne i ekonomiczne. Wydaje się, że dla tej kategorii badanych studia wydają się równie ważne jak dla licealistów, ale nie chcą oni tracić możliwości jednoczesnej pracy zawodowej. Wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych więcej, niż co trzeci z badanych nie wie, czy będzie dalej się uczyć. Ponad połowa badanych (52%) pragnie kontynuować naukę w szkole uzupełniającej. Pewna niewielka część badanych myśli o dalszych perspektywach edukacyjnych – o studiach, od których oddziela ich jeszcze przystąpienie w szkole średniej do matury. Na podstawie tych wyników należy stwierdzić iż preferencje edukacyjne młodzieży z poszczególnych rodzajów szkół były zatem w przeszłości najczęściej logiczną konsekwencją ich dotychczasowej drogi kształcenia. Ich wybory determinowane były zatem przez realizm w ocenie własnych możliwości.

W przypadku wyboru dalszej drogi kształcenia wyraźnie zaznaczały się za to różnice między uczniami z miast i wsi. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych pochodzący ze wsi dwa razy częściej niż ci z miasta będą uczyć się dalej w szkołach policealnych lub studium, dodatkowo więcej z nich nie ma skonkretyzowanych dalszych planów kształcenia. Uczniowie z miast częściej deklarowali chęć podjęcia studiów wyższych.

Ponad połowa respondentów szkół ponadgimnazjalnych, po zakończeniu obecnej szkoły chciała także łączyć dalszą naukę z pracą zawodową. W większości chęć taką wyrazili uczniowie liceów. Warte podkreślenia jest też to, że uczniowie szkół zawodowych chcą dalej uzupełnić wykształcenie i jednocześnie pracować.

Wybór ścieżki kształcenia jest podejmowany na podstawie własnych upodobań i zgodnie z kanonami obowiązującej mody na określone kierunki kształcenia, co nierzadko stoi w opozycji do wymagań i potrzeb oraz możliwości rynku pracy. Przy wyborze szkoły część młodzieży korzysta z porad rodziny, znajomych oraz doradców zawodowych. Udział ten maleje jednak wraz z poziomem edukacji i wiekiem respondentów. Ogólnie przy wyborze typu szkoły/uczelni 10% badanej młodzieży kierowała się opiniami i poradami innych osób, przede wszystkim rodziny i w 2% doradców zawodowych. Rola doradców, choć minimalna, jest zauważalna przede wszystkim wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Plany edukacyjne podejmowane są głównie w wyniku samodzielnej analizy dostępnych informacji. Bardzo niski jest poziom korzystania z doradztwa zawodowego. Korzysta z niego najwyżej, co ósmy uczeń szkół.

3.2. PLANY I OCZEKIWANIA ZAWODOWE

Najbardziej pożądanym miejscem pracy w oczach uczniów szkół ponadgimnazjalnych jawiła się firma prywatna, na drugim miejscu, ale ze znaczną stratą, ulokowała się firma państwowa (15% wskazań). Pewne różnice zauważalne są w tej kwestii między absolwentami liceów ogólnokształcących a absolwentami szkół technicznych i zawodowych. Ci pierwsi chętniej niż pozostali podjęliby pracę w prywatnej firmie, drudzy w większym stopniu natomiast niż licealiści w firmach państwowych. Nieco bardziej wyraźne różnice zaznaczały się w tej kwestii między osobami pochodzącymi z miasta i ze wsi. W tym przypadku mieszkańcy wsi są bardziej skłonni do podjęcia się pracy w firmach lub instytucjach państwowych lub innych instytucjach publicznych, z kolei osoby z miast w firmach prywatnych. Zdecydowanie najwięcej osób przeświadczonych o możliwości zatrudnienia w miejscu zamieszkania jest wśród uczniów szkół zawodowych – prawie $\frac{3}{4}$, w tym $\frac{1}{4}$ przekonana jest o tym zdecydowanie. W pozostałych typach szkół poziom jest podobny – po około 60% badanych uważa, że w ich miejscu zamieszkania są odpowiedni pracodawcy, u których mogą znaleźć zatrudnienie.

Młodzi ludzie podejmujący pierwszą pracę po studiach lub szkole oczekują przede wszystkim dobrych, wysokich zarobków. Ten aspekt jest priorytetem dla 90% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 85% studentów i 78% gimnazjalistów. Pojęcie satysfakcjonujących zarobków różni się bardzo w zależności od posiadanego wykształcenia, typu szkoły oraz pochodzenia respondentów. Zasadniczo wartość średnich oczekiwanych zarobków (ale także płacy minimalnej oraz zaskakująco wysokiej) wzrasta wraz z wiekiem i typem szkoły i wynosił w 2008 roku dla gimnazjalistów 3115 zł, dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych 3314 zł i dla studentów 3830 zł netto. Wartości te przekraczały, zatem w każdym przypadku wartość średniej pensji brutto w Polsce w minionych miesiącach. Minimalne wynagrodzenie, za jakie zgodziliby się pracować badani uczniowie i studenci wynosiło natomiast odpowiednio 1881 zł, 2113 zł i 2304 zł netto. Zaskakująco wysokim wynagrodzeniem dla respondentów byłoby otrzymanie kwoty ponad 6-7 tys. złotych na rękę. Jeżeli przyjrzymy się oczekiwaniom uczniów różnych typów szkół ponadgimnazjalnych okaże się, że zdecydowanie wygórowane oczekiwania charakteryzują licealistów. Średnio chcieliby oni otrzymać około 1500 zł więcej niż uczniowie techników lub szkół profilowanych i aż o 2000 zł więcej niż uczniowie ZSZ. Za zaskakująco wysokie uczniowie liceów uznaliby zarobki o ponad 4500 tys. wyższe niż uczniowie szkół zawodowych.

Młodzi mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego wykazywali się w raczej wysokim stopniem mobilności deklarowanej. Tylko około 1/3 nie wyobraża sobie opuszczenia miejsca zamieszkania i wyjazdu za pracą poza obszar województwa. Znamienne jest to, że więcej osób

byłoby skłonne wyjechać do pracy poza granice kraju - gdzieś do Europy niż do innych oddalonych województw w Polsce, szczególnie w przypadku uczniów szkół zawodowych. Osoby uczęszczające do liceów ogólnokształcących w zdecydowanie większym stopniu są gotowe na przeprowadzkę, w obrębie Polski niż uczniowie pozostałych typów szkół. W przypadku skłonności do wyjazdów do Europy różnice między poszczególnymi typami szkół nie są duże i ogółem około 70% uczniów byłaby skłonna do takiego wyjazdu.

3.3. KWALIFIKACJE I POSTAWY MŁODZIEŻY

Ogólnie uczniowie i studenci sami oceniają swoje umiejętności zawodowe umożliwiające im podjęcie pracy, jako przeciętne. Tak uważa aż połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych i 43% szkół wyższych. Ci ostatni częściej oceniają swoje umiejętności, jako wysokie - 45% lub wręcz bardzo wysokie – kolejne 4%.

Młodzież ze szkół uczęszcza na zajęcia pozaszkolne. Największy odsetek badanych – ponad 42% uczy się języków obcych, w tym ponad połowa regularnie. Udział uczniów i studentów trzech głównych badanych grup jest na zbliżonym poziomie, tym niemniej nieco więcej uczących się języków jest wśród gimnazjalistów i studentów niż uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Należy jednak wziąć pod uwagę, że zajęcia językowe to przed wszystkim inwestycja w przyszłość, możliwość znalezienia lepszej pracy i pewien wymóg dzisiejszych czasów, a nie samo hobby i potrzeba wewnętrzna własnej samorealizacji. Znajomość angielskiego i niemieckiego, a więc dwu najbardziej popularnych języków obcych w Polsce i województwie zachodniopomorskim jest bardzo zróżnicowana w poszczególnych typach szkół ponadgimnazjalnych. Zdecydowanie najlepsza sytuacja w tym zakresie obserwowano jest w liceach ogólnokształcących, najgorsza zaś w ZSZ. W szkołach zawodowych aż 22% uczniów nie zna w ogóle angielskiego. W szkołach technicznych, mimo iż odsetek znających jest niższy, to zdecydowana większość posługuje się angielskim tylko w stopniu podstawowym. Podobnie wygląda sytuacja z językiem niemieckim

Podobny charakter mają zajęcia dodatkowe z zakresu przedmiotów szkolnych. Na tego typu lekcje z przedmiotów ścisłych uczęszcza prawie 1/3 uczniów szkół ponadgimnazjalnych, a na lekcje z pozostałych przedmiotów szkolnych około ¼ uczniów. Są to w przeważającej mierze korepetycje mające na celu przygotowanie uczniów do zdania egzaminów. Należy podkreślić, że z korepetycji w największym stopniu korzystają uczniowie gimnazjów, a więc najmłodsi badani respondenci.

Komputer jest obecnie powszechnym narzędziem wykorzystywanym przez uczniów i studentów na co dzień. Tylko około 4% badanych korzysta z niego rzadziej niż kilka razy w tygodniu lub wcale. Należy, zatem przypuszczać, że większość badanych ma dostęp do komputera w domu lub ewentualnie swobodny dostęp w pracy albo szkole. Codzienne wykorzystanie komputera deklaruje aż 90% studentów i około 80% uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Udział osób bez dostępu do sieci jest na pewno mniejszy niż 17%. Większość badanych ma możliwość dostępu do Internetu co dzień lub kilka razy w tygodniu. Analogicznie jak w przypadku komputerów oznacza to albo posiadanie na własność łącza internetowego w domu, albo swobodny dostęp w pracy lub szkole. Badani przyszli absolwenci uznają, że najsukcesowniejzymi metodami poszukiwania pracy jest przeglądanie ogłoszeń w Internecie na tzw. portalach pracowych, gdzie można mieć wgląd w całą listę aktualnych ogłoszeń z danego terenu i możliwość sortowania ogłoszeń wg wybranych kryteriów. W ten sposób poszukiwało lub zamierza poszukiwać pracy około 40% badanych. Dodatkowo studenci uznają, że warto poświęcić czas na poszukiwania ogłoszeń przez Internet, ale na stronach konkretnych pracodawców, odpowiadających wykształceniu i kwalifikacjom posiadanym przez absolwenta.

Blisko 60% osób z techników i liceów profilowanych może poszczycić się doświadczeniem zawodowym, podczas gdy wśród licealistów odsetek ten wynosi 50%. W przypadku uczniów szkół

wyższego szczebla zdecydowanie dominuje praca dorywcza w trakcie wakacji lub ferii (ok. 67% respondentów). Prace stałą ma około 15% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Dotychczasowa praca, nawet, jeżeli zaliczała się do tych najprostszych, pozytywnie wpływa na satysfakcję wykonującego pracę i poczucie własnej wartości. Szczególnie zauważalne jest to wśród najmłodszych badanych osób. Aż 57% gimnazjalistów dostrzega tego typu korzyści ze swojej pracy. Odsetek ten maleje co prawda wraz z wiekiem badanych i poziomem edukacji, co może wiązać się z wyższymi aspiracjami i oczekiwaniami co do atrakcyjnej i interesującej pracy. Tym niemniej poczucie satysfakcji, po aspekcie związanym z ułatwieniem znalezienia lepszej pracy, jest najważniejszym pozytywnym efektem zebranego dotychczas doświadczenia zawodowego młodych ludzi.

Badania zrealizowane do tej pory wśród uczniów wskazują jednoznacznie, iż brakuje im rzetelnej wiedzy na temat różnych form zatrudnienia. Brak wiedzy na ten temat odzwierciedlany jest m.in. przez bardzo małą skłonność do zgody na zatrudnienie w innej formie niż umowa o pracę. Możliwość podjęcia zatrudnienia w formach takich jak telepraca lub praca na zastępstwo dopuszcza np.: tylko 20% badanych uczniów.

Młodzi ludzie na ogół wiedzą o istnieniu podstawowych instytucji rynku pracy, chociaż rzadko z nich korzystają. Najbardziej popularną instytucją jest szkolny doradca zawodowy. Najwięcej osób korzystających z tej formy doradztwa to uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. Ponad 1/3 z nich przyznaje, że przy wyborze kierunku szkoły konsultowali się z doradcami szkolnymi, dodatkowo 6% miała styczność z doradcami poza szkołą. Warte podkreślenia jest to, że klientami urzędów pracy jest więcej uczniów szkół zawodowych, z kolei klientami agencji pośrednictwa pracy - uczniów szkół technicznych i liceów profilowanych. Ogólnie uczniowie liceów korzystają znacznie rzadziej z pomocy instytucji rynku pracy. Wiąże się to z planami dalszej nauki i odłożeniem okresu rozpoczęcia pracy zawodowej.

3.4. OCZEKIWANIA PRACODAWCÓW Z REGIONALNEGO RYNKU PRACY

Na podstawie zrealizowanych badań można stwierdzić, iż najbardziej pożądaną przez pracodawców województwa zachodniopomorskiego cechą u przyszłego pracownika jest doświadczenie zawodowe, które powinno być poparte znajomością branży, operatywnością, dyspozycyjnością i samodzielnością. Istotne są również odpowiednie wykształcenie i kwalifikacje, pozwalające na szybkie wdrożenie się w nowe obowiązki związane z danym stanowiskiem pracy. Wynika stąd pośrednio konkluzja, iż absolwenci nie są najbardziej pożądaną przez pracodawców grupą przyszłych pracowników z uwagi na brak doświadczenia zawodowego w pracach związanych z ich wykształceniem. Proste dorywcze prace, którymi na ogół zajmują się uczniowie np. w czasie wakacji lub ferii nie zaspokajają oczekiwań pracodawców w regionie.

Pracodawcy oceniali stopień praktycznych umiejętności, jakie posiadają absolwenci szkół i uczelni, niezbędnych do podjęcia pracy. Najwięcej - bo aż 40% z nich - praktyczne umiejętności absolwentów określiło jako średnie. Co piąty pracodawca ma dobre zdanie o praktycznych umiejętnościach absolwentów startujących na rynku pracy, jednak prawie tyle samo (21%) uważa, iż nie są one wystarczające do podjęcia pracy zawodowej. Pracodawcy z regionu twierdzą, że najłatwiej pozyskać pracowników na stanowiska niższej kadry zarządzającej, nieco trudniej zaś pracowników fizycznych. Największe kłopoty sprawia obsadzenie stanowisk kierowniczych.

Pracodawcy wskazali cztery najważniejsze cechy, które powinien posiadać kandydat zatrudniany w ich firmie, bez względu na obejmowane stanowisko. Są to: samodzielność, dobra organizacja pracy, komunikatywność oraz szybkość wdrażania się w nowe obowiązki. Oprócz tego, dla poszczególnych stanowisk określili po dodatkowej własnej umiejętności, nawiązującej do rodzaju

i charakteru przyszłej pracy. Dla stanowisk kierowniczych są to umiejętności analityczne, dla niższej kadry zarządzającej- umiejętność obsługi komputera, a dla pracowników fizycznych - gotowość na nienormowany czas pracy.

Spośród języków obcych, które są wskazywane jako jedną z pożądanych cech pracowników w badanych firmach, wskazywano najczęściej - jako niezbędne:

- język angielski (52%);
- język niemiecki (39%).

Strona | 20

Pozostałe uzyskały wskazania poniżej 2%- były to języki: rosyjski, francuski oraz szwedzki.

Spośród programów komputerowych, które wymagane są do podjęcia pracy u danego pracodawcy, wskazywano najczęściej:

- Excel (18%)
- Word (15%)
- Office (14%)
- księgowo-finansowe (13%)
- specjalistyczne (5%)

3.5. GŁÓWNE PROBLEMY EDUKACJI I RYNKU PRACY W UJĘCIU POWIATOWYM - PODSUMOWANIE

Podsumowując analizę porównawczą badań tematycznych realizowanych w Ramach Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji za główne problemy związane ze sferą edukacji i planów zawodowych młodzieży w poszczególnych powiatach należy uznać:

Lp.	Jednostka terytorialna	Główne problemy związane z sytuacją młodzieży i edukacją	Główne problemy rynku pracy w powiecie
1.	Powiat białogardzki	Niedoinwestowanie szkół, w szczególności zawodowych Brak doradców zawodowych Migracje młodych ludzi poza powiat	Bardzo wysoka stopa bezrobocia i długotrwale bezrobotni, którzy zdecydowanie dominują w strukturze bezrobotnych Niska dynamika spadku bezrobocia Szara strefa i bardzo niskie wynagrodzenia
2.	Powiat drawski	Zdecydowana większość młodzieży nie planuje ścieżki zawodowej w trakcie edukacji Brak szkół zawodowych, zaś w istniejących brak odpowiednio wyposażonych pracowni do praktycznego przygotowania	Bardzo wysoki wskaźnik bezrobocia Najniższy wskaźnik koniunktury gospodarczej dla powiatów woj. Brak wykwalifikowanych pracowników z branży budowlanej Sezonowa praca wynikająca m.in. z

		uczniów Brak doradców zawodowych Migracja młodzieży poza powiat	braku wyspecjalizowanych zakładów przetwórczych
3.	Powiat kołobrzeski	Brak doradców zawodowych Dostosowanie oferty kształcenia do obsługi medycznej i uzdrowiskowej. Niedopasowania podaży pracowników i oferty pracy, co tłumaczy ujemne saldo migracji z powiatu.	Niski wskaźnik bezrobocia rejestrowanego Bardzo dobra, rozwojowa koniunktura gospodarcza. Korzystna sytuacja na rynku pracy m.in. ze względu na turystyczny charter powiatu.
	Powiat koszaliński	Zbyt mało kierunków kształcenia o charakterze technicznym. Niski poziom umiejętności absolwentów szkół zawodowych. Niedopasowania podaży i popytu pracy. Bierność zawodowa młodych ludzi.	Wysoka wartość wskaźnika stopy bezrobocia. Niskie stawki wynagrodzenia.
5.	Powiat sławieński	Mała ilość szkół zawodowych. Dostosowanie oferty kształcenia do obsługi turystycznej. Wzrost odsetka niezdawalności matur. Brak doradców zawodowych.	Przeciętna wartość wskaźnika stopy bezrobocia rejestrowanego. Niższy niż średnio w województwie był wskaźnik bezrobotnych do 25 roku życia. Znaczący rozwój rynku pracy i tendencja ta ma szansę na uwalenie się
6.	Powiat szczecinecki	Niedoinwestowanie szkół, w szczególności zawodowych Brak doradców zawodowych Migracje młodych ludzi poza powiat.	Wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego. Przeciętny wskaźnik koniunktury gospodarczej. Deficyt pracowników z sektora budowlanego. Niski poziom oferowanego wynagrodzenia.
7.	Powiat świdwiński	Najpopularniejsze kierunki kształcenia to kierunki ogólne. Zbyt mało szkół kształcących zawodowo pod potrzeby rynku pracy. Migracje młodzieży poza powiat Brak ośrodka planowania kariery zawodowej i doradców zawodowych.	Jeden z najwyższych wskaźników stopy bezrobocia. Ujemne saldo migracji. Prawie 100% pracodawców stanowią mikroprzedsiębiorcy. Proponowane oferty pracy są w większości ofertami sezonowymi.

8.	Powiat wałecki	Brak dopasowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy. Brak odpowiedniego zaplecza do kształcenia zawodowego na odpowiednim poziomie. Brak doradztwa zawodowego w szkołach.	Przeciętny wskaźnik stopy bezrobocia rejestrowanego. Jeden z niższych w regionie udział osób młodych zarejestrowanych jako bezrobotni. Mieszkańcy powiatu wałeckiego pracują głównie w sektorze prywatnym. W powiecie funkcjonuje dużo w przeliczeniu na liczbę mieszkańców małych firm o znaczeniu lokalnym. Relatywnie korzystną sytuację na rynku pracy może być wynikiem powiązań z subregionalnym centrum rozwoju znajdującymi się poza obszarem województwa – Piłą.
9.	Powiat m.Koszalin	Dopasowanie podaży i popytu miejsc pracy pod kątem potrzeb pracodawców w SSE. Przyciągnięcie młodzieży z okolicznych powiatów do szkół.	Jeden z niższych wskaźników stopy bezrobocia. Bezrobocie wśród osób młodych kształtuje się na niskim poziomie – około 10%. Funkcjonująca na obszarze miasta Koszalin Specjalna Strefa Ekonomiczna jest miejscem alokacji firm, które z racji prowadzonej działalności gospodarczej (głównie produkcyjnej) wykazują duże zapotrzebowanie na zasoby pracownicze. Subregionalne centrum wzrostu w regionie.
10.	Powiat choszczeński	Brak rozpoznania potrzeb zatrudnieniowych i niedopasowanie oferty szkół do potrzeb rynku. Migracja młodzieży poza powiat.	Bardzo wysoki wskaźnik bezrobocia. Wyższe niż przeciętnie jest bezrobocie osób młodych do 25 roku życia. Niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców powiatu. Bardzo słaba koniunktura gospodarcza w powiecie.
11.	Powiat gryficki	Dopasowanie oferty edukacji do obsługi turystycznej. Migracja młodzieży poza powiat	Wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego Wysoki udział zatrudnionych w usługach około turystycznych, w tym zatrudnionych sezonowo. Słaba koniunktura gospodarcza w powiecie.

12.	Powiat myśliborski	Niski poziom edukacji zawodowej w szkołach. Odpływ ludzi młodych.	Średni poziom bezrobocia Powiązania gospodarcze z rynkiem pracy ośrodka oddziaływania subregionalnego poza woj. zachodniopomorskim – Gorzowem Wielkopolskim. Zarobki są znacząco niższe niż przeciętnie w województwie. Ogólnie bardzo dobra koniunktura gospodarcza wynikająca z dużych nakładów inwestycyjnych na terenie powiatu.
13.	Powiat pyrzycki	Brak doradców zawodowych w szkołach. Brak współpracy szkoła zawodowa-pracodawcy. Migracje młodzieży poza powiat.	Wysoka stopą bezrobocia rejestrowanego Obszar o najmniejszym w województwie stopniu zurbanizowania. Jeden z najwyższych w regionie udział osób młodych zarejestrowanych jako bezrobotni.
14.	Powiat stargardzki	Niedostateczna ilość doradców zawodowych. Brak dopasowania kształcenia do potrzeb. Trudności z naborami pracowników - brak wysoko kwalifikowanych kadr. Migracja młodzieży poza powiat.	Przeciętną wartością wskaźnika stopy bezrobocia. Znacznie wyższy niż średnio w województwie wskaźnik bezrobotnych do 25 roku życia. Problem bezrobocia długotrwałego. Niskie wynagrodzenia. Pozytywny wpływ na sytuację bezrobotnych i plany absolwentów może mieć lokalizacja Stargardzkiego Parku Przemysłowego
15.	Powiat łobeski	Brak szerokiej oferty kształcenia. Migracje młodzieży poza powiat.	Jeden z najwyższych wskaźników stopy bezrobocia. Szara strefa. Niski poziom proponowanych wynagrodzeń.
16.	Powiat m. Szczecin	Konieczność współpracy doradców zawodowych ze szkołami zawodowymi. Nieznajomość instytucji rynku pracy przez młodzież. Brak odpowiedniego przeszkolenia zawodowego absolwentów – niedopasowanie	Obszar o najkorzystniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie zachodniopomorskim. Obszarem trwałego rozwoju i wzrostu gospodarczego o najniższej stopie bezrobocia. Regionalne centrum rozwoju, a siła jego oddziaływania wykracza poza

		do potrzeb. Brak nauki kultury pracy w trakcie praktyk zawodowych.	obszar miasta. Duży potencjał podaży pracowników o najwyższych kwalifikacjach m.in. ze względu na obecność kilku uczelni wyższych.
17.	Powiat goleniowski	Możliwość wyjazdu, aby kształcić się w Szczecinie. Dopasowanie profili kształcenia do potrzeb pracodawców z terenu powiatu – konieczność ścisłej współpracy szkół i pracodawców. Postawa roszczeniowa części młodzieży.	Dodatnie saldo migracji. Dużo firm z kapitałem zagranicznym. Dobre warunki rozwoju w powiecie m.in. dzięki parkowi technologicznemu. Komplementarna oferta pracy do rynku pobliskiego Szczecina.
18.	Powiat gryfiński	Brak wystarczającej ilości szkół zawodowych i niska jakość kształcenia zawodowego. Brak przepływu informacji szkoła-rynek pracy. Postawa roszczeniowa części młodzieży. Migracja młodzieży poza powiat –m.in. do Szczecina lub za granicę.	Wyższy niż średnio w województwie udział młodych bezrobotnych. Ujemne saldo migracji. Oblicze gospodarcze powiatu jest zróżnicowane ale ogólnie powiat charakteryzuje się bardzo dobrą koniunkturą gospodarczą.
19.	Powiat kamieński	Szkoły nie prowadzą praktycznej nauki zawodu. Dopasowanie oferty edukacji do obsługi turystycznej Migracja młodzieży poza powiat.	Wysoka wartość stopy bezrobocia rejestrowanego Wysoki udział długotrwale bezrobotnych Wysoki udział zatrudnionych w usługach około turystycznych, w tym zatrudnionych sezonowo. Teren o ujemnej migracji.
20.	Powiat policki	Możliwość wyjazdu aby kształcić się w Szczecinie. Dopasowanie profili kształcenia do potrzeb pracodawców z terenu powiatu – konieczność ścisłej współpracy szkół i pracodawców. Ograniczenie szkolnictwa zawodowego skutkujące niedopasowaniem podaży i popytu pracy. Zwiększone zainteresowanie młodzieży kierunkami technicznymi	Stosunkowo niskie bezrobocie. Niższy niż średnio w województwie wskaźnik bezrobotnych do 25 roku życia. Dodatnie saldo migracji Korzystną sytuacją na rynku pracy związana m.in. z bliskością regionalnego centrum rozwoju – Szczecina, bliskości granicy i przejścia granicznego a także utworzenia parku przemysłowego. Wynagrodzenia najwyższe w skali województwa. Bardzo wysoki wskaźnik koniunktury

		Duże możliwości zatrudnieniowe na terenie powiatu.	gospodarczej.
21.	Powiat m.Świnoujście	Ośrodek kształcenia dla młodzieży z okolicznych powiatów. Zróżnicowane postawy młodych odnośnie chęci podjęcia pracy. Dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy (m.in. ograniczenie sektora rybołówstwa).	Jeden z niższych wskaźników stopy bezrobocia. Wyraźnie niższy niż średnio w zachodniopomorskim jest wskaźnik osób młodych do 25 roku życia, które nie mają pracy. Korzystna sytuacją na rynku pracy. Duże znaczenie odgrywa sektor usług nierynkowych Wysoki poziom aktywności gospodarczej mierzonej liczbą podmiotów zarejestrowanych w REGON. Bardzo dobra koniunktura gospodarcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań realizowanych w ramach Zachodniopomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji

4. WYNIKI BADAŃ

4.1. STRUKTURA BADANEJ PRÓBY UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

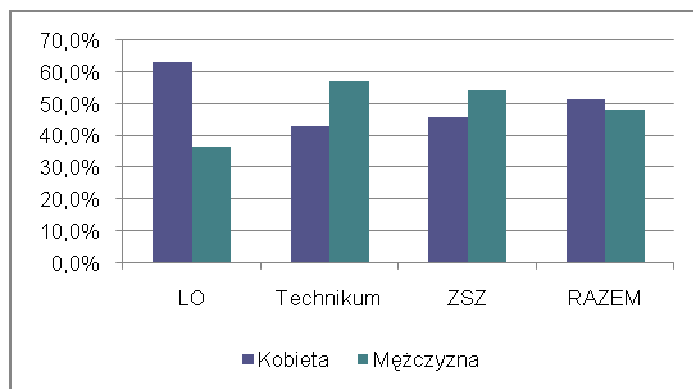
W badaniu udział wzięli uczniowie ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych z terenu województwa zachodniopomorskiego z obszaru wszystkich powiatów. Zakładana próba badawcza, a zarazem liczba użytecznych kwestionariuszy badania miała wynieść 1110. Ostatecznie do analizy wybrano ankiety 1113 uczniów. Dobór próby odbył się proporcjonalnie do liczby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z roku 2007 w poszczególnych powiatach. Rozkład między 3 główne typy szkół w każdym powiecie wyglądał tak samo i wynosił:

Licea ogólnokształcące – 40% ankiet
Technika i licea profilowane - 40% ankiet
Zasadnicze szkoły zawodowe – 20% ankiet

Szczegółowy rozkład próby badawczej z uwzględnieniem podziału na typy szkół i powiaty został zamieszczony w części aneksowej zamieszczonej na końcu Raportu i zawierającej opis metodologii wykorzystany na potrzeby realizacji niniejszego badania

Przeciętny wiek respondentów wynosił 18 lat. W badaniu udział wzięło 51% kobiet i 49% mężczyzn. W szkołach zawodowych nieznacznie przeważali mężczyźni w liceach ogólnokształcących z kolei wyraźnie dominowały kobiety.

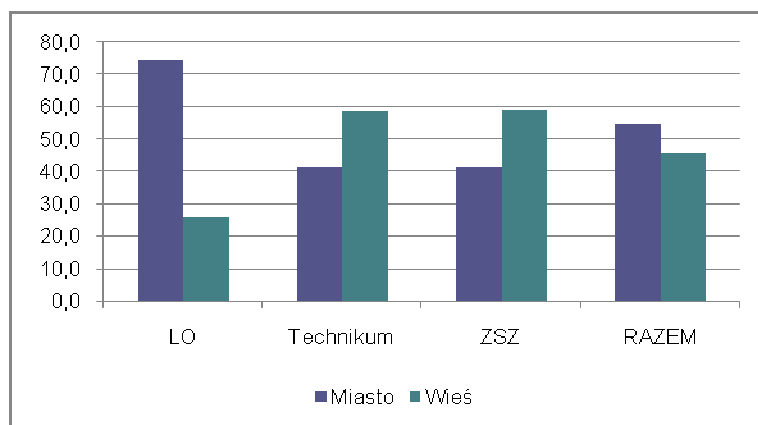
Rysunek 1. Rozkład próby badawczej według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, którzy wzięli udział w badaniu w nieco ponad połowie przypadków pochodzili z miast (54,5%), pozostali z terenów wiejskich (45,5%). W strukturze próby w poszczególnych typach szkół pod tym względem wyraźnie zaznaczyła się różnica między szkołami zawodowymi oraz ogólnokształcącymi. W liceach ¾ uczniów pochodziło z miast, podczas gdy w pozostałych szkołach odsetek ten zmalał do ok. 42%.

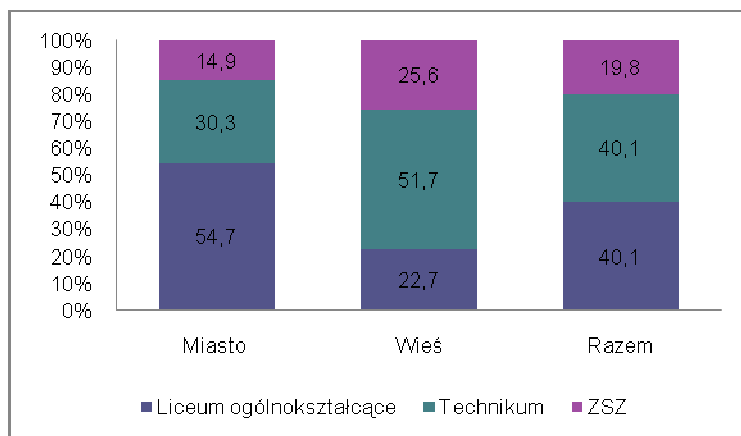
Rysunek 2. Rozkład próby badawczej według miejsca pochodzenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Było to oczywiście ściśle związane z tym, że zdecydowanie większy udział młodych osób z miast (55%) wybiera edukację w liceach ogólnokształcących, podczas gdy tylko co około 5 uczniów ze wsi decyduje się na ten typ szkoły. Osoby z terenów wiejskich przede wszystkim kształcą się w szkołach średnich zawodowych, a więc technikach i liceach profilowanych – nieco ponad połowa z nich w miastach - technika wybiera natomiast 30% uczniów. Wyniki te są o tyle istotne, że w znacznej mierze będą zapewne tłumaczyć m.in. wyniki odnośnie dalszych planów kształcenia i wizji swojej kariery zawodowej.

Rysunek 3. Wybór typu szkoły przez uczniów pochodzących ze wsi i z miast

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Rozkład próby badawczej pod względem profilu klas po dokonaniu grupowania podobnych specjalizacji przedstawia tabela poniżej:

Tabela 3. Rozkład próby badawczej wg profilu klas

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	RAZEM
architektura krajobrazu		24		24
biologiczny	99	7		106
ekonomiczny		32		32
fryzjer			20	20
humanistyczny	97			97
lingwistyczny	53			53
matematyczno-informatyczny	96			96
medyczny	30			30
ogólny	24			24
posadzkarz			1	1
sprzedawca			47	47
technik ekonomista		88		88
technik informatyk		65		65
technik mechanik		44		44
technik żywienia		51		51
mechanik	1	29	33	63
kucharz			61	61
Razem	400	341	162	903

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Badane osoby zostały poproszone o wskazanie wykształcenia rodziców. Typ wykształcenia rodziców może być jednym z czynników przesadzających o losach i planach zawodowych badanych osób. Wyraźnie widoczne jest to, że osoby uczęszczające do liceów znacznie częściej posiadają przynajmniej jednego rodzica z wykształceniem wyższym, uczniowie szkół średnich zawodowych z wykształceniem średnim natomiast z zasadniczych szkół zawodowych wykształceniem zawodowym. Można zatem przypuszczać, że plany edukacji związane są ściśle z tradycjami wyniesionymi z domu, a dzisiejsi uczniowie powielają schemat edukacji swoich rodziców.

Tabela 4. Rozkład wykształcenia obojga rodziców

Ojciec	Matka														
	liceum ogólnokształcące					technikum					ZSZ				
	Podstawowe	Zawodowe	Średnie	Wyższe		Podstawowe	Zawodowe	Średnie	Wyższe		Podstawowe	Zawodowe	Średnie	Wyższe	
Podstawowe	1,3%	2,2%	0,6%	0,6%	4,7%	3,1%	3,1%	0,8%	1,2%	8,1%	4,3%	7,8%	2,6%	1,7%	16,4%
Zawodowe	1,6%	12,9%	12,9%	6,0%	33,3%	3,1%	26,4%	18,2%	1,9%	49,6%	6,0%	33,6%	13,8%	1,7%	55,2%
Średnie	0,0%	4,1%	16,7%	9,7%	30,5%	1,6%	5,8%	20,5%	4,3%	32,2%	0,9%	8,6%	8,6%	3,4%	21,6%
Wyższe	0,0%	1,6%	3,8%	26,1%	31,4%	0,0%	0,4%	2,7%	7,0%	10,1%	0,0%	0,9%	0,9%	5,2%	6,9%
	2,8%	20,8%	34,0%	42,5%	100,0%	7,8%	35,7%	42,2%	14,3%	100,0%	11,2%	50,9%	25,9%	12,1%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

4.2. PLANY DALESZEGO KSZTAŁCENIA MŁODZIEŻY SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

4.2.1. PLANY KONTYNUACJI I NAUKI

1. Czy i w jakiej szkole i planują podjąć dalszą edukację?
2. Jakie są główne motywy wyboru szkoły? Jakie są etapy procesu decyzyjnego w przypadku wyboru szkoły?
3. Jaki wpływ na wybór szkoły mają czynniki zewnętrzne (otoczenie, doradcy), a jaki własne preferencje i zainteresowania?

Wielu uczniów ma problem z wyborem kierunku szkoły średniej i później studiów, gdyż nie zdaje sobie sprawy z aktualnego i przyszłego zapotrzebowania pracodawców na wykształconych kierunkowo pracowników. Decyzje zawodowe są jednymi z ważniejszych, ponieważ od nich zależy przyszłe życie. Wybór zawodu to problem szczególnie trudny i złożony, ze względu na sytuację ryzyka, w której jest podejmowany oraz sam charakter młodych ludzi, którzy znajdują się w trudnym okresie dojrzewania. Szczególnie dotyczy to tych uczniów, którzy rozpoczną pracę dopiero w perspektywie kilku lat, natomiast pierwsze ważne decyzje mające wpływ na przyszłość zawodową muszą podjąć już kończąc gimnazjum a potem szkołę ponadgimnazjalną.

Jak wykazały badania zrealizowane wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim w 2009 roku, zdecydowana większość młodych ludzi planuje kontynuację nauki po zakończeniu szkoły ponadgimnazjalnej. Około 10% jeszcze nie wie co będzie robić po zakończeniu obecnej szkoły lub nie wie w jakim kierunku dalej będzie się kształcić. W tej grupie dominują osoby ze szkół technicznych lub liceów profilowanych, które teoretycznie po zakończeniu edukacji w szkole ponadgimnazjalnej będą posiadać zawód. Jedynie 8,5% respondentów wyraźnie zadeklarowało, że na szkole ponadgimnazjalnej zamierzają skończyć edukację. Te osoby to głównie uczniowie szkół zawodowych.

W sumie ponad połowa uczniów wybiera się na studia. W tej grupie oczywiście dominują osoby ze szkół ogólnokształcących, które po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej nie mają konkretnego zawodu. Prawie 80% z nich chce kontynuować naukę w szkole wyższej, przede wszystkim na kierunkach humanistycznych, a w dalszej kolejności przyrodniczych i technicznych. Zdecydowanie mniej będzie zdobywać kwalifikacje w szkołach policealnych/pomaturalnych, a tylko nieliczni na kursach i szkoleniach. Sytuacja wygląda nieco odmiennie w przypadku przyszłych absolwentów szkół średnich zawodowych, a więc techników i liceów profilowanych. Połowa uczniów tego typu szkół planuje studia wyższe, przede wszystkim na kierunkach technicznych a w dalszej kolejności ekonomicznych. Prawie żaden z uczniów techników lub liceów profilowanych nie chce natomiast studiować na kierunkach ścisłych, a jedynie nieliczni na przyrodniczych. Jest to zatem z jednej strony struktura komplementarna od struktury preferencji dalszego kształcenia uczniów liceów ogólnokształcących, a z drugiej strony ściśle związana z dominującymi profilami szkół ponadgimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim. Wnioskując ze struktury preferencji odnośnie kontynuacji kształcenia można przypuszczać, iż uczniowie tego typu szkół nastawiają się przede wszystkim na pogłębienie i rozwinięcie wiedzy i umiejętności zdobytych podczas nauki w technikum lub liceum profilowanym, tak aby w przyszłości móc wykonywać zawody, do których przygotowują ich szkoły ponadgimnazjalne. Mając to na uwadze tym bardziej istotnym problemem jawi się problem wyboru szkoły ponadgimnazjalnej, gdyż często determinuje on dalszą drogę kształcenia i tym samym plany zawodowe młodych ludzi.

Strona | 29

Znaczna część przyszłych absolwentów szkół średnich zawodowych – około 20% chce natomiast kontynuować naukę w szkołach uzupełniających lub policealnych/pomaturalnych lub w mniejszym stopniu na różnego rodzaju kursach. Oznacza to zapewne chęć szybkiego uzupełniania posiadanych kwalifikacji, tak aby móc bezpośrednio po ukończeniu lub ewentualnie w krótkim czasie od ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej rozpocząć pracę zawodową.

Ważną obserwacją jest również to, że aż połowa uczniów szkół zasadniczych zawodowych planuje kontynuację nauki w szkołach uzupełniających, kończących się maturą, dodatkowo część planuje doszkalanie w innych typach szkół lub na kursach. Oznacza to, iż moment wejścia tej grupy młodzieży na rynek pracy odsuwa się w czasie. Jedynie niecałe 15% osób po szkołach zasadniczych zawodowych jednoznacznie deklaruje, że nie zamierza dalej się kształcić, a zatem od razu chce podjąć pracę zawodową w pełnym wymiarze.

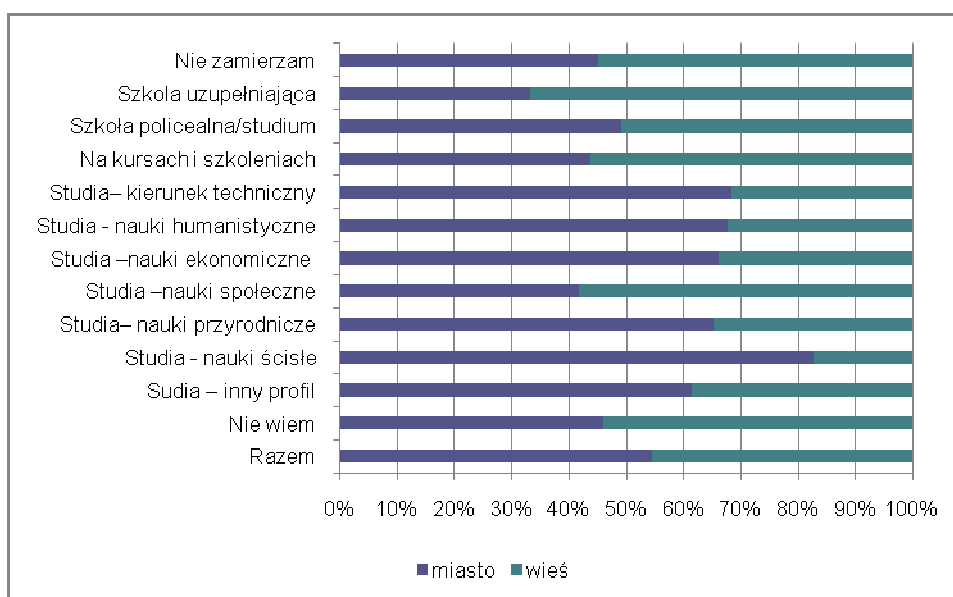
Tabela 5. Czy zamierzasz kontynuować dalej naukę bezpośrednio po ukończeniu szkoły, jeśli tak, w jakiej formie

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Nie zamierzam	3,4%	10,4%	14,4%	8,4%
Szkoła uzupełniająca	1,8%	5,0%	50,0%	12,7%
Szkoła policealna/studium	8,3%	15,1%	10,8%	11,5%
Na kursach i szkoleniach	0,9%	5,6%	8,6%	4,3%
Studia – kierunek techniczny	9,7%	18,7%	3,2%	12,0%
Studia - nauki humanistyczne	24,5%	7,0%	0,5%	12,7%
Studia – nauki ekonomiczne	6,1%	7,9%	0,0%	5,6%
Studia – nauki społeczne	6,1%	6,3%	0,0%	5,0%
Studia – nauki przyrodnicze	12,6%	2,9%	0,0%	6,2%
Studia - nauki ścisłe	6,1%	0,5%	0,0%	2,6%
Studia – inny profil	13,3%	7,0%	2,7%	8,6%
Nie wiem	7,4%	13,5%	9,9%	10,4%
Suma	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

W opinii respondentów zauważalnym zjawiskiem jest to, że naukę na studiach dziennych kontynuują osoby pochodzące z rodzin zamożnych, mające dobrą sytuację materialną niezależnie od tego czy pochodzą one z terenów wiejskich czy z miasta. Odczuwalny w przeszłości podział miasto - wieś, któryby decydował o kontynuacji nauki przejawia się obecnie przede wszystkim w typie szkoły, do której planuje uczęszczać przyszły absolwent szkoły ponadgimnazjalnej. Znacznie częściej niż osoby z miast, osoby z terenów wiejskich decydują się na kontynuację nauki w szkołach policealnych lub pomaturalnych, ewentualnie w ogóle nie zamierzają już uczyć się. W tym przypadku decydującym czynnikiem okazuje się bezpośrednia dostępność do szkół określonego typu a także koszt dojazdów lub utrzymania się poza miejscem zamieszkania. Należy także pamiętać, iż osoby z terenów wiejskich znacznie częściej niż z miast uczą się w szkołach zawodowych (średnich i zasadniczych) w związku z tym po zakończeniu edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym mają już zawód ułatwiający im podjęcie stałej pracy związanej z wykształceniem i posiadanymi umiejętnościami.

Rysunek 4. Preferencje miejsca dalszego kształcenia wg pochodzenia ucznia z miasta lub wsi

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Osoby, które nie planują w ogóle kontynuować nauki za główną przyczynę takiej sytuacji uznają brak środków finansowych umożliwiających im dalsze kształcenie. Przede wszystkim dotyczy to uczniów szkół licealnych i średnich zawodowych. W znacznie mniejszym stopniu wynika to z przekonania o braku takiej potrzeby. Jedynie niecałe 30% przyszłych absolwentów zawodówek, którzy nie planują kontynuacji nauki uznaje, iż nie muszą już dalej podnosić swoich kwalifikacji zawodowych. Nie jest to jednak wynik zaskakujący, jeśli weźmie się pod uwagę, iż szkoły zawodowe mają za zadanie przygotować młodych ludzi do podjęcia pracy bezpośrednio po zakończeniu szkoły. Dostatecznie spory odsetek osób, które nie chcą kontynuować nauki wskazuje na problem braku odpowiadających im typów szkół w najbliższej okolicy. Przyczynę tą należy w sposób pośredni wiązać z brakiem funduszy na kontynuację nauki i na wyjazd poza swoje miejsce zamieszkania.

Tabela 6. Jeśli nie zamierzasz kontynuować nauki, to z jakich powodów

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Ze względu na brak środków finansowych	41,9%	39,6%	32,8%	38,7%
Ze względu na sytuację osobistą	31,1%	25,2%	20,7%	25,8%
W najbliższej okolicy nie ma interesującej mnie oferty edukacyjnej	20,3%	15,8%	17,2%	17,3%
Nie widzę potrzeby podnoszenia kwalifikacji	6,8%	19,4%	29,3%	18,1%
Suma	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Między innymi omawiane powyżej problemy finansowe sprawiają, iż blisko 60% osób, które chcą kontynuować naukę po zakończeniu szkół gimnazjalnych zamierza łączyć naukę i pracę. Odsetek ten jest najwyższy w przypadku uczniów zawodówek, a najniższy w przypadku uczniów liceów ogólnokształcących. Kolejne 25% jeszcze nie wie dokładnie czy tak zrobi. Chęć do łączenia obowiązków pracy i edukacji świadczy o dojrzałości młodzieży i o realnej wiedzy sytuacji na temat wymagań współczesnego rynku pracy i oczekiwań pracodawców. Młodzi ludzie zdają sobie najwyraźniej sprawę z tego, że doświadczenie zawodowe zdobyte podczas okresu nauki podnosi ich kwalifikacje i użyteczność w oczach pracodawców i tym samym poprawia szanse na zdobycie pracy. Z drugiej strony jednak należy zauważyć, że praca osób uczących się to bardzo często najprostsze zajęcia, w trakcie których nie wykorzystuje się w sposób bezpośredni zdobywanych w trakcie nauki kompetencji i które nie przekładają się na doświadczenie zawodowe oczekiwane przez pracodawców. Doświadczenie tego typu może, zatem nie być wystarczającym i decydującym czynnikiem przesadzającym o zdobyciu wymarzonego miejsca pracy.

Głównym powodem wyboru szkoły uczniów szkół ponadgimnazjalnych były zainteresowania. W największym stopniu zainteresowania przesądzały o wyborze szkoły zawodowej, w następnej kolejności średniej zawodowej i w najmniejszym stopniu w przypadku szkół ogólnokształcących. W tych ostatnich bardziej istotnym czynnikiem okazała się renoma i prestiż szkoły. Nie jest to wynikiem zaskakującym, jeśli weźmie się pod uwagę fakt, iż szkoła ogólnokształcąca ma dopiero przygotować młodego człowieka do wyboru swojej ścieżki zawodowej, podczas gdy w przypadku szkół zawodowych wybór ten już w dużej mierze dokonał się w momencie wyboru danego typu szkoły.

Należy podkreślić, że bardzo duży udział uczniów uczęszcza do szkół ponadgimnazjalnych przede wszystkim ze względu na bliskość od domu. Tak czyni ponad 1/4 uczniów szkół ponadgimnazjalnych, a kolejne 15% nie potrafi wskazać żadnego konkretnego powodu wyboru takiej a nie innej szkoły. Do tej grupy zalicza się blisko 20% uczniów szkół średnich zawodowych, a więc szkół przygotowujących uczniów do wykonywania konkretnego zawodu. W tym przypadku nie można, zatem mówić o dokładnie przemyślanym wyborze drogi zawodowej i planowaniu kariery zgodnej po pierwsze z własnymi zainteresowaniami i predyspozycjami, a po drugie zgodnej z wymogami współczesnego rynku pracy w województwie zachodniopomorskim. Podobnie sytuacja ma się z około 14% grupą uczniów, dla których jednym z głównych motywów wyboru szkoły byli znajomi do niej uczęszczający.

W sumie, zatem można zaryzykować stwierdzenie, że większość młodych ludzi nie ma sprecyzowanych planów co do swojej przyszłości zawodowych i nie ma rozeznania czego i jakiego typu pracowników oczekują współcześni pracodawcy. O przyszłej pracy w momencie wyboru szkoły ponadgimnazjalnej myślało tylko około 20% uczniów, w tym w największym stopniu uczniowie zawodówek. Biorąc pod uwagę, że to właśnie uczniowie zawodówek kierowali się przy wyborze typu szkoły ponadgimnazjalnej przede wszystkim własnymi zainteresowaniami a na drugim miejscu perspektywą łatwego znalezienia pracy. Dlatego można wysnuć tezę, że to ta grupa kieruje się w swych wyborach zawodowych najbardziej racjonalnymi przesłankami opartymi o realne rozeznanie własnych możliwości, zainteresowań i możliwości rynku pracy.

O barku porządnego przygotowania młodzieży do podejmowania racjonalnych i rozsądnych wyborów edukacyjnych i w konsekwencji zawodowych, przesądzających często dorosłym życiu świadczy także fakt, iż przy wyborze typu szkoły ponadgimnazjalnej uczniowie w nikłym stopniu kierowali się poradami zawodowych doradców. Ewentualne rady, jakich słuchali pochodziły od rodziców lub członków rodziny i sprowadzały się do namów uczniów do wyboru szkoły, w której sami się uczyli. Z tym zjawiskiem – pewnej tradycji rodzinnej w wyborze szkoły – mamy do czynienia przede wszystkim w przypadku liceów

Tabela 7. Z jakiego powodu wybrałeś obecna szkołę

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Suma końcowa
Ze względu na zainteresowania	32,8%	43,1%	64,9%	43,3%
Ze względu na perspektywy łatwego znalezienia pracy	11,9%	26,9%	29,7%	21,4%
Ze względu na bliskość od domu	29,2%	28,7%	22,5%	27,7%
Ze względu na renomę i prestiż szkoły	36,9%	9,3%	3,2%	19,1%
Ze względu na znajomych	17,8%	11,7%	10,8%	14,0%
Ze względu na namów rodziców i rodziny	8,1%	9,9%	2,7%	7,7%
Ze względu na rady doradców zawodowych	1,3%	1,8%	2,7%	1,8%
Bez żadnego konkretnego powodu	14,4%	17,2%	11,3%	14,9%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż 1 odpowiedź

Potwierdzeniem tezy o nieprzemyślanych i przypadkowych wyborach szkoły ponadgimnazjalnej, szczególnie w przypadku szkół średnich zawodowych jest to, że tylko nieco ponad połowa z nich, gdyby mogła wybierać ponownie, wybrałaby tą samą szkołę. W przypadku uczniów liceów odsetek ten wzrasta do 63%, podczas gdy wśród uczniów szkół zawodowych zadowolonych ze swojego wyboru jest ponad 71% uczniów. Ogólnie jednak około 1/3 uczniów nie zdecydowałaby się ponownie na wybór danej szkoły ponadgimnazjalnej.

Jeśli chodzi o wybór szkoły wyższej lub innej szkoły zapewniającej kontynuację kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym, to młodzież w dużym stopniu powiela schematy wyboru szkoły ponadgimnazjalnej. Najważniejszym czynnikiem w przypadku uczniów liceów ogólnokształcących decydującym o wyborze danego typu szkoły - kierunku są zainteresowania. Uczniowie techników dodatkowo kierują się zdobytą dotychczas wiedzą i umiejętnościami. Wybierają, zatem kierunki zgodne z ich dotychczasowym kierunkiem edukacji.

4.2.2. POSTAWY MŁODZIEŻY

1. *Jaka jest percepcja sukcesu zawodowego i osobistego? W jakich kategoriach wyrażają sukces zawodowy i osobisty? Jakie są postawy wobec sukcesu zawodowego i osobistego?*
2. *Jaki wpływ na sukces zawodowy ma edukacja, wiedza, ciężka praca?*
3. *Jakie są postawy wobec szkoły, nauki?*
4. *Czy swoją przyszłą karierę zawodową uczniowie szkół ponadgimnazjalnych łączą z Polską czy też myślą wyjeździe?*

Wpływ na wybór zawodu, mają takie czynniki indywidualne, jak inteligencja, zdolności, zainteresowania, system wartości, stan zdrowia, potrzeby, osobowość, oraz czynniki zewnętrzne – struktura społeczna, system edukacji, rynek pracy, wpływy wychowawcze środowiska rodzinnego itp. Szczególnie istotne jest rozpoznanie zasobów osobowych: mocnych i słabych stron, cech charakteru i temperamentu, posiadanych uzdolnień. Decyzja o wyborze zawodu i szkoły jest wprawdzie sprawą jednostkową, osobistą, ale jej następstwa mają już wagę społeczną. To od właściwego wyboru zawodu w znacznym stopniu zależą późniejsze losy człowieka jako pracownika, a także przyszłe losy grup pracodawców, którzy będą w stanie, lub nie znaleźć i zatrudnić odpowiednio wykwalifikowanych pracowników zdolnych do samodzielnej pracy i znających się na niej. Jeżeli decyzja jest gruntownie przemyślana przez ucznia i przy jej podjęciu rozpatrzone zostały wszystkie powyżej wymienione elementy szansa na znalezienie preferowanej pracy i osiągnięcia satysfakcji z jej wykonywania rośnie znacząco. O tym, czy uczeń jest w stanie podjąć odpowiedzialną i przemyślaną decyzję w pośredni sposób świadczy jego światopogląd i postawa społeczna.

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych z województwa zachodniopomorskiego, jako główny wyznacznik poczucia satysfakcji zawodowej wskazują na wykonywanie pracy zgodnej z zainteresowaniami. Tak twierdzi łącznie ¾ badanych. Udział tych odpowiedzi jest mniej więcej na podobnym poziomie w przypadku uczniów szkół zawodowych i nieco wyższy w przypadku licealistów. Drugim wyznacznikiem satysfakcji z wykonywanej pracy są w opinii respondentów wysokie zarobki. Na ten aspekt wskazuje nieco ponad 60%. Interesujące jest to, że zarobki były wymieniane w znacznie mniejszym stopniu przez uczniów szkół zawodowych niż przez pozostałe dwie grupy uczniów. Kolejne dwa elementy, które w opinii przyszłych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych przesadzają o poczuciu satysfakcji z wykonywanej pracy, na które wskazywała średnio 1/3 badanych, to praca zgodna z predyspozycjami i przyjazne środowisko w miejscu pracy. Ten pierwszy aspekt okazuje się bardziej istotny dla uczniów liceów ogólnokształcących.

Uczniowie szkół zawodowych w zdecydowanie mniejszym stopniu wiążą swoje poczucie satysfakcji zawodowej z perspektywami rozwoju zawodowego oraz z wykonywaniem zadań zgodnych z własnymi predyspozycjami niż inne grupy badanych. Częściej z kolei deklarują, że istotne jest to czy pracuje się na własny rachunek czy nie, ewentualnie, czy praca jest zlokalizowana blisko miejsca zamieszkania. Można, zatem przypuszczać, że postrzegają pracę przede wszystkim jako źródło dochodu i niezbędny element składowy dorosłości. Poczucie satysfakcji życiowej wiążą natomiast z innymi sferami życia. Inaczej pracę postrzegają pozostałe grupy badanych, przede wszystkim uczniów liceów, dla których wykonywane zajęcie stanowi istotny element przesadzający o poczuciu sukcesu w życiu. Warto zauważyć w tym kontekście, że licealiści wydają się być w najmniejszym stopniu skłonni do podejmowania pracy na własny rachunek. Wolą pracę „u kogoś” niż „na swoim”.

Tabela 8. Co Twoim zdaniem jest najważniejsze, aby osiągnąć poczucie satysfakcji z wykonywanej pracy

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Praca zgodna z zainteresowaniami	79,6%	71,3%	71,6%	74,7%
Praca zgodna z predyspozycjami (np.: umiejętnościami, wykształceniem)	39,3%	30,7%	31,5%	34,3%
Praca na własny rachunek - prowadzenie własnej firmy	16,4%	19,0%	20,3%	18,2%
Wysokie zarobki	63,6%	65,2%	49,5%	61,4%
Przyjazne środowisko w pracy	35,5%	34,3%	33,8%	34,7%
Perspektywa rozwoju zawodowego, np. awansu	21,3%	20,5%	10,4%	18,8%
Bliskość pracy od domu	9,7%	14,0%	13,1%	12,1%
Inne	0,7%	0,5%	0,5%	0,5%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż 1 odpowiedź

Możliwości zatrudnienia na stanowisku takim, jakie satysfakcjonowałoby badanych przyszłych absolwentów i w konsekwencji poczucie odniesienia sukcesu zawodowego zależy w opinii wszystkich respondentów przede wszystkim od poziomu wykształcenia. Twierdzi tak ponad 93% badanych. Zdecydowany wpływ zauważa w tym przypadku 64% respondentów, a pozostali przyznają, że wykształcenie raczej ma wpływ na możliwość zatrudnienia na satysfakcjonującym stanowisku. Opinie tę dzielą wszystkie badane grupy respondentów. Nieco mniejsza grupa osób dodatkowo wskazuje, że poza wykształceniem decydującym czynnikiem w tym zakresie są zdolności i talent. Co warto podkreślić, bardziej przekonani do tego, że zdolności i talent w zdecydowanym stopniu wpływają na możliwość zatrudnienia na satysfakcjonującym stanowisku pracy są uczniowie szkół zasadniczych zawodowych. Duża grupa uczniów – około połowy przyznała jednak także, że nie bez znaczenia w znalezieniu satysfakcjonującej pracy jest łut szczęścia. Przeciwnego zdania – a więc że szczęście nie odgrywa żadnej roli było około 40% badanych. Pozostali nie mieli na ten temat wyrobionego zdania.

Mimo wcześniejszych odpowiedzi uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w znacznym stopniu sądzą, że posiadane znajomości mogą być czynnikiem decydującym o znalezieniu pracy. Około 1/3 uważa, że posiadane znajomości mają tu zdecydowany wpływ, kolejna 1/3, że raczej wpływają na możliwość znalezienia pracy. Przeciwnego zdania, tzn. osób twierdzących, że znajomości nie mają wpływu na możliwość pracy w zadowalającym zawodzie jest około 28% (najwięcej wśród licealistów). Należy przypuszczać, że ta grupa osób jest przekonana o tym, że decydującym czynnikiem są w takim przypadku własne umiejętności i wykształcenie, a zatem że do osiągnięcia sukcesu można dojść przede wszystkim własną pracą i wysiłkiem. Do takiego wniosku uprawniają też wolne opinie uczniów wyrażone w tym pytaniu. Wśród czynników dodanych przez respondentów, które w ich opinii w zdecydowanym stopniu determinują możliwość uzyskania zatrudnienia znalazły się, bowiem: osobowość, doświadczenie, zainteresowania, ambicje. W sumie około 17% badanych wymieniło jakieś dodatkowe czynniki.

Biorąc pod uwagę, że zdecydowana grupa uczniów uznaje, iż wykształcenie i umiejętności są podstawowymi czynnikami w znalezieniu pracy, oraz to, że zdecydowana większość planuje po zakończeniu nauki w szkole ponadgimnazjalnej dalsze kształcenie i łączenie nauki i pracy. Świadczy o tym, że młodzież nie czuje się w pełni przygotowana do rozpoczęcia pracy zawodowej w wymarzonej – satysfakcjonującym ich zawodzie po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej. Z tego powodu chcą dalej podnosić swoje kwalifikacje. Szczególnie wyraźnie widać to, gdy analizuje się deklaracje uczniów techników i zasadniczych szkół zawodowych odnośnie przekonania, co do tego, że szkoła przygotowuje dobrze do podjęcia zatrudnienia. Aż 78% uczniów szkół zasadniczych zawodowych uważa, że ich szkoła dobrze przygotowała ich do podjęcia pracy, w tym otrzymali przydatne praktyczne umiejętności, podczas gdy w szkołach średnich zawodowych, a więc również przygotowujących do konkretnego zawodu odsetek ten był wyraźnie niższy i wyniósł około 58%. (W liceach było to mniej niż połowa, ale fakt ten nie jest zaskakujący, gdy weźmie się pod uwagę to, że licea nie szkolą do konkretnych zawodów, a dopiero przygotowują uczniów do dalszego kształcenia na studiach.) Można, zatem przypuszczać, że jeśli już szkoła ponadgimnazjalna przygotowuje kogoś dobrze do wejścia na współczesny rynek pracy, to tylko do najprostszych - fizycznych prac. W przypadku pozostałych osób nie jest to możliwe. Większość uczniów zdaje sobie z tego sprawę i z tego powodu, obserwując współczesny rynek pracy, chce kontynuować naukę i równocześnie zdobywać praktyczne doświadczenie.

Tabela 9. Czy obecna szkoła przygotowała/przygotowuje Cię dobrze do podjęcia zatrudnienia i czy otrzymałeś praktyczne umiejętności

	Czy uważasz, że obecna szkoła przygotowuje Cię dobrze do podjęcia zatrudnienia?				Czy uważasz, że w szkole otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?			
	LO	Technikum	ZSZ	RAZEM	LO	Technikum	ZSZ	RAZEM
Zdecydowanie tak	4,3%	7,7%	25,7%	9,9%	4,5%	13,1%	23,0%	11,6%
Raczej tak	39,7%	50,7%	53,2%	46,8%	23,4%	42,0%	52,3%	36,6%
Raczej nie	34,5%	24,2%	8,6%	25,2%	44,9%	24,8%	11,3%	30,2%
Zdecydowanie nie	11,3%	10,9%	8,6%	10,6%	18,0%	14,2%	8,6%	14,6%
Nie wiem	10,2%	6,6%	4,1%	7,5%	9,2%	5,9%	5,0%	7,0%

Strona | 35

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Jako jeden z wyznaczników postawa wobec pracy a także elastyczności na rynku należy traktować gotowość do przeniesienia się za pracę poza swoje miejsce zamieszkania. Gotowość do wyjazdów może być czynnikiem znacząco wpływającym na sytuację na rynku pracy i na poziom bezrobocia. Badani uczniowie wykazują się raczej elastycznością w tej kwestii, chociaż znaczący procent 30% nie wyobraża sobie opuszczenia miejsca zamieszkania i wyjazdu za pracę poza obszar województwa. Znamienne jest to, że więcej osób byłoby skłonnych wyjechać do pracy poza granice kraju – gdzieś do Europy niż do innych województw w Polsce, w tym do któregoś z sąsiadujących.

Najwięcej osób skłonnych jest do podjęcia pracy poza swoim miejscem zamieszkania, ale w ościenniej miejscowości - średnio 77%. Oznacza to jednak, że prawie ¼ młodych ludzi nie chce opuszczać swoje miejscowości i nie jest skłonna do tego aby dojeżdżać do pracy kilka lub kilkanaście kilometrów. Dostyć duży odsetek niechętnych podjęciu pracy w ościenniej miejscowości stanowią uczniowie liceów. Należy domniemywać, iż są to przede wszystkim osoby zamieszkujące w miastach, które nie widzą dla siebie alternatywnego miejsca zatrudnienia niż właśnie to miasto.

Większy, bo aż 40% udział odnotowano w przypadku tych, którzy nie wyobrażają sobie podjęcia pracy gdzieś na terenie województwa zachodniopomorskiego. Największy odsetek tych, którzy nie chcieliby zmieniać miejsca zamieszkania w ramach województwa obserwowany jest w również w grupie licealistów. Tutaj wyjaśnienie może być analogiczne do tego powyżej. Z kolei najbardziej skłonni do przemieszczania się w granicach województwa są uczniowie szkół zawodowych, wśród których 61% dopuszcza taką możliwość.

Nieco mniej – trochę ponad połowa - zgodziłoby się na wyjazd do pracy w którymś z ościennych województw, a około 41% w którymś z oddalonych regionów kraju. W obu przypadkach zdecydowanie w swych poglądach odróżniają się od pozostałych uczniów licealiści. Są oni zdecydowanie wyraźniej skłonni do przemieszczania się poza województwo zachodniopomorskie do innych województw Polski. Ma to najprawdopodobniej związek z perspektywą wielu licealistów wyjazdu poza granice zachodniopomorskiego na studia. Z tego powodu wyjazd gdzieś w Polskę jest dla nich czymś realnym do czego już się przygotowują. Jak wykazuje doświadczenie wiele z osób, które wyjechało do innego regionu kraju na studia wyższe nie wraca już potem do swoich rodzinnych miejscowości i podejmuje prace tam, gdzie studiowało. Jak wskazywali rozmówcy podczas wywiadów indywidualnych na tego typu wyjazdy – do szkół wyższych decyduje się spora część osób, głównie jednak tych najlepiej sytuowanych.

Znacznie bardziej pożądanym, niż inne województwa w Polsce, kierunkiem wyjazdów do pracy jest Europa. Znalazła się ona na drugim miejscu, po sąsiedniej miejscowości 70% tegorocznych absolwentów mogłoby wyjechać do Europy w celu podjęcia pracy. Największy odsetek skłonnych do wyjazdu jest w grupie uczniów szkół średnich kończących się maturą (po ok. 72%),

mniejszy zaś wśród uczniów zawodówek (61%). O ile wyjazd w granicach Europy okazuje się być dopuszczalną alternatywą dla pracy w Polsce, o tyle na wyjazd poza Europę zdecydowałoby się już mniej osób. Jest to kierunek najmniej popularny, chociaż nadal akceptowalny dla 40% respondentów. Najbardziej skłonni do wyjazdów poza granice Europy są absolwenci liceów - blisko 50% z nich deklaruje taką gotowość.

Gotowość młodych ludzi do wyjazdów zagranicznych może mieć jednak podłoże głównie ekonomiczne, a nie podniesienia kwalifikacji. W opinii respondentów młodzi ludzie wyjeżdżają w trakcie lub tuż po studiach za granice głównie po to, aby zarobić. Mniej osób jest takich, które jadą, aby zdobyć kwalifikacje i doświadczenie lub ewentualnie pracować w swoim zawodzie i wrócić potem do Polski.

Tabela 10. Czy zaakceptowałbyś możliwość podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania

W sąsiedniej miejscowości				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Nie	26,9%	18,5%	22,7%	22,7%
Tak	73,1%	81,5%	77,3%	77,3%
W województwie zachodniopomorskim				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Nie	43,3%	40,8%	38,7%	41,4%
Tak	56,7%	59,2%	61,3%	58,6%
W sąsiadującym województwie				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Nie	38,5%	54,1%	54,3%	47,9%
Tak	61,5%	45,9%	45,7%	52,1%
W oddalonym województwie				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Nie	46,4%	68,1%	65,9%	58,9%
Tak	53,6%	31,9%	34,1%	41,1%
W Europie				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Nie	27,7%	29,6%	38,5%	30,6%
Tak	72,3%	70,4%	61,5%	69,4%
Poza Europą na świecie				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Nie	51,5%	66,4%	67,0%	60,5%
Tak	48,5%	33,6%	33,0%	39,5%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Mało osób także ma plany wyjazdu za granice w celu kontynuacji swojej nauki. W sumie średnio niecałe 5% badanych uczniów twierdzi, że ma konkretne plany wyjazdu za granice w celu kontynuowania kształcenia. Ten wynik może być jednak nieco zawyżony, gdy weźmie się pod uwagę, że prawie 10% uczniów zasadniczych szkół zawodowych stwierdziło, że ma konkretne plany wyjazdu za granicę w celu dalszej nauki. W tym przypadku plany te odnoszą się zapewne do wyjazdów zagranicznych do pracy, a nie do szkoły, co potwierdzałyby wyniki innego pytania, zaprezentowane w następnym akapicie. Mimo tego, iż prawie wszyscy młodzi ludzie z województwa zachodniopomorskiego planują dalszą naukę w Polsce, to około 1/4 nie wyklucza, iż gdyby nadarzyła się okazja chętnie podjęliby ją poza granicami kraju. Bariera w tym przypadku może być oczywiście znajomość języków obcych na poziomie umożliwiającym swobodną komunikację. W tej grupie najwięcej osób to uczniowie liceów.

Znacznie więcej osób ma z kolei skonkretyzowane plany wyjazdu za granicę w celu zarobkowym. Większa grupa również dopuszcza taką możliwość. W sumie tylko 19% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych twierdzi z przekonaniem, że planuje pracować tylko w Polsce. Z tego najwięcej tego typu odwiedzi udzieli licealiści i uczniowie techników lub liceów profilowanych (po około 20%). W przypadku uczniów szkół zasadniczych zawodowych takie opinie wygłasza już o połowę mniej badanych, a z drugiej strony prawie 40% z nich twierdzi, że ma konkretne plany wyjazdu do pracy za granicę. W przypadku uczniów techników i liceów profilowanych takie konkretne plany ma znacznie mniej osób – około 20%. Wiązać to należy jednak z planami dalszego kształcenia większości tych osób. Wyniki wskazują w sposób jednoznaczny, iż bardzo duża grupa młodych osób – tegorocznych absolwentów szkół zasadniczych zawodowych nie wiąże swojej najbliższej przyszłości z lokalnym lub regionalnym rynkiem pracy. Młodzi pracownicy fizyczni masowo planują wyjazdy do krajów europejskich. Jest to uwarunkowane przede wszystkim względami ekonomicznymi. Osoby te nie mają wygórowanych oczekiwań, co do typu pracy, jaką będą w stanie wykonywać, gdyż i tak będzie to praca fizyczna, niewymagająca często znajomości języka. Z tego powodu jest im obojętne gdzie tego typu zajęcie podejmą. Najważniejszym kryterium w tym momencie jest wysokość wynagrodzenia.

Dodatkowym czynnikiem sprzyjającym masowym wyjazdom młodych pracowników z terenu województwa zachodniopomorskiego jest to, że mają oni często przetarte szlaki wyjazdowe za granicę do miejsc gdzie od kilku lat pracują już pracownicy z kraju, często członkowie rodzin dzisiejszych uczniów. Na ten aspekt zwrócili uwagę rozmówcy podczas wywiadów indywidualnych wskazując, iż część młodzieży po skończeniu szkoły wyjeżdżają do rodziców, którzy od jakiegoś czasu już pracują za granicą. Taka sytuacja może potencjalnie stanowić w krótkookresowej perspektywie zagrożenie dla lokalnego rynku pracy, gdyż zabraknie im pracowników do wykonywania najprostszych prac. Z drugiej strony może to wymusić na pracodawcach podniesienie płac i poprawie warunków pracy, tak aby zatrudnienie w regionie stanowiło atrakcyjną alternatywę dla miejscowych pracowników.

4.2.3. KWALIFIKACJE I UMIEJĘTNOŚCI UCZNIÓW

1. *Czy i w jakim zakresie uczniowie obsługują komputer? Jak częsty mają dostęp do komputerów?*
2. *Jaki jest stopień znajomości języków obcych?*
3. *Czy korzystają z dodatkowych lekcji, kursów doszkalających, uzupełniających ich wiedzę?*
4. *Jakie dodatkowe umiejętności i cechy osobowości są kluczowe z znalezieniu dobrej pracy?*
5. *Jak liczna grupa uczniów zarabia własne pieniądze i jest niezależna finansowo?*

Badani respondenci poproszeni o ocenę swoich własnych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy ocenili je w zróżnicowany sposób. Tylko 8% określa swoje umiejętności bardzo wysoko, z czego w największym stopniu są o tym przekonani licealiści, a więc ci, którzy teoretycznie nie posiadają na razie żadnej konkretnej wiedzy i umiejętności umożliwiających im wykonywanie odpowiedzialnej i samodzielnej pracy. Jako wysokie swoje umiejętności ocenia mniej więcej tyle samo licealistów, co uczniów szkół zawodowych. Ponad połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych ocenia swoje umiejętności, jako przeciętne. W tej grupie zbliżone opinie mają uczniowie szkół zawodowych, którzy w ponad 62% przypadków tak twierdzą. Najwięcej negatywnych opinii na temat swoich umiejętności wyrażają licealiści, którzy w sumie, jako niskie lub bardzo niskie ocenili własne kwalifikacje w 8% przypadków, podczas gdy uczniowie techników i liceów profilowanych w 6%, a szkół zawodowych w ok. 3%.

Tabela 11. Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Bardzo wysoko	11,9%	4,8%	5,0%	7,7%
Wysoko	25,0%	21,9%	25,8%	23,9%
Przeciętnie	43,7%	62,9%	62,4%	55,1%
Nisko	5,4%	4,5%	3,6%	4,7%
Bardzo nisko	2,7%	1,8%	0,9%	2,0%
Nie wiem	11,3%	4,1%	2,3%	6,6%
Suma końcowa	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Oceniając kwalifikacje i umiejętności, które mogą być wykorzystywane w pracy zawodowej w przyszłości przez obecnych uczniów w niniejszym badaniu zweryfikowano przede wszystkim umiejętności posługiwania się programami komputerowymi, znajomość języków, oraz inne umiejętności, które rozwijają uczniowie w trakcie zajęć pozalekcyjnych.

Badani uczniowie w przeważającej mierze są w stanie pracować z podstawowymi typami programów komputerowych. Najbardziej popularnym i wykorzystywanym programem jest edytor tekstu, z którym do czynienia miało blisko 95% badanych, na dalszych miejscach znalazły się arkusz kalkulacyjny -94% i edytor prezentacji multimedialnych - 92% badanych. Stosunkowo najmniej osób umie posługiwać się programami bazodanowymi np. Access– w sumie 68%, z czego tylko 11% w stopniu zaawansowanym. Zaawansowanie znajomości danych typów programów jest związane z typem szkoły. Generalnie najmniej uczniów szkół zawodowych posługuje się, nawet w stopniu podstawowym, każdym typem programu. Uczniowie szkół zawodowych średnich w największym stopniu deklarują natomiast umiejętności korzystania ze wszystkich typów programów. Wyraźnie największe umiejętności mają oni w przypadku programów bazodanowych i arkuszy kalkulacyjnych np. EXCEL. Wiąże się to zapewne z wykorzystaniem tych programów do części przedmiotów zawodnych. Poza tym należy wziąć też pod uwagę to że w technikach na ogół przeważają mężczyźni, podczas gdy w liceach kobiety, co również może mieć wpływ na wyniki odnośnie umiejętności w zakresie programów bazodanowych i kalkulacyjnych.

Tabela 12. Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych

Edytor tekstu				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Tak w stopniu podstawowym	23,0%	30,0%	38,0%	28,8%
Tak w stopniu średnim	34,0%	33,4%	35,7%	34,1%
Tak w stopniu zaawansowanym	38,5%	34,3%	17,6%	32,7%
Nie umiem	4,5%	2,3%	8,6%	4,4%
Arkusz kalkulacyjny				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Tak w stopniu podstawowym	27,9%	28,9%	36,2%	30,0%
Tak w stopniu średnim	43,9%	46,0%	33,9%	42,8%
Tak w stopniu zaawansowanym	22,3%	22,8%	16,3%	21,3%
Nie umiem	5,9%	2,3%	13,6%	6,0%
Program bazodanowy				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem

Tak w stopniu podstawowym	27,7%	30,9%	26,7%	28,8%
Tak w stopniu średnim	25,9%	32,7%	20,4%	27,5%
Tak w stopniu zaawansowanym	11,7%	10,4%	12,2%	11,3%
Nie umiem	34,7%	26,0%	40,7%	32,4%
Edytor prezentacji multimedialnych				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Tak w stopniu podstawowym	22,3%	27,8%	38,9%	27,8%
Tak w stopniu średnim	35,1%	32,6%	26,7%	32,4%
Tak w stopniu zaawansowanym	34,7%	35,5%	18,1%	31,7%
Nie umiem	7,9%	4,1%	16,3%	8,0%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Wysoki odsetek osób, które umieją się posługiwać podstawowymi typami oprogramowania ma swoje odzwierciedlenie w licznie użytkowników komputera i Internetu. Respondenci powszechnie i na co dzień korzystają z komputerów. Zdecydowana większość (niecałe 80%) używa ich codziennie, a dalsze 14% kilka razy w tygodniu. W ogóle z komputera nie korzysta 1,7% osób biorących udział w badaniu, a 1,4% korzysta rzadziej niż raz w miesiącu. Wyniki tego pytania jednoznacznie wskazują na to, że komputer jest stałym i powszechnym elementem życia młodych osób, co więcej jest też powszechnym urządzeniem w domach. Należy domniemywać, iż codzienny dostęp do komputera oznacza fakt posiadania tego typu sprzętu na własność. Nie ma zbyt dużych różnic w tym przypadku pomiędzy uczniami różnych typów szkół ponadgimnazjalnych z jednym wyjątkiem. Uczniowie szkół zawodowych w nieco mniejszym zakresie niż pozostali posiadają codzienny dostęp do komputera (71%), częściej natomiast deklarują, że korzystają z niego kilka razy w tygodniu lub miesiącu. Dowodzi to, że nieco mniej uczniów szkół zasadniczych ma w domu własny komputer.

Duży odsetek respondentów korzysta także z Internetu w sposób stały. 59% badanych ma codzienny dostęp do Internetu przewodowego, a 32% do Internetu bezprzewodowego. Z Internetu przewodowego korzysta przynajmniej kilka razy w tygodniu 15,4% badanych, z Internetu bezprzewodowego 13,4%. Zakładając, że osoby korzystające, na co dzień z Internetu przewodowego nie muszą już korzystać z Internetu bezprzewodowego, a więc obie grupy są w dużej części rozłączne można wysnuć wniosek, że żadnego dostępu do sieci nie posiada nie więcej niż 15% respondentów. Większość – około $\frac{3}{4}$ ma z kolei dostęp na co dzień lub ewentualnie kilka razy w tygodniu. Wyniki te wskazują, iż na ogół osoby mające komputer w domu mają też dostęp do Internetu. Internet, podobnie jak sam komputer, stał się czymś powszechnym w domach uczniów.

Kolejne ważne kompetencje młodzieży to umiejętność porozumiewania się w obcych językach. W dzisiejszych czasach wydaje się że znajomość angielskiego jest podstawą w każdej pracy, poza pracą fizyczną i w związku z tym każdy pracownik powinien znać ten język na tyle dobrze aby móc się w nim porozumieć lub zrozumieć teksty pisane. Z racji bliskości granicy drugim pod względem użyteczności językiem obcym jest niemiecki.

W rzeczywistości respondenci biorący udział w badaniu znają przede wszystkim język angielski. 80% deklaruje, że zna ten język na tyle, aby porozumieć się w pracy, z tym, że zaledwie 15% w stopniu zaawansowanym, a 37% w stopniu podstawowym. Największe umiejętności językowe w zakresie języka angielskiego posiadają licealiści. Wśród nich 24% zna angielski w stopniu zaawansowanym, 34% w średnim, a 32% w podstawowym. W grupie uczniów szkół zawodowych dystans w tym zakresie do uczniów liceów jest ogromny. W stopniu zaawansowanym angielskim posługuje się ok 10% uczniów. Większość tych co deklaruje znajomość angielskiego zna tylko podstawy, tak więc zapewne nie są to umiejętności pozwalające na pracę wymagającą komunikacji werbalnej lub pisemnej lub np. czytania w obcym języku. Wśród uczniów szkół zasadniczych obserwowany jest także bardzo duży odsetek osób, które w ogóle nie znają tego języka - 38% lub zna zaledwie podstawy - kolejne 33%. Znajomość języka niemieckiego deklaruje około 70%

badanych. W skali kraju to bardzo duży odsetek. Najwyraźniej zatem bliskość granicy skłania dyrektorów szkół do zatrudniania w szkołach nauczycieli języka niemieckiego. W znacznie mniejszym stopniu niż w przypadku języka angielskiego jest to znajomość w stopniu zaawansowanym. Tylko niecałe 6% badanych może porozumieć się po niemiecku płynnie. Zdecydowana większość zna jakieś podstawy niemieckiego. Podobnie jak w poprzednim przypadku język znają najlepiej licealiści, tym niemniej także dosyć dużo osób (więcej niż w przypadku języka angielskiego) z zasadniczych szkół zawodowych deklaruje znajomość niemieckiego. Wynika to zapewne z większej dostępności nauczycieli języka nie niemieckiego niż angielskiego w szkołach województwa zachodniopomorskiego. Pozostałe języki obce zna zaledwie po kilka procent badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych i to na ogół w stopniu średnim lub podstawowym.

Tabela 13. Czy byłabyś w stanie porozumieć się w pracy w języku obcym

ANGIELSKI	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
W stopniu podstawowym	31,7%	44,9%	33,3%	37,3%
W stopniu średnim	33,9%	25,9%	17,4%	27,4%
W stopniu zaawansowanym	24,2%	9,3%	11,4%	15,7%
Nie umiem	10,2%	20,0%	37,9%	19,6%
NIEMIECKI	LO	Technikum	ZSZ	Razem
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
W stopniu podstawowym	43,3%	46,9%	35,3%	43,2%
W stopniu średnim	23,7%	11,4%	23,9%	18,8%
W stopniu zaawansowanym	5,9%	4,6%	11,0%	6,4%
Nie umiem	27,1%	37,1%	29,8%	31,6%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Wśród dodatkowych umiejętności, które mogą być przydatne z punktu widzenia oczekiwań pracodawcy oraz z drugiej strony z punktu widzenia pracownika i jego zdolności do przemieszczania się za pracą, jest posiadanie prawa jazdy. Jedna trzecia uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych ma już prawo jazdy. Najwyższy odsetek osób uprawnionych do jazdy samochodem zanotowano wśród uczniów zawodowych szkół średnich, w których to prawo jazdy posiada 43% uczniów, najniższy natomiast w przypadku uczniów zasadniczych szkół zawodowych, gdzie prawo jazdy ma 20% osób. W liceach było to 28% uczniów. Wyniki odnośnie posiadania prawa jazdy uzależnione są na pewno od długości nauki w poszczególnych typach szkół i przez to od wieku osób uczęszczających do ostatnich klas poszczególnych szkół. Osoba, która kończy szkołę zasadniczą zawodową ma na ogół 17 lub 18 lat – zdobywa, zatem dopiero uprawnienia do ubiegania się o prawo jazdy.

Jedną z bardziej popularnych form zajęć pozalekcyjnych są kursy językowe. Uczęszcza na nie w sumie około 1/3 respondentów, z tym, że w formie regularnych cotygodniowych zajęć tylko około 18%. Zbliżona liczbowo i pod względem struktury jest grupa uczniów uczęszczających na dodatkowe lekcje z zakresu przedmiotów ścisłych a także, chociaż w nieco mniejszym stopniu grupa osób uczęszczających na dodatkowe zajęcia z pozostałych przedmiotów. Większość tego typu zajęć to zapewne korepetycje mające na celu lepsze przygotowanie uczniów do egzaminów maturalnych. Zgodnie z przewidywaniami w bardzo nikłym stopniu doszkalają się uczniowie szkół zasadniczych zawodowych – tylko około 10% z nich uczęszcza na jakieś korepetycje i to przeważnie sporadycznie – zapewne w miarę potrzeb np. przed jakimiś ważnymi sprawdzianami

Głównymi uczestnikami zajęć dodatkowych z zakresu przedmiotów szkolnych są uczniowie liceów ogólnokształcących, a więc szkół, w których nacisk położony jest na rozwijanie wiedzy ogólnej. Aż połowa uczniów tych szkół korzysta z jakiejś formy korepetycji, z czego 1/3 robi to regularnie – minimum raz na tydzień. Korepetycje w ostatniej klasie liceum mają na pewno przygotować młodzież

do zdania egzaminu maturalnego. Zasadniczym pytaniem jest w tym kontekście to, czy z korepetycji korzystają uczniowie najslabsi, po to aby mieć w ogóle szanse na zdanie matury, czy uczniowie najlepsi, po to aby zdać jak najlepiej maturę i tym samym zdobyć przepustkę na najlepsze uczelnie.

W technikach i liceach profilowanych, a więc także w szkołach kończących się maturą, odsetek uczniów uczęszczających regularnie – co tydzień na korepetycje jest znacznie i niższy niż w liceach, natomiast odsetek tych którzy korzystają z tej formy wsparcia nieregularnie i sporadycznie (w zależności od potrzeb) jest mniej więcej taki sam. Na tej podstawie można przypuszczać, że w licach ogólnokształcących korepetycje (szczególnie te, na które uczniowie chodzą systematycznie już od początku roku szkolnego) w większym stopniu są traktowane, jako inwestycja w podniesienie własnych kompetencji i pozycji konkurencyjnej w walce o miejsce na dobrej uczelni. Uczniowie Ci postrzegają moment wyboru uczelni, jako etap w życiu decydujący o ich przyszłości zawodowej i z tego powodu chcą dokonać świadomego i jak najbardziej racjonalnego wyboru. Biorąc pod uwagę rozkłady wyników uzyskanych w omawianym pytaniu można oszacować udział takich uczniów na około 20%

Strona | 41

Zajęcia sportowe są najbardziej popularną formą zajęć pozalekcyjnych w grupie badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. 59% przyznaje, że nie uczestniczy w ogóle w tego typu formach spędzania czasu poza lekcjami. W zajęciach o charakterze artystycznym uczestniczy w sumie około 18% badanych. Podobnie jak w przypadku zajęć sportowych najczęściej uczestniczą w nich uczniowie liceów. Uczniowie szkół ogólnokształcących okazują się, zatem grupą najbardziej aktywną i najbardziej wszechstronną. To właśnie licealiści najczęściej uczęszczają na różnego rodzaju zajęcia dodatkowe – zarówno te bezpośrednio związane z edukacją szkolną jak i z nią nie związane. Najczęściej, zatem wykazują jakieś zainteresowania, które starają się rozwijać i pielęgnować dla własnej przyjemności i satysfakcji.

Powyższe stwierdzenie potwierdzają informacje na temat zaangażowania młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych w akcje charytatywne lub wolontariat. W tym przypadku również młodzież ze szkół ogólnokształcących częściej bierze udział w takich przedsięwzięciach niż pozostali uczniowie. W sumie średnio około 7% badanych osób udziela się w sposób stały i regularny w akcjach charytatywnych lub jako wolontariusz. Około 1/5 badanych uczniów zawodówek i techników oraz 1/3 liceów ogólnokształcących przyznaje, że bierze udział w różnych akcjach charytatywnych sporadycznie. Około 11% badanych osób brało udział tylko raz. W sumie zupełny brak aktywności na polu działań wolontariackich lub charytatywnych wykazała ponad połowa badanych osób.

Tabela 14. Czy udzielasz się jako wolontariusz

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Regularnie	8,1%	6,5%	5,4%	6,9%
Sporadycznie	31,3%	19,6%	19,5%	24,3%
Raz	12,4%	10,6%	11,3%	11,5%
Nie	48,2%	63,2%	63,8%	57,3%
Suma końcowa	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Uczniowie ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych w zdecydowanej większości nie są samodzielnymi finansowo, gdyż nie pracują na stałą umowę. Mimo, iż ponad połowa z nich ma jakieś doświadczenia z pracą zawodową, to w większości była to praca dorywcza w czasie wolnym od nauki (wakacje, ferie zimowe). Interesujące jest to, że jakkolwiek pracę podjęło około 60% badanych uczniów szkół średnich zawodowych, 55% liceów ogólnokształcących i tylko niecałe 40% zasadniczych zawodowych. Z drugiej strony w przypadku tej ostatniej grupy, praca ta ma lub miała zdecydowanie częściej charakter pracy stałej w pełnym lub niepełnym wymiarze godzin, ewentualnie stażu lub praktyki zawodowej. Należy, zatem podkreślić, że uczniowie ci jeśli już podejmowali się pracy w trakcie trwania nauki w szkole ponadgimnazjalnej, to była to praca zgodna z profilem

kształcenia. Staże i praktyki to domena uczniów wszystkich typów szkół zawodowych. Prawie żaden uczeń liceum nie brał udziału w tej formie zatrudnienia. Jest to związane na pewno z tym, iż w szkołach przygotowujących do konkretnego zawodu uczniowie muszą obowiązkowo brać udział w praktykach zawodowych na terenie szkoły lub poza nią. Część uczniów mogła wykorzystać tą okazję do zatrudnienia i przy okazji zdobycia praktycznego doświadczenia zawodowego w swojej branży. Uczniowie szkół ogólnokształcących wykonując dorywcze prace w czasie wakacji na pewno w mniejszym stopniu mogą uznać to doświadczenie za pomocne w podniesieniu własnych kwalifikacji i kompetencji.

Strona | 42

O użyteczności dotychczas zdobytego doświadczenia zawodowego przez poszczególne grupy badanych uczniów z ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych świadczą poniżej przedstawione wyniki. Ponad połowa badanych uczniów szkół zasadniczych twierdzi, że praca, którą wykonywali do tej pory była zgodna z wykształceniem, które zdobywają w szkole. W przypadku uczniów techników i liceów profilowanych odsetek ten zmniejsza się do 40%, a w przypadku licealistów do 7%.

Tabela 15. Czy dotychczas wykonywana praca była zgodna ze zdobytym wykształceniem

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Suma końcowa
Tak	7,0	39,2	54,3	28,4
Nie	93,0	60,8	45,7	71,6

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Praca uczniów szkół ponadgimnazjalnych i gimnazjalistów to zapewne w dużej mierze proste zajęcia, które nie wymagają żadnych specjalnych umiejętności i kwalifikacji. Mimo to większość badanych dostrzega pozytywne aspekty dotychczasowego zajęcia. W prawie 50% przypadków sądzą, że będzie to aspekt pomocny w poszukiwaniu pracy. Nie spodziewają się jednak, aby doświadczenie w dotychczasowej pracy przyczyniło się do szybszego awansu w nowej pracy. Tych, którzy wiążą swoje dotychczasowe doświadczenie z perspektywami awansu jest około 25%. Więcej z nich sądzi, że wpłynie to pozytywnie na wysokość ich zarobków (45%) w przyszłości między innymi dla tego, że praca pozwoliła na zwiększenie swoich kwalifikacji (52% wskazań).

Dotychczasowa praca, nawet jeżeli zaliczała się do tych najprostszych, pozytywnie wpływa na satysfakcję wykonującego pracę i poczucie własnej wartości. Aż 58% uczniów dostrzega tego typu korzyści ze swojej pracy. Najważniejszym aspektem docenianym przez większość uczniów szkół ponadgimnazjalnych okazało się jednak przekonanie że dzięki dotychczasowej pracy, uczniom udało się nawiązać kontakty z pracodawcami, które zaowocują w przyszłości i mogą okazać się przydatne przy szukaniu stałej pracy.

Tabela 16. Czy wykonywana dotychczas praca ma wpływ na

	Znalezienie lepszej pracy	Szybszy awans	Uzyskanie wyższych zarobków	Większą satysfakcję z pracy	Nawiązanie kontaktów ułatwiających poszukiwanie pracy	Zwiększenie kwalifikacji
Zdecydowanie tak	18,9%	7,9%	14,4%	20,4%	29,1%	19,5%
Raczej tak	28,9%	17,0%	30,8%	37,5%	38,4%	32,6%
Raczej nie	27,7%	36,6%	27,9%	21,0%	15,1%	24,0%
Zdecydowanie nie	13,1%	19,1%	13,2%	9,9%	6,7%	10,2%
Nie wiem	11,4%	19,4%	13,7%	11,3%	10,7%	13,7%

Pewnym wyznacznikiem postaw młodych ludzi i ich zaradności jest sposób, w jaki zamierzają poszukiwać pracy. To czy będą to robić samodzielnie, aktywnie i wielotorowo, czy raczej będą poszukiwać pomocy ze strony osób trzecich lub pasywnie oczekiwać na to, że ktoś ich przyjmie do pracy lub ktoś im tą pracę „załatwi” po znajomości. Najpopularniejszym sposobem poszukiwania pracy jest wyszukiwanie ogłoszeń w Internecie na portalach związanych z pracą. Średnio dla 1/3 respondentów jest to główna metoda znajdowania ogłoszeń o wolnych stanowiskach pracy. Na drugim miejscu wśród możliwości poszukiwania pracy znalazło się korzystanie z pomocy i kontaktów rodziny lub znajomych. Z tej formy zamierza w pierwszej kolejności korzystać ¼ uczniów, niezależnie od typu szkoły, do jakiej oni uczęszczają. W zdecydowanie mniejszym stopniu uczniowie zamierzają poszukiwać pracy innymi metodami.

Wyraźnie jednak zauważyć można różnice między typami szkół. Licealiści oraz uczniowie techników mają zamiar poszukiwać ogłoszeń o pracy na stronach internetowych konkretnych pracodawców. Uczniowie z zawodówek z tej formy raczej nie zamierzają korzystać często – jedynie około 8%. Przyszli absolwenci szkół zawodowych znacznie częściej natomiast niż licealiści wskazywali na to, że w pierwszej kolejności poszukiwania pracy rozpoczną od wizyty w urzędach pracy. Licealiści wskazali na taką możliwość tylko w 7% przypadków. Takie wyniki są związane z tym, że w urzędach pracy poszukiwani są przede wszystkim pracownicy do prac najprostszych prac, którymi raczej nie są zainteresowane osoby planujące kontynuację kształcenia na studiach wyższych. Większe wymagania, co do miejsca pracy i w związku z tym mniejsza liczba potencjalnych pracodawców skutkuje tym, że dla osób poszukujących pracy specjalistycznej – nie fizycznej najważniejszym źródłem pozyskiwania informacji o interesujących miejscach pracy jest Internet, w tym strony internetowe konkretnych pracodawców oraz portale pośrednictwa pracy.

Tabela 17. W jaki sposób zamierzasz w pierwszej kolejności sama/sam poszukiwać pracy

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Odpowiedzi na ogłoszenia pracodawców w gazetach/internecie	32,4%	28,2%	33,2%	30,9%
Odpowiedzi na oferty pracy zamieszczane na stronach internetowych konkretnych pracodawców	14,9%	13,5%	8,3%	13,1%
Korzystanie z pośrednictwa urzędu pracy	6,7%	15,6%	16,1%	12,1%
Publikacja własnego ogłoszenia zamieszczanego w prasie/ portalu internetowym	4,8%	3,4%	3,2%	4,0%
Korzystanie z pomocy i kontaktów rodziny lub znajomych	24,4%	25,0%	24,9%	24,7%
Bezpośredni kontakt z pracodawcami	16,3%	13,5%	12,4%	14,4%
Inne	0,5%	0,7%	1,8%	0,8%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

4.2.4. PREFERENCJE ZAWODOWE UCZNIÓW

1. Czy uczniowie wiedzą już, w jakim zawodzie będą się dalej kształcić? Czy wybrali już zawód?
2. Jakie są najbardziej popularne zawody wśród uczniów i dlaczego?
3. Jakie są najmniej popularne zawody wśród uczniów i dlaczego?

4. *Jak uczniowie postrzegają pracę- czy praca oznacza tylko pracę na etacie, czy też inne formy zatrudnienia, w tym działalność gospodarczą?*
5. *Jaki jest ich stosunek do samozatrudnienia?*
6. *Jakie czynniki motywują ich do pracy?*
7. *W jakiej branży chcieliby pracować?*

Jak wykazano wcześniej w niniejszym raporcie, młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim, szczególnie przyszli absolwenci liceów ogólnokształcących, planują studia przede wszystkim na kierunkach humanistycznych. Według specjalistów od rynku pracy będą oni mieli jednak najmniejsze szanse na znalezienie zatrudnienia. Te wzrastają wraz z podjęciem decyzji o studiowaniu kierunków ścisłych lub technicznych. Najbardziej poszukiwani przez firmy pracownicy to ci o profesjach wymagających specjalistycznych kwalifikacji. Takich kwalifikacji na ogół studia humanistyczne nie oferują. W tym kontekście niewątpliwą zaletą rynku edukacji, w tym edukacji na poziomie wyższym w województwie zachodniopomorskim jest duża liczba szkół oferujących kształcenie w zakresie specjalności technicznych, co przekłada się na wysoki, w porównaniu do średniej w kraju, udział studentów tych specjalności.

Większość uczniów szkół ponadgimnazjalnych z terenu województwa zachodniopomorskiego raczej już planuje swoją przyszłość zawodową na etapie końca nauki w szkole. Istotne jest to, że około 45% badanych przyznaje, że nie są to działania zdecydowane, w tym twierdzi tak prawie połowa przyszłych absolwentów szkół zawodowych, a więc teoretycznie tych, którzy po zakończeniu szkoły mogą rozpocząć już pracę zawodową. Szczególnie zaskakujące jest to w przypadku uczniów szkół średnich zawodowych, szczególnie, jeśli doda się grupę około 30% uczniów tych szkół, którzy twierdzą, że jeszcze nie myślą o przyszłości zawodowej. Okazuje się zatem, iż w największym stopniu o własnej przyszłości zawodowej myślą uczniowie szkół ogólnokształcących a nie zawodowych.

Tabela 18. Czy na obecnym etapie nauki planujesz swoją przyszłość zawodową

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Suma końcowa
Zdecydowanie tak	33,5%	17,4%	30,0%	26,4%
Raczej tak	40,9%	45,9%	45,5%	43,8%
Raczej nie	15,7%	24,9%	14,5%	19,2%
Zdecydowanie nie	2,2%	4,1%	1,4%	2,8%
Nie wiem	7,6%	7,7%	8,6%	7,9%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Pozycja absolwentów na zachodniopomorskim rynku pracy jest oceniana przez respondentów nieco lepiej niż na lokalnym (powiatowym) rynku pracy. Ogólnie jednak tylko około 20% badanych uważa, że pozycja ta jest dobra lub raczej dobra. Prawie połowa ocenia ją, jako średnią. Największymi pesymistami wydają się być uczniowie szkół średnich zawodowych, którzy w 24% oceniają swoją pozycję na wojewódzkim rynku pracy, jako złą lub bardzo złą.

Być może jednym z czynników przesadzającym o tym, że nad swoją przyszłością zawodową w największym stopniu myślą licealiści jest fakt, iż najgorzej oceniają oni perspektywy pracy dla absolwentów na regionalnym rynku pracy (jako dobre ocenia je 15% licealistów). Obawa o to, że nie znajdą zatrudnienia wymusza pewne działania wyprzedzające i zaradcze na wcześniejszym etapie. Z drugiej strony również przyszli absolwenci szkół średnich zawodowych wyrażają raczej negatywne

lub bardzo zachowawcze opinie o perspektywach zatrudnienia oferowanych przez regionalny rynek pracy.

Tabela 19. Jak oceniasz ogólną pozycję absolwentów na zachodniopomorskim (wojewódzkim) i lokalnym (powiatowym) rynku pracy

Regionalny rynek pracy	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Bardzo dobrze	2,9%	2,9%	10,5%	4,4%
Raczej dobrze	12,7%	14,9%	23,2%	15,7%
Średnio	45,7%	50,1%	37,7%	45,9%
Raczej źle	17,4%	19,9%	17,3%	18,4%
Zdecydowanie źle	3,6%	3,4%	1,8%	3,2%
Nie wiem	17,6%	8,8%	9,5%	12,5%
Lokalny rynek pracy	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Bardzo dobrze	2,7%	1,6%	6,9%	3,1%
Raczej dobrze	8,9%	16,1%	16,1%	13,2%
Średnio	43,8%	43,4%	37,8%	42,5%
Raczej źle	17,6%	22,4%	17,1%	19,4%
Zdecydowanie źle	5,7%	4,3%	3,2%	4,6%
Nie wiem	21,2%	12,2%	18,9%	17,1%

Strona | 45

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Przyszli absolwenci z terenu województwa zachodniopomorskiego postrzegają firmy prywatne, jako najbardziej dbające o młodych pracowników i oferujące im najlepsze warunki pracy. Uważa tak ogółem blisko 50% respondentów. Udział ten jest wyrównany między poszczególnymi typami szkół ponadgimnazjalnych. Firmy państwowe postrzegane są w ten sposób przez 10% respondentów, w tym w większym stopniu przez uczniów szkół zawodowych. Podobnie przedstawia się udział odpowiedzi wskazujących na różnego rodzaju instytucje publiczne jako na miejsce zatrudnienia zapewniające najlepsze warunki młodym pracownikom. W tym przypadku jednak w większym stopniu do takiej opinii skłaniają się uczniowie liceów. Około 16% uważa, że najlepszym miejscem pracy dla absolwenta jest własna firma. Tego zdania w największym stopniu są uczniowie techników, którzy w około 20% postrzegają własną firmę jako najbardziej atrakcyjne miejsce pracy dla młodych pracowników.

Wielkość firmy, w jakiej ewentualnie będzie pracować przyszły absolwent, nie ma znaczenia dla nieco ponad 1/3 respondentów, kolejna 1/3 chciałaby pracować w firmach średniej wielkości. Tylko 7% chciałoby podjąć pracę w dużych firmach, a więc tych, które zdecydowanie dominują w Polsce i województwie. Oczekiwania, co do wielkości firmy nie różnicują w żadnym stopniu badanej populacji. Rozkłady odpowiedzi uczniów wszystkich trzech głównych badanych typów szkół są zbliżone.

Wiedza o alternatywnych i elastycznych formach zatrudnienia wśród badanej grupy uczniów i studentów jest ograniczona. Konsekwencją braku znajomości różnych alternatywnych form zatrudnienia oraz rodzajów umów jest deklaracja o chęci podjęcia pracy przede wszystkim w podstawowych modelach - przede wszystkim na mocy umowy o pracę (92%), umowy zlecenia (62%) i umowy o dzieło (43%). 60% badanych zgodziło by się na podpisanie umowy na czas określony, 40% na pracę w niepełnym wymiarze godzin. Wysoki odsetek – ponad 50% respondentów dopuszcza możliwość samozatrudnienia i tyle samo pracy na czas określony. Chętnych do alternatywnych form pracy jest zdecydowanie mniej, ale wiąże się to z brakiem dokładnego rozeznania, czym jest np. telepraca lub Job –sharing.

Badani uczniowie uznali, że satysfakcjonującą dla nich pensją netto, a więc tzw. „na rękę” byłoby średnio 3222zł, a więc nieco więcej niż średnia krajowa Minimalne wynagrodzenie, za jakie podjęliby się pracy to z kolei 1937zł, zaś za zaskakująco wysokie uznaliby zarobki w wysokości 5880zł. Dla zachowania wartości badawczych i możliwości wnioskowania statystycznego z próby usunięte zostały odpowiedzi z kwotami większymi lub równymi 25 000 złotych, które to uznać należy za niepoważne i zakłócające w znacznym stopniu wyniki analizy danych.

Tabela 20. Jaka byłaby kwota netto adekwatna do umiejętności, za jaką podjąłbyś się pracy

płaca adekwatna	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
średnia	4133	2821	2322	3222
minimum	500	1000	900	2000
maksimum	20000	15000	16000	5000
odchylenie sandardowe	3376	1629	1576	2548
płaca minimalna	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
średnia	2351	1803	1397	1937
minimum	600	600	500	1000
maksimum	20000	10000	5000	3500
odchylenie sandardowe	1817	1023	612	1385
płaca wysoka	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
średnia	6450	4613	3559	5088
minimum	1000	500	10	2000
maksimum	20000	20000	15000	8000
odchylenie sandardowe	4187	3355	2396	3706

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Uczniowie szkół licealnych wykazali się największym zróżnicowaniem odpowiedzi. Mieli też wyraźnie wyższe oczekiwania płacowe niż inne grupy. Kwoty, które podawali daleko przekraczały średnią pensję w kraju i w regionie. I tak satysfakcjonująca pensja netto to średnio w ich przypadku 4133zł, minimalna 2351zł, zaś zaskakująco wysoka 6450zł. Sądząc z kwot, jakie deklarowali uczniowie szkół średnich nie są oni do końca zorientowani w wysokości realnych zarobków w regionie, a swoich oczekiwań nie weryfikują z poziomem kwalifikacji i realną sytuacją. Oznacza to, że duża ich część dopiero w momencie wkroczenia na rynek pracy będzie musiała zweryfikować swoje oczekiwania dostosowując je do możliwości finansowych pracodawców. Może to potencjalnie wpłynąć negatywnie na rynek pracy, gdyż część młodych zniechęcona niskimi, w ich opinii, stawkami płac które proponują im pracodawcy zdecyduje się na migrację.

Najniższe oczekiwania płacowe oczekiwania wyrażali absolwenci zawodówek. W ich przypadku kwoty wynosiły odpowiednio 2322 zł, 1397 zł i 3559 zł. Nieco wyższe – o około 500zł były oczekiwania absolwentów techników i liceów profilowanych. Można przypuszczać, że stosunkowo wysokie oczekiwania zarobków ze strony uczniów zawodówek wiążą się z tym, iż ich duża liczba wyjeżdża za granicę za pracę i w związku tym w Polsce chciałaby zarabiać takie same pieniądze. Dodatkowo, jak wykazują badania, w ostatnich latach wykwalifikowani pracownicy wykonujące proste prace – właśnie absolwenci szkół zawodowych - byli intensywnie poszukiwani na rynku przez pracodawców. Pracodawcy zgłaszali problemy z brakiem wystarczającej liczby osób właśnie o takich kwalifikacjach. Taki stan rzeczy musiał wymusić na pracodawcach wzrost poziomu wynagrodzeń dla robotników.

Wygórowane oczekiwania płacowe osób uczęszczających do liceów mają swoje odzwierciedlenie także m.in. w opiniach wyrażanych przez respondentów na temat czynników

determinujących wybór miejsca pracy. Licealiści w zdecydowanie większym stopniu w porównaniu do uczniów innych typów szkół wiązali je z perspektywami określonych (wysokich) zarobków. Zaskakująco mało uczniów zasadniczych szkół zawodowych wskazywał na ten aspekt (tylko 1/4). Dla nich najważniejszym czynnikiem przesadzającym o wyborze pracy były zainteresowania oraz posiadane umiejętności i wykształcenie. Być może było to efektem wzrostu zarobków osób wykonujących proste prace robotnicze w ostatnim czasie. W konsekwencji wraz ze wzrostem poczucia zadowolenia z zarobków, pracownicy z wykształceniem zasadniczym zawodowym mogli zacząć w większym stopniu skoncentrować się na zaspokojeniu potrzeb wyższego rzędu.

Strona | 47

Absolwenci generalnie przy wyborze miejsca pracy kierują się przede wszystkim posiadanymi umiejętnościami i wykształceniem (63%) oraz zainteresowaniami (57%) i na trzecim miejscu wysokością zarobków (43%). Umiejętności i wykształcenie są w największym stopniu podkreślane przez uczniów szkół ogólnokształcących i zawodowych zasadniczych. Na kolejnym miejscu, znalazły się perspektywy rozwoju zawodowego i awansu. Ten czynnik jest jednak tylko ważny dla uczniów szkół ogólnokształcących i w mniejszym stopniu średnich zawodowych. Nie liczyła się prawie zupełnie wśród uczniów zawodówek. Wyniki te pokrywają się w zupełności z wynikami przedstawionymi wcześniej odnośnie poczucia satysfakcji z wykonywanej pracy.

Rady rodziców i znajomych oraz doradców zawodowych uwzględniają przede wszystkim osoby z wykształceniem zasadniczym, z tym, że doradców zawodowych wymienia właściwie tylko ta grupa badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Stosunkowo wysoki jest też odsetek twierdzących, że czynnikami wpływającymi w dużym stopniu na decyzje o wyborze miejsca pracy są posiadane znajomości. Ta opinia wyrażana przez 1/5 badanych może mieć związek z kryzysem gospodarczym w bieżącym roku i faktem, że wielu przedsiębiorców wstrzymało zatrudnienia nowych pracowników. Uczniowie mogą więc czuć pewne zaniepokojenie, że bez znajomości nie będą w stanie znaleźć sobie pracy.

Tabela 21. Które z czynników wpływają przede wszystkim na decyzje o wyborze miejsca pracy przez absolwenta?

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Zainteresowania	55,5%	52,6%	66,2%	56,5%
Umiejętności i wykształcenie	68,8%	58,5%	59,0%	62,7%
Rady znajomych/rodziny	10,8%	10,8%	16,2%	11,9%
Rady doradców zawodowych	3,4%	3,8%	12,2%	5,3%
Perspektywy rozwoju zawodowego i awansu	32,4%	26,2%	9,9%	25,4%
Perspektywy określonych zarobków	51,0%	43,3%	24,3%	42,6%
Lokalizacja pracodawcy	10,1%	14,9%	8,1%	11,6%
Opinie o pracodawcy	6,7%	11,3%	11,3%	9,5%
Przypadek	7,4%	5,0%	2,7%	5,5%
Znajomości	18,2%	21,9%	17,6%	19,5%
Inne	0,7%	0,2%	0,9%	0,5%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż 1 odpowiedź

4.3. ANALIZA STOPNIA KORZYSTANIA MŁODZIEŻY PONADGIMNAZJALNEJ Z USŁUG DORADZTWA I PORADNICTWA ZAWODOWEGO

4.3.1. STOPIEŃ ZNAJOMOŚCI I ZAINTERESOWANIA SPRAWAMI ZWIĄZANYMI Z RYNKIEM PRACY

Strona | 48

1. *Czy i w jakim stopniu młodzież ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych orientuje się w sytuacji na lokalnym rynku pracy?*
2. *Czy i w jakim stopniu młodzież ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych orientuje się w sytuacji na lokalnym rynku edukacyjnym?*
3. *Czy wybór zawodu jest skorelowany z informacjami z rynku pracy, wiedzą o rynku pracy w regionie i determinowany sytuacją na tym rynku? Jaki wpływ na wybór zawodu mają informacje o rynku pracy w regionie?*
4. *Czy uczniowie szkół średnich mogą wskazać pracodawcę w regionie, u którego chcieliby pracować? (*

W obecnych czasach można zaryzykować twierdzenie, że wybór zawodu jest podstawowym celem ucznia, a szkoła jest jedynie drogą prowadzącą do uzyskania kwalifikacji zawodowych. Problematyka orientacji zawodowej nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji rosnącego bezrobocia i ostro uwidacznia następstwa, do jakich prowadzi nieskuteczne a czasami i błędne doradztwo zawodowe. Obserwacje wskazują, że młodzież jest najczęściej niezdecydowana, niedoinformowana i nieprzygotowana do podjęcia tak ważnej decyzji jak wybór zawodu i dalszej drogi kształcenia. Jak wykazały badania zrealizowane dla WUP Szczecin przez konsorcjum InfoAudit – Centrum Usług Profesja w 2008 roku, znajomość sytuacji na rynku pracy związana jest z wiekiem badanych respondentów i okresem, jaki dzieli ich od podjęcia pracy zawodowej. Zdania na temat tego, czy absolwenci mają odpowiednią wiedzę na temat oczekiwań współczesnego rynku pracy są podzielone. Jedni uważają, że młodzi mają dużo informacji na ten temat, a ich źródłem jest głównie otoczenie – rodzice, znajomi, rodzina. Inni twierdzą, że wiedza ta jest na niskim poziomie. Prawda jak zwykle leży gdzieś po środku. Biorąc pod uwagę, że głównym źródłem informacji mają być w opinii rozmówców koledzy i znajomi należy zapewne skłaniać się do stwierdzenia, że być może wiedza jest duża, ale nierzetelna, wyrwykowa i z niesprawdzonych źródeł, a zatem w dużej mierze obciążona subiektywizmem. Mając takie niepełne źródła informacji trudno oczekiwać aby młodzi ludzie wybierający typ szkoły średniej a potem dalszą drogę edukacji lub pracy zawodowej zachowywali się w pełni racjonalnie.

Jak wykazały wnioski z analiz zawartych w poprzednich częściach raportu można stwierdzić, że część uczniów zachodniopomorskich szkół ponadgimnazjalnych wykazują się racjonalnymi zachowaniami odnoszącymi się do planowania własnej ścieżki edukacyjnej i zawodowej, ale tylko w wybranych aspektach tego procesu. Jest to wynikiem braku wiedzy z jednej strony o realnej sytuacji na rynku pracy w regionie i szerzej o zachodzących procesach gospodarczych i wymogach jakie niosą one dla zatrudnienia, a z drugiej o braku rozpoznania i zdiagnozowania swoich mocnych i słabych stron. Młodzi ludzie nie kierują się wyborze szkoły swoimi predyspozycjami zawodowym. W tym miejscu należy podkreślić jeszcze jeden bardzo ważny aspekt – brak informacji na temat modelowych ścieżek edukacji prowadzących do zdobycia kwalifikacji w różnego typu zawodach. Młodzież nie wie do końca jaka jest specyfika pewnych zawodów, jakie dany zawód oferuje możliwości, jakich wymaga kompetencji i jakiego typu szkoły w najlepszy sposób mogą do niego doprowadzić młodego człowieka. Wiedza czerpana od rodziny lub znajomych na pewno nie jest wiedzą najbardziej aktualną i na temat przyszłości rynku pracy. Informacje tego typu raczej

przedstawiają sytuację bieżącą lub przeszłą, która dla człowieka dopiero wkraczającego lub mającego wejść na rynek pracy, może okazać się bezużyteczna lub wręcz szkodliwa.

Brak wiedzy na temat rynku pracy to jednak nie tylko problem braku dostępu do rzetelnych informacji, ale także w dużej mierze - brak chęci ich zdobycia. Ogólnie ponad 30% przyszłych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych nie interesuje się tego typu informacjami w ogóle. Co może zaskakiwać, najwyższy udział nie zainteresowanych zanotowano w przypadku uczniów szkół zasadniczych zawodowych (ok. 37%), a także liceów ogólnokształcących. Biorąc pod uwagę, iż część z badanych uczniów być może wkróczy na rynek pracy w perspektywie kilku najbliższych miesięcy wyniki te muszą niepokoić. Być może wynika to z faktu, iż duża grupa uczniów szkół zawodowych ma konkretne plany wyjazdu do pracy za granicę i w związku z tym nie interesuje ich, co będzie się działo w ich powiecie.

Strona | 49

Wśród tych, którzy poszukują jakichś informacji dominuje grupa zainteresowanych informacjami na temat wolnych stanowisk pracy lub aktualnych naborów pracowników. (ogółem 49% respondentów). Informacji takich poszukuje blisko 60% uczniów szkół średnich zawodowych. Warto przypomnieć w tym miejscu, iż uczniowie tego typu szkół w przeważającej mierze planują dalej kontynuować naukę i łączyć ją z pracą zawodową. Wśród uczniów liceów i zasadniczych szkół zawodowych odsetek poszukujących informacji o naborach jest wyraźnie niższy i wynosi ok. 45 %. Po mniej więcej 20% badanych interesuje się również informacjami na temat bezrobocia oraz poszukuje informacji o potencjalnych pracodawcach, u których mogliby zacząć pracę. W przypadku uczniów ostatnich klas szkół zasadniczych i średnich zawodowych ważnymi informacjami, którymi się interesują są instytucje lub osoby pośredniczące w znalezieniu pracy. Dodatkowo istotnymi informacjami z punktu widzenia uczniów szkół ponadgimnazjalnych, na które zwrócili uwagę respondenci w trakcie wywiadów indywidualnych są: wysokość zarobków w określonych typach miejsc pracy, możliwości podniesienia kwalifikacji, doszkalania lub ewentualnie zdobycia jakiegoś doświadczenia zawodowego, a także poprawność przygotowania dokumentacji aplikacyjnej i prezentacji swojej osoby na wolne stanowisko pracy.

Tabela 22. Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku pracy w swoim powiecie

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Suma końcowa
Nie interesuję się tymi sprawami w ogóle	35,5%	24,4%	36,9%	31,4%
Interesują mnie informacje na temat bezrobocia	19,3%	19,2%	15,3%	18,5%
Interesują mnie informacje na temat potencjalnych pracodawców	20,4%	20,1%	18,9%	20,0%
Interesują mnie informacje na temat wolnych stanowisk pracy/aktualnych naborów pracowników	43,4%	57,1%	45,0%	49,2%
Interesują mnie informacje na temat instytucji i osób pośredniczących/ pomagających w wyborze i znalezieniu pracy	14,4%	17,2%	16,2%	15,9%
Interesują mnie inne informacje	0,9%	0,2%	0,0%	0,5%

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż 1 odpowiedź

Zaledwie 7% respondentów uważa, że w miejscu ich zamieszkania łatwo o pracę i większość osób może znaleźć zatrudnienie, jeśli tylko chce pracować. Kolejne 35% twierdzi, że łatwo o pracę tylko w wybranych zawodach. Ogólnie jednak 1/3 badanych twierdzi, że o pracę jest bardzo trudno. Największy udział deklarujących, że o pracę jest bardzo trudno wystąpił wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych – techników i szkół zasadniczych zawodowych (ponad 40%). Wskaźnik ten jest zdecydowanie niższy w przypadku uczniów liceów ogólnokształcących. Dodatkowo ponad 17% respondentów nie ma na ten temat zdania. Biorąc pod uwagę, że w związku z ponownym wzrostem liczby bezrobotnych, notowanym od początku 2009 roku, informacje na temat problemów rynku pracy

są często tematem publicznych dyskusji, dziwi tak wysoki odsetek osób nie zainteresowanych lub nie zorientowanych w temacie. Z drugiej strony w tej grupie są przede wszystkim licealiści, którzy stałą pracę będą dopiero szukać za 3 lub 5 lat po ukończeniu studiów.

Tabela 23. Czy w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę

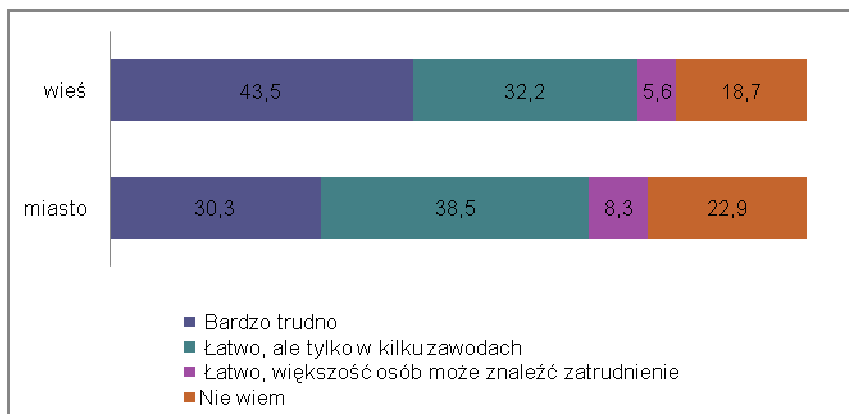
	Typ szkoły			Suma końcowa
	LO	Technikum	ZSZ	
Bardzo trudno	27,0%	41,5%	45,0%	36,4%
Łatwo, ale tylko w kilku zawodach	40,7%	32,3%	31,5%	35,5%
Łatwo, większość osób może znaleźć zatrudnienie	6,7%	7,9%	5,9%	7,0%
Nie wiem	25,6%	18,3%	17,6%	21,1%

Strona | 50

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Zróznicowanie oceny tego, czy w powiecie jest łatwo o pracę czy trudno jest ściśle powiązane z miejscem zamieszkania uczniów. Osoby z terenów wiejskich są znacznie większymi pesymistami niż osoby z miast. Blisko 44% z nich twierdzi, że bardzo trudno będzie im znaleźć pracę w powiecie, w którym mieszkają, podczas gdy około 30% osób mieszkających w miastach podziela taki pogląd. Nie obserwuje się jednak różnic w opiniach wygłaszanych na ten temat przez kobiety i mężczyzn.

Rysunek 5. Czy w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

W związku z powyższym to właśnie licealiści powinni być najbardziej zainteresowani tym, jak będzie wyglądała sytuacja w powiecie w zakresie rynku pracy. Okazuje się jednak, że podobnie jak i inne grupy uczniów około 1/4 z nich nie wie i nie ma ochoty się zastanawiać nad tym, co będzie za kilka lat z rynkiem pracy w powiecie, województwie, kraju. Opinie na ten temat są bardzo podzielone – 1/3 wyraża poglądy zachowawcze i twierdzi, że nic się nie zmieni, około 20% wierzy w poprawę sytuacji i pozostałe 21% sądzi, że sytuacja się pogorszy.

Umiarkowany optymizm, co do nadchodzących zmian na rynku pracy, idzie w parze z umiarkowaną wiarą w to, że badani uczniowie będą w stanie znaleźć w miejscu zamieszkania pracodawców, u których ewentualnie mogliby podjąć pracę zgodną z kwalifikacjami. Około 55% badanych twierdzi, że tacy pracodawcy są na obszarze, gdzie mieszkają, z tym, że zdecydowana większość uważa, że raczej są, a jedynie 20%, że są na pewno. Nieco poniżej 35% badanych uważa, że takich pracodawców nie ma tam gdzie mieszkają, a 10% nie ma zdania na ten temat. Zdecydowanie największymi optymistami są w tym zakresie uczniowie szkół zawodowych, co potwierdzałoby stwierdzenie o niedoborach pracowników niższego szczebla i w związku z tym o przewadze popytu nad podażą. Stosunkowo największe problemy ze znalezieniem zatrudnienia zgodnego z kwalifikacjami w miejscu zamieszkania mogą mieć uczniowie szkół ogólnokształcących.

Około 38% z nich twierdzi, że nie znajdzie odpowiedniego pracodawcy – oferującego zatrudnienie zgodne z kwalifikacjami, w miejscu swojego zamieszkania.

Tabela 24. Czy miejscu zamieszkania/w powiecie są pracodawcy, u których można szukać zatrudnienia zgodnego z kwalifikacjami

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Suma końcowa
Tak	15,5%	16,9%	33,0%	19,6%
Raczej tak	33,9%	39,7%	33,0%	36,1%
Raczej nie	24,9%	25,1%	11,8%	22,4%
Nie	13,5%	10,6%	13,6%	12,4%
Nie wiem	12,1%	7,7%	8,6%	9,6%
Suma końcowa	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Strona | 51

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Podobna (pod względem liczebności) grupa ankietowanych deklaruje, że na terenie gdzie mieszkają są konkretni pracodawcy, u których szczególnie chcieliby znaleźć zatrudnienie. Można zatem przypuszczać, że u nich będą poszukiwać pracy w pierwszej kolejności. Najwięcej osób, które chciałyby zdecydowanie pracować u konkretnego pracodawcy zaobserwowano w przypadku uczniów szkół zasadniczych zawodowych.

Jak wykazują wyniki przedstawione w niniejszym raporcie uczniowie ostatnich klas szkół ponadpodstawowych mają na ogół plany kontynuacji nauki lub ewentualnie podjęcia pracy zawodowej, tym niemniej plany te nie są poparte dokładnym rozeznaniem własnych możliwości. Jak wskazywali rozmówcy w trakcie wywiadów indywidualnych, młodzież kończąca szkoły ponadgimnazjalne przede wszystkim skupia swoją uwagę i wysiłki na zdaniu egzaminów maturalnych i dopiero wtedy zastanawiają się ewentualnie nad swoją karierą zawodową. Rozmówcy twierdzili, iż wielu uczniów kończących szkoły nie wie jeszcze, co tak naprawdę chciałoby zrobić.

Wyjaśniałoby to fakt, iż wielu młodych ludzi decydując się na studia wyższe wybiera kierunki, które kształcą specjalistów niepotrzebnych na rynku pracy. Wybory dokonywane są bardziej pod kątem studiowania czegoś „łatwego”, co nie wymagałoby wzmoczonego analitycznego wysiłku intelektualnego. Dotyczy to przede wszystkim osób wybierających kierunki humanistyczne, na które nie ma dużego zapotrzebowania ani w województwie zachodniopomorskim ani gdzie indziej.

4.3.2. KORZYSTANIE Z POMOCY DORADCÓW ZAWODOWYCH I Z INNYCH ŹRÓDEŁ WSPARCIA WYBORU ŚCIEŻKI ZAWODOWEJ LUB EDUKACYJNEJ

1. *W jakim stopniu uczniowie szkół ponadgimnazjalnych korzystają z usług doradców zawodowych?*
2. *Jak jest postrzegany doradca zawodowy przez nich?*
3. *W jaki sposób można zachęcić do korzystania z porad doradców zawodowych?*
4. *Czy młodzież korzysta z pomocy osób trzecich (poza doradcami zawodowymi) przy podejmowaniu decyzji o wyborze szkoły, zawodu?*
5. *W jakim zakresie młodzież oczekuje wsparcia, rady przy wyborze szkoły, pracy, zawodu?*
6. *Z jakich źródeł korzysta młodzież przy wyborze szkoły, zawodu (telewizja, Internet, itp...)?*

Wkraczanie w dorosłe życie z perspektywą zostania bezrobotnym może spowodować wśród młodzieży niepożądane konsekwencje rzutujące na całe ich życie dorosłe i zawodowe. Główne zagrożenia jakie należy uwzględnić w takim przypadku to brak nawyku i potrzeby pracy zawodowej, nieumiejętność pracy w zespole, brak chęci i motywacji do samorozwoju i poszerzania kompetencji zawodowych. Wszystko to wiąże się z poczuciem braku we własne siły i umiejętności. W dalszej konsekwencji brak źródła dochodu wpływa też na życie osobiste i rodzinne takiego człowieka. Dlatego też niezmiennie istotnym jest stworzenie młodzieży warunków do tego, aby takich sytuacji w największym stopniu unikać a gdy się ich nie da uniknąć, aby wiedzieć jak się w nich zachowywać i jak z nich wyjść. Takim sposobem jest m.in. system doradztwa zawodowego, który odpowiednio skonstruowany powinien być pomocą w zwiększaniu szans absolwentów na uzyskanie pierwszych doświadczeń związanych z rynkiem pracy już podczas nauki w szkole średniej lub wyższej.

Strona | 52

Na podstawie wcześniejszych wyników badań można stwierdzić, że uczniowie szkół ponadgimnazjalnych są niedoinformowani i nieświadomi wagi podejmowanych decyzji, poza tym często nie potrafią sami podjąć decyzji zawodowej i rozpoznać własnych predyspozycji. Z tego powodu powinni mieć możliwość skorzystania z profesjonalnej pomocy lub źródeł informacji pomocnych przy podjęciu decyzji o przyszłość zawodowej. Mogą ją otrzymać w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, zadaniem, których jest między innymi kształtowanie umiejętności planowania własnej kariery zawodowej, zaznajamianie z możliwościami rozwoju zawodowego w wybranym kierunku kształcenia, czy możliwościami pracy w wyuczonym zawodzie. Istotne, zatem wydaje się ocenie na ile uczniowie szkół ponadgimnazjalnych korzystają z usług doradztwa zawodowego lub z innych źródeł wsparcia i jak je oceniają. Posłuży to przygotowaniu rekomendacji odnośnie zwiększenia skuteczności i użyteczności usług doradców zawodowych

Doradztwo zawodowe jest dostępne dla wszystkich zainteresowanych. O tym, że doradztwo jest dosyć powszechnie dostępne dla tych, którzy mają takie potrzeby świadczą także opinie rozmówców. Wskazują oni na to, że w szkołach średnich pracują doradcy zawodowi, dodatkowo istnieją poradnie zawodowe, Ochotnicze Hufce Pracy, ewentualnie doradztwo oferują także biura karier zawodowych działających na terenie szkół wyższych.

Na podstawie wyników badania ankietowego można stwierdzić, że minimum 1/3 badanych miała już styczność z doradcami zawodowymi. Najczęściej kontakt zrealizowany został na terenie szkoły. Tego typu wsparcie uzyskało blisko 40% uczniów szkół zasadniczych zawodowych i około 30% techników i liceów ogólnokształcących. Bardzo mały udział uczniów korzystał z porad doradców zawodowych pracujących w Powiatowych Urzędach Pracy. Styczność z nimi mieli przede wszystkim uczniowie szkół zasadniczych zawodowych. Zaskakująco wysoki odsetek licealistów (20%) wskazywał na kontakty z doradcami zawodowymi poza szkołą – w poradniach pozaszkolnych. Wyjaśnieniem w tym przypadku mogą być kontakty na zasadzie spotkań – zajęć dla młodzieży szkół gimnazjalnych lub ponadgimnazjalnych organizowanych na potrzeby i na zlecenie szkół przez instytucje takie jak Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Akademos ze Szczecina lub z innych dużych miast. Na tą poradnię, jako na instytucję z usług, której dosyć chętnie korzystają uczniowie, wskazywało kilku respondentów podczas wywiadów indywidualnych. Według ich opinii młodzież kończąca szkołę średnią korzysta z pomocy instytucji doradców zawodowych i z poradni psychologiczno-pedagogicznej, głównie po to, aby poznać swoje predyspozycje zawodowe. Jak wskazują szczegółowe rozkłady danych z usług doradców zawodowych poza szkołą korzystają przede wszystkim jednak uczniowie ze szkół w Szczecinie, Koszalinie i powiatach sąsiednich do tych dwóch miast.

W sumie, zatem okazuje się, że na terenie województwa zachodniopomorskiego potencjalna możliwość konsultacji swoich predyspozycji przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest duża, ale głównie na terenach wokół największych miast. Pozostaje tylko kwestia chęci i poczucia potrzeby takiego wsparcia ze strony młodzieży, a także rozpropagowania usług doradców i przekonania młodych ludzi, że doradztwo może być dla nich bardzo użytecznym elementem planowania swojej przyszłości.

Tabela 25. Czy korzystałaś/korzystałeś z usług doradców

	Typ szkoły			
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Tak, w szkole	28,3	30,7	38,7	31,4
Tak, w urzędzie pracy	2,9	1,8	4,5	2,8
Tak, w poradni pozaszkolnej	20,2	6,5	3,6	11,4
Nie, nigdy nie korzystałam/ korzystałem	53,7	61,9	54,5	57,1

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż 1 odpowiedź

Od doradców zawodowych młodzi ludzie oczekują przede wszystkim ogólnego ukierunkowania ścieżki zawodowej. Klientami doradców zawodowych są głównie osoby, które zupełnie nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości i oczekują konkretnego wskazania miejsca pracy. Mniejsza liczba osób chce uzyskać informacje na temat tego jak mogłaby pokierować swoją karierą, aby w lepszy sposób przygotować się do wykonywania określonego zajęcia. Poszukują, zatem informacji o dostępnych kursach, szkoleniach, możliwości wyjazdów za granicę itp. W najmniejszym stopniu rozmówcy wskazywali na to, aby uczniowie chcieli dowiedzieć się czegoś o przyszłych wymaganiach i perspektywach rynku pracy w kontekście pojawiania się nowych zawodów i specjalności. Ważnym aspektem pracy doradców jest też przekazanie praktycznych umiejętności poszukiwania pracy. Oprócz wiedzy teoretycznej, o tym co aktualnie dzieje się na rynku pracy, dostarczają oni również potrzebną wiedzę praktyczną – jak napisać CV, list motywacyjny, jak przygotować się do rozmowy z potencjalnym pracodawcą i jak skutecznie zaprezentować samego siebie. Ten temat cieszy się dużą popularnością właśnie wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz absolwentów tego typu szkół, ponieważ wielu z nich tuż po szkole zamierza szukać pracy i zarabiać własne pieniądze, często z przeznaczeniem na dalsze kształcenie.

Jak wspomniano powyżej głównym powodem nie korzystania z doradztwa zawodowego jest brak wiedzy na temat możliwości skorzystania z takiej pomocy bądź też brak przekonania do takiej formy wspierania własnych wyborów zawodowych. Część uczniów ma bowiem jasno sprecyzowane plany zawodowe i w związku z tym uważa, że doradca w żadnym stopniu nie zaoferuje im użytecznej pomocy. Być może wiąże się to z tym, że doradcy głównie zajmują się wsparciem w zakresie wyboru zawodu dopasowanego do predyspozycji danej osoby, a w mniejszym stopniu wspiera tych, którzy takiego wyboru już dokonali. Osoby te oczekują i wymagają innego typu wsparcia – m.in. w zakresie rozwoju odpowiednich cech osobowościowych, pożądaných z punktu widzenia wykonywanej pracy. W większości są to osoby konkretne, które wiedzą, czego chcą, natomiast mniejszość stanowią osoby zagubione, które nie wiedzą co ze sobą zrobić. Tak więc, aby system doradztwa zawodowego stał się bardziej skuteczny i bardziej użyteczny, powinien po pierwsze być bardziej powszechny i to już na etapie szkół gimnazjalnych, po drugie być bardziej wszechstronny. System wsparcia też powinien być także bardziej rozreklamowany i upowszechniony we wszystkich typach szkół.

Poza samymi doradcami zawodowymi pracującymi w szkołach uczniowie i absolwenci szkół ponadgimnazjalnych korzystają również z innych źródeł wsparcia w wyborze ścieżki edukacji i przyszłości zawodowej. Są to zarówno źródła instytucjonalne, jak i o innym charakterze. Spośród instytucji, które oferują usługi wsparcia w wyborze ścieżki kształcenia lub drogi zawodowej uczniowie najczęściej korzystają z:

- Centrum Informacji o Zawodach i Pracy funkcjonujących przy Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Szczecinie i Koszalinie, gdzie można spotkać się z doradcami zawodowymi, dokonać oceny swoich predyspozycji na podstawie testów, przygotować aplikacje, skorzystać z biblioteki z informacjami o rynku pracy,
- Szkolnych Ośrodków Kształcenia (SZOKi), które pozwalają zaplanować dalszą przyszłość i ukierunkować swoje umiejętności, a zostały utworzone w szkołach gimnazjalnych

i ponadgimnazjalnych na zlecenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w latach 2003 – 2005,

- Biur Karier Zawodowych przy uczelniach wyższych, gdzie organizowane są szkolenia sporządzania poprawnie dokumentacji aplikacyjnej, nauka asertywności, nauka planowania własnego czasu, udostępnione są informacje o praktykach, szkoleniach, sposobach podniesienia swoich kwalifikacje zawodowe - wsparcia rodziny i znajomych.

Strona | 54

Instytucje te mają jednak marginalny charakter a uczniowie nie odwiedzają ich gremialnie, co więcej duża część z nich nie wie nawet o ich istnieniu. Wnioski takie nasuwają się po analizie informacji na temat znajomości i korzystania z usług mniej popularnych instytucji takich jak prywatne agencje pośrednictwa pracy i OHP. Z usług tych pierwszych korzystało zaledwie niecałe 6% badanych uczniów, z usług OHP jeszcze mniej - niecałe 5%. Bardziej popularnymi źródłami czerpania wiedzy na temat możliwości kształcenia lub doszkalania są imprezy takie jak targi maturalne, edukacyjne, informatory uczelniane i edukacyjne, oraz, w największym stopniu, informacje zgromadzone w Internecie lub od rodziny i znajomych.

Tabela 26. Czy znasz i korzystałeś z usług instytucji rynku pracy

Agencja Pośrednictwa Pracy				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Znam, korzystała(e)m	7,4	5,6	2,8	5,8
Znam, nie korzystała(e)m	63,4	57,6	40,8	56,6
Nie znam, nie korzystała(e)m	29,1	36,6	56,4	37,5
OHP				
	LO	Technikum	ZSZ	Razem
Znam, korzystała(e)m	7,4	3,6	1,4	4,7
Znam, nie korzystała(e)m	45,4	43,1	32,9	42,0
Nie znam, nie korzystała(e)m	47,2	53,0	65,8	53,2

Źródło: wyniki badania ankietowego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

4.4. POTRZEBY INFORMACYJNE W ZAKRESIE PLANÓW I PREFERENCJI ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH INSTYTUCJI POWIĄZANYCH Z RYNKIEM PRACY

1. *Jakiego typu i w jakim celu informacje na temat planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych są wykorzystywane przez instytucji rynku pracy, szkoły i kuratoria oświaty oraz władze lokalne?*
2. *Jakiego typu informacje na temat planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych potrzebne byłyby użyteczne z punktu widzenia instytucji rynku pracy, szkół i kuratoriów oświaty oraz władz lokalnych?*
3. *W jakim celu ww. instytucje wykorzystują informacje dot. planów uczniów szkół ponadgimnazjalnych?*
4. *Jakiego typu informacje, badania są dostępne w zakresie planów edukacyjnych i zawodowych młodzieży ogółem dla obszaru Polski, a jakie dla terenu województwa zachodniopomorskiego?*
5. *Jakiego typu dane statystyczne i w jakim zakresie można wykorzystać w badaniach preferencji zawodowych i edukacyjnych młodzieży ponadgimnazjalnej?*

W Polsce odczuwalne są problemy jakości oferty edukacyjnej. Nie chodzi tu o jakość rozumianą w sensie metod i warunków nauczania, ale przede wszystkim o nowoczesne programy, dostarczające nie tylko wiedzy, ale także umiejętności, a przede wszystkim odpowiadające oczekiwaniom równocześnie młodych ludzi – uczniów jak i pracodawców. Problemy z niedostateczną jakością kształcenia polegają na braku ukierunkowania programów nauczania na kształcenie umiejętności kluczowych z punktu widzenia pracodawców (fundamentalnych na rynku pracy). Wynika to z kilku przyczyn. Po pierwsze sami uczniowie nie mają do końca sprecyzowanych planów co do przyszłej pracy, nie mają przede wszystkim dostępu do informacji na temat możliwych do wykonywania zawodów, szczególnie tych nowych związanych z nowoczesnymi technologiami, ani na temat kierunków kształcenia, które umożliwiłyby im zdobycie potrzebnych w przyszłości kwalifikacji. Z drugiej strony instytucje zajmujące się doradztwem i wsparciem wyborów młodzieży nie mają pełnej informacji na temat tego czym młodzi ludzie się interesują i jakie są ich preferencje zawodowe oraz postawy i przekonania co do życia społecznego. Instytucje, które mogłyby mieć bezpośredni lub pośredni wpływ na możliwości wyboru ścieżki edukacji i dalej ścieżki zawodowej uczniów szkół ponadgimnazjalnych nie dysponują kompletnymi informacjami służącymi opracowaniu systemu wsparcia młodzieży. A taki system jest niezbędny, aby móc w końcu przerwać tą niepożądaną sytuację.

Na podstawie przeprowadzonych badań, w szczególności badań o charakterze jakościowym z przedstawicielami instytucji mającymi styczność z problemami kształcenia, edukacją, szkolnictwem wyższym, doradztwem zawodowym i edukacyjnym w regionie, można jednoznacznie stwierdzić, że dokładnie taka sytuacja ma miejsce także na terenie województwa zachodniopomorskiego.

Zaskakujące może być to, że instytucje powiązane z systemem edukacji (poza szkołami) - np, kuratoria, władze lokalne z terenu województwa zachodniopomorskiego praktycznie nie mają żadnego bezpośredniego kontaktu z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych. Kontakty takie ograniczają się do uczestnictwa w oficjalnych uroczystościach szkolnych, ewentualnie na jakiś targach pracy, edukacji itp. organizowanych przez daną jednostkę. Badane instytucje (poza szkołami) zdobywają wiedzę na temat sytuacji młodzieży, ich planów i oczekiwań odnośnie przyszłości z portali internetowych związanych z rynkiem pracy lub od innych niż szkoły instytucji i firm, z którymi współpracują. Wydaje się również, że wszystkie instytucje, w tym także szkoły w ograniczonym stopniu czerpią wiedzę o tym, co się dzieje na regionalnym rynku pracy z opracowań badawczych.

Wydaje się, że badane instytucje w największym stopniu próbują zebrać informacje, które mogą pomóc młodzieży w rozpoznaniu możliwości edukacyjnych (informacje o dostępnych kierunkach studiów w regionie lub o szkołach pomaturalnych), ewentualnie własnych kompetencji (narzędzia – testy psychologiczne) Gromadzą także informacje na temat pracodawców w regionie. W mniejszym stopniu informacje te odnoszą się do diagnozy potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy; określenia dynamiki zachodzących zmian na tym rynku i co najważniejsze przeprowadzenia krytycznej oceny adekwatności potencjału ludzkiego i systemu edukacji w stosunku do wymagań regionalnego rynku pracy. Same instytucje wskazują na to, że nie są same w stanie profesjonalnie śledzić i zebrać wszechstronnych informacji, które byłyby przydatne do opracowania pogłębionych analiz, co więcej nie byłyby same ich przeprowadzić. Instytucje oczekują wsparcia w tym zakresie ze strony Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Uznają, bowiem że gromadzi on najbardziej wszechstronne i aktualne informacje na temat zmian i procesów zachodzących na rynku pracy i edukacji. Doradcy zawodowi pracujący w szkołach zgłaszają gotowość do rozpowszechniania tego typu informacji lub opracowań na terenie własnych placówek.

Współpraca między szkołami a pracodawcami układa się różnie w zależności od typów szkoły. Na ogół w szkołach ogólnokształcących uczniowie nie mają żadnego kontaktu z pracodawcami. Inaczej rzecz ma się w przypadku szkół zawodowych, których uczniowie odbywają praktyki w zakładach pracy. Dzięki temu mają bezpośredni dostęp do praktycznych informacji najbardziej istotnych dla przyszłych pracowników w danym zawodzie. Przedstawiciele szkół ponadgimnazjalnych wskazują też na potencjalnie interesujące, ale niewykorzystywane źródło danych o kierunkach studiów, typach pracy i zawodów, jakim są byli uczniowie. Uczniowie danych typów szkół mogliby opowiadać o swoich doświadczeniach zawodowych lub edukacyjnych swoim

młodszy kolegom i w ten sposób również przekazywać interesujące - praktyczne informacje o wymaganiach, wadach i zaletach różnych typów zawodów.

Szkoły częściowo realizują na swoje potrzeby badania monitorujące losy zawodowe swoich uczniów. Robią to oczywiście dobrowolnie i różnymi (formalnymi i nieformalnymi) metodami na przykład współpracując z wybranymi uczelniami w regionie. Jest to zatem potencjalne źródło informacji o losach absolwentów, ale tylko kilku wybranych typów szkół w regionie.

Strona | 56

Ogólnie należy uznać, że w województwie raczej nie istnieje żaden system współpracy różnych instytucji i podmiotów pozwalający na intensyfikację działań zmierzających do wsparcia młodzieży ponadgimnazjalnej w racjonalnym i odpowiedzialnym podejmowaniu decyzji o własnej przyszłości edukacyjnej i zawodowej. Takie systemy funkcjonują jednak na mikro skalę np. między szkołami a poradniami psychologiczno – zawodowymi (m.in. w Szczecinie) lub między szkołami zawodowymi a pracodawcami. Taka współpraca na pewno przynosi korzyści uczniom, nie gwarantuje jednak profesjonalnego wsparcia uczniów.

Niestety obserwacje na terenie województwa zachodniopomorskiego wskazują, że młodzież ponadgimnazjalna jest w dużej mierze, niedoinformowana i nieprzygotowana do podjęcia świadomej decyzji o wyborze zawodu lub dalszej drogi kształcenia. Co więcej młodzież nie ma nawyku gromadzenia istotnych informacji o sobie i o otaczającej rzeczywistości, tak by móc je wykorzystać w momentach takich jak wybór szkoły, studiów itp., nie mają wystarczającej wiedzy o świecie i z tego powodu trudno jej dokonać obiektywnej samooceny. Wybory szkoły, przede wszystkim szkoły ponadgimnazjalnej są, zatem w dużej mierze oparte o czynniki emocjonalne, często także decyduje przypadek lub lokalne uwarunkowania (głównie bliskość danego typu szkoły).

Istniejące informacje, badania i opracowania w zakresie planów edukacyjnych i zawodowych młodzieży, które ewentualnie mogą stanowić pomoc przy diagnozowaniu sytuacji młodzieży ponadgimnazjalnej na regionalnym rynku pracy można podzielić na trzy zasadnicze grupy:

1. Informacje ewidencyjne obejmujące swym zakresem dane i informacje na temat ilości i struktury uczniów lub szkół danego typu na określonym obszarze
2. Informacje statystyczno opisowe obejmujące zakresem wiedze na temat planów wyboru szkół wyższego szczebla, planów migracyjnych, planów zawodowych, zachowań na rynku pracy uzyskanych przede wszystkim dzięki badaniom młodzieży, uczniów, pracowników
3. Informacje predykcyjne dotyczące przyszłego zapotrzebowania rynku pracy na określone zawody, kompetencje, obszary wiedzy obejmujące swym zakresem informacje uzyskane na podstawie danych o gospodarce, technice, trendach rozwojowych itp.

Zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowią dwa pierwsze typy opracowań, a więc dane statystyczne dotyczące edukacji, szkół i uczniów - bazujące na danych wtórnych - statystykach GUS i ewidencjach placówek edukacyjnych, a także opracowania dotyczące planów uczniów i młodzieży bazujące na danych pierwotnych – przede wszystkim różnego rodzaju badaniach ankietowych wśród uczniów i studentów. Brakuje natomiast pogłębionych, rzetelnych prognoz i narzędzi prognostycznych odnośnie zapotrzebowania na określone miejsca pracy lub zawody, opartych na danych odnoszących się do wszystkich typów pracodawców i branż na poziomie regionalnym.

Przeprowadzona analiza dostępnych danych statystycznych, które mogą być pomocne przy ocenie sytuacji i planów edukacyjnych oraz zawodowych młodych ludzi wykazała szereg ograniczeń. Pierwszym z nich jest niedostatek danych i informacji w skali lokalnej. W statystykach publicznych brak informacji systematycznie publikowanych dla powiatów i miast na prawach powiatu NUTS 4 oraz gmin NUTS 5, co uniemożliwia śledzenie zmiennych w skali lokalnej. Jedynymi danymi związanymi z edukacją, które są publikowane na poziomie gminnym są dane na temat liczby uczniów, absolwentów i poszczególnych typów szkół. Drugi powód to brak systemowego podejścia polityki rynku pracy – długofalowych strategii, ciągłości działań w czasie i przestrzeni m.in. odnośnie systemu

edukacji i zatrudnienia. Niewątpliwą przeszkodą w tego typu badaniach, odczuwalną przy śledzeniu dynamiki zjawisk jest fakt zmiany systemu edukacji w Polsce i zmiany typów i okresów kształcenia w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Jako podstawowe publicznie dostępne źródło informacji o sytuacji na rynku pracy należy wymienić regularnie przeprowadzane Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), którego wyniki dostępne są na stronach GUS. Podstawową wadą jest jednak skala dostępnych informacji – dane zgromadzone są na poziomie krajowym i wojewódzkim, a więc nie obejmują podstawowej jednostki terytorialnej pełniącej funkcje w zakresie działań na rynku pracy – powiatu. Skala wojewódzka jest zbyt ogólna dla planowania konkretnych działań, szczególnie, jeżeli weźmie się pod uwagę niski stopień mobilności ludności Polski oraz niski poziom deklaracji dotyczących chęci migracji „za pracę”. Wyniki gromadzone w BAEL dotyczące młodzieży są ponadto uwzględnione tylko w podziale na grupy wiekowe, nie zaś np. na typ szkół.

Strona | 57

Drugim źródłem danych o sytuacji na rynku pracy są dane gromadzone przez publiczne służby zatrudnienia. Obejmują one jednak tylko dane o osobach zarejestrowanych w urzędach pracy jako bezrobotne, zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Są, zatem niekompletne, przedstawiają jedynie stan oficjalny a nie rzeczywisty. Wiele osób, bowiem nie rejestruje się lub rejestruje, ale pracuje w szarej strefie. Informacje te odnoszą się jedynie do wycinka rynku pracy – bezrobotnych. Dodatkowo, jak wykazano powyżej, przydatność baz danych jakimi dysponują PUPy w zakresie zawodów nadwyżkowych i deficytowych na powiatowych rynkach pracy jest niekompletna i ogranicza się w zasadzie do zawodów najprostszych.

Uzupełnienie tych danych stanowią dane dotyczące uczniów i szkół dostępne m.in. w wojewódzkich urzędach statystycznych m.in. w banku danych regionalnych oraz gromadzone przez Kuratoria Oświaty. Dodatkowo dane dotyczące sytuacji pracodawców, podmiotów gospodarczych, które mogłyby posłużyć do oceny kondycji poszczególnych branż są przedstawiane w postaci agregatów. Wynika to m.in. z faktu, że dane o wielkości zatrudnienia i płac zbierane są od firm zatrudniających powyżej 9 pracowników, podczas gdy w Polsce aż 39,7% osób zatrudnionych jest w małych przedsiębiorstwach, które zatrudniają do 9 osób. Informacje tam zawarte są poza tym i przedstawiane z dużym opóźnieniem. Większość danych gromadzonych przez urzędy statystyczne jest publikowanych z minimum rocznym opóźnieniem. Trudno, zatem na ich podstawie ocenić bieżący stan i prognozować zmiany na rynku pracy.

W związku z powyższym nie dziwi fakt, że badania preferencji zawodowych i edukacyjnych młodzieży możliwe są do realizacji tylko i wyłącznie w oparciu o dane wywołane, zebrane głównie metodami ilościowymi za pomocą różnego rodzaju ankiet i kwestionariuszy dystrybuowanych w szkołach. Tego typu badania realizowane są na poziomie regionalnym praktycznie we wszystkich województwach na zlecenie wojewódzkich urzędów pracy lub przez uczelnie wyższe z regionów. Brakuje jednak opracowania zbiorczego dla całego kraju a także opracowań tematycznych dla poszczególnych typów – profili szkół (przede wszystkim szkół zawodowych).

Od roku 2004 istnieje obowiązek systematycznego monitoringu rynku pracy. Sytuacja taka zaistniała po wprowadzeniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001), która to nałożyła na samorząd wojewódzki oraz samorząd powiatowy obowiązek prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Istniejące narzędzia analizowania podaży i popytu miejsc pracy w regionie oparte na danych z powiatowych urzędów pracy mają charakter jedynie wrywkowy. Nie uwzględniają, bowiem informacji od pracodawców niekorzystających z usług PUP-ów, lub o miejscach pracy wyższego szczebla - wymagających specjalistycznej wiedzy. Tego typu pracowników nie poszukuje się, bowiem za pośrednictwem publicznych służb zatrudnienia. Monitoring ten ogranicza się, zatem do częściowej analizy bieżącej sytuacji na rynku pracy. Monitoring ten nie obejmuje całej dużej grupy informacji na temat rynku pracy, które nie są rejestrowane w WUPach i PUPach. Jak wykazały badania

przeprowadzone m.in. przy okazji opracowania raportu *Zawody nadwyżkowe i deficytowe na podkarpackim rynku pracy w latach 2000-2006*⁹ tylko 1/3 firm informuje Urzędy Pracy o wolnych stanowiskach pracy. Większość naboru odbywa się przez osobiste zgłoszenia, znajomości itp. – a więc poza zasięgiem danych urzędowych.

Badania dotyczące prognoz zapotrzebowania na specjalistów i na tzw. zawody przyszłości są realizowane co jakiś czas dla większych obszarów np. Europy, ewentualnie w wymiarze krajowym. Oparte są one o dane dotyczące ogólnych trendów i zjawisk makroekonomicznych, gospodarczych i technologicznych na świecie. Nie są, zatem w pełni przystawalne do sytuacji poszczególnych regionów. Wyznaczają tylko ogólne trendy w skali makro, z których wynika, że zawody z przyszłością to te, które związane są z branżą nowoczesnych technologii (głównie informatycznych). Należy jednak wziąć pod uwagę, że rynek pracy to nie tylko zawody wysokich technologii i wymagające wysokich kwalifikacji intelektualnych. Dominującą częścią tego rynku stanowią pracownicy szeregowi, robotnicy, pracownicy niższego szczebla administracyjnego. Ich kompetencje nie muszą wynikać z edukacji na poziomie wyższym, muszą jednak wynikać z nowoczesnego i skutecznego programu nauczania na poziomie średnim. Pracownicy niższego szczebla także w dzisiejszych czasach muszą być specjalistami w swoich dziedzinach. Jak wykazują badania przeprowadzone na terenie Polski przez różne instytucje i firmy badawcze w polskich firmach brakuje głównie tego typu fachowców, którzy mogli by objąć stanowiska niższego szczebla, (raport przygotowany przez firmę doradczą Manpower Inc w 2008r pt 10 najbardziej poszukiwanych zawodów na świecie.). Prawie co drugi pracodawca w Polsce (49 proc.) miał kłopoty z obsadzeniem tych stanowisk. Wyniki badania wskazują na brak na rynku polskim wykwalifikowanych pracowników fizycznych. Problemy z niedostateczną jakością zasobów pracowniczych polegają, zatem na braku ukierunkowania programów nauczania na kształcenie umiejętności kluczowych z punktu widzenia pracodawców (fundamentalnych na rynku pracy). Obecnie to nie dyplom (nawet najlepszej uczelni w kraju) jest przepustką do pracy - są nią odpowiednie dla potrzeb współczesnego rynku kompetencje. Kluczem do sukcesu jest kształcenie w oparciu o tego typu kompetencje i rozwijanie zachowań przydatnych w pracy. Wspomniany raport wskazywał, że w 2008r w Polsce wśród 10 najbardziej poszukiwanych zawodów znalazły się zawody, do których wykonywania (za wyjątkiem inżynierów) wystarczyłoby dobre, specjalistyczne wykształcenie na poziomie średnim:

1. wykwalifikowani pracownicy fizyczni;
2. kierowcy;
3. technicy;
4. inżynierowie;
5. pracownicy działu obsługi klienta i wsparcia klienta;
6. pracownicy hoteli i restauracji;
7. pracownicy produkcji;
8. niewykwalifikowani pracownicy fizyczni;
9. pracownicy sekretariatu, asystenci, asystenci administracji,
10. pracownicy wspierający pracę biura.

O tym, że najbardziej poszukiwanymi pracownikami na polskich regionalnych rynkach pracy są osoby ze specjalistycznymi kwalifikacjami, ale niekoniecznie wysoko wykwalifikowana kadra wyższego szczebla, świadczy także kolejne opracowanie badawcze z 2008 roku. Według badań Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji (MOR-PiE), najbardziej poszukiwane zawody w Małopolsce to: cieśle, murarze, ślusarze, dekarze, elektrycy, kucharze, pokojówki, kelnerki, kelnerzy, kierowcy, kasjerzy, niewykwalifikowani pracownicy fizyczni, sprzedawcy, pracownicy produkcji, przedstawiciele handlowi, asystentki, sekretarki, urzędnicy niższego szczebla, pracownicy

⁹ Paweł Grygiel, Artur Grzesik, Grzegorz Humenny; 2006, *Zawody nadwyżkowe i deficytowe na podkarpackim rynku pracy w latach 2000-2006*; Instytut Gospodarki WSIiZ, Rzeszów

działu obsługi i wsparcia klienta, technicy oraz inżynierowie, a więc grupy zbieżne z wymienionymi powyżej.

4.5. WNIOSKI

Strona | 59

Przeprowadzone badanie miało na celu zidentyfikować plany uczniów szkół ponadgimnazjalnych w zakresie dalszego kształcenia i pracy zawodowej a także ocenić, jakie informacje w obszarze planów i preferencji edukacyjnych uczniów znajduje się w kręgu zainteresowań decydentów instytucji zajmujących się edukacją oraz rynkiem pracy. W tym celu w ramach badania wyróżniono trzy cele szczegółowe. W ramach każdego celu poszukiwano odpowiedzi na szczegółowe pytania problemowe. Na tej podstawie jako zwieńczenie prac analitycznych w ramach zaplanowanego schematu i podejścia badawczego jest weryfikacja hipotez przyporządkowanych każdemu celowi szczególnemu.

WERYFIKACJA HIPOTEZ BADAWCZYCH

Zespół badawczy wykorzystał szereg testów statystycznej zależności wyników badań ilościowych (badanie współczynników Korelacji Pearsona i Spearmana) a także testy Chi kwadrat w celu znalezienia potwierdzenia lub zaprzeczenia każdej z hipotez. Większość zależności okazała się nieistotna lub bardzo słaba, a w konsekwencji nie pozwalając na wnioskowanie na ich podstawie o zależnościach między różnymi typami zmiennych. Tam gdzie związki okazują się w jakimś stopniu istotne i można na ich podstawie wnioskować zostały wykorzystane do weryfikacji poszczególnych hipotez. Weryfikacja hipotez w głównej mierze odbyła się, zatem na podstawie rozkładów zmiennych i tabel krzyżowych przygotowanych dla wybranych zmiennych zależnych i niezależnych. Dodatkowo hipotezy pierwszego celu szczegółowego można było zweryfikować tylko na podstawie wyników rozmów przeprowadzonych z osobami zajmującymi się edukacją i kształceniem młodzieży na poziomie ponadgimnazjalnym w regionie.

Poniższa tabela przedstawia badane związki, metody jakie wykorzystano oraz wartość uzyskanych wyników dla celów wnioskowania statystycznego. Szczegółowe tabele badanych związków znajdują się w załączniku tabelarycznym do niniejszego Raportu.

Tabela 27. Badane związki między zmiennymi

Hipoteza	Badane zmienne	Miara	Istotność związku
3 H1	p2 – p3	Spearman	Istotna
3H1	p14-p.16	Spearman	Nieistotna
3H1:	p1, p10, p14, p16, p21		Nieistotna
3H2	p16 - p27	Spearman	Nieistotna
3H2	P1.1 – p 12	V - cramera	Nieistotna
3H2	P m3.2 - p1.1.1	V - cramera	Nieistotna
3H2	P m3.2 - p2 1	V - cramera	Nieistotna
3H2	P m3.2 - p31	V - cramera	Nieistotna
3H2	P m3.2 - p4	V - cramera	Nieistotna
3 H1	p1.1-p3	V Kramera	Istotna
3H1	p1.1-p27.1	V Kramera	Istotna
3H1	p.1.1-p27.2	V Kramera	Istotna
3H2, 2H6	p26.2-p2	Spearman	Nieistotna

3H2:	p1, p2, p3, p4, p10, p14, p15, p16, p26, p27 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
3H3	p15-p16	V Kramera	Istotna
3H3	p31.1-p3.2	Spearman	Nieistotna
3H3	P32.p35.2	Spearman	Nieistotna
3H3	P m3.2 – p 32	V - cramera	Nieistotna
3H3	P m3.2 – 36.1	V - cramera	Nieistotna
3H3	P m3.2 – p 33.1	V - cramera	Nieistotna
3H3	P m3.2 – p14	V - cramera	Nieistotna
3H3	P m3.2 – p15	Spearman	Istotna
3H3:	p13, p15, p16, p31, p32, p33, p34, p34, p35 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
3H4:	p10, p12 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
3H5	P 12 – p 22.1	V - cramera	Istotna
3H5	P 12 – p 22.2	V - cramera	Nieistotna
3H5:	p10, p22, p26 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
3H6	p2--p10.4	V Kramera	Nieistotna
3H6	m3.2-p10.1	V Kramera	Istotna
3H6	m3.2-p10.4	V Kramera	Istotna
3H6	P m3.2 – p 23	V - cramera	Nieistotna
2H1	P m3.2 – p 38.1	V - cramera	Nieistotna
2H1	P m3.2 – p 29	V - cramera	Nieistotna
2H1, 2H2	m3.2- p37.3	V Kramera	Istotna
2H1:	p1, p28, p29, p38 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
2H2	P m3.2 – p 37.3	V - cramera	Istotna
2H2, 2H3	p37.1 - p.38.4	V Kramera	Istotna
2H2, 2H3	p37.4-p.38.4	V Kramera	Istotna
2H2:	p1, p37 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
2H3	p38.3-p38.4	Spearman	Nieistotna
2H3	p32-p38.3	Spearman	Nieistotna
2H3	p32-p38.4	Spearman	Nieistotna
2H3	P37 – p 38	V - cramera	Nieistotna (oprócz pytania p37.1 i p38.4, gdzie jedna odpowiedź wynika z drugiej)
2H3:	p37,p38 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
2H4	m3.2-p36.1-p36.2-p.36.3	Spearman	Nieistotna
2H4	P36.1 – p25.1	Person	Nie istotna
2H4:	p28, p36 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna

HIPOTEZY BADAWCZE CELU SZCZEGÓŁOWEGO 1:

1.H1: INSTYTUCJE RYNKU PRACY, SZKOŁY I SAMORZĄDY LOKALNE W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM - KAŻDA Z OSOBNYCH DYSPONUJĄ WYRYWKOWYMI INFORMACJAMI NA TEMAT PLANÓW I PREFERENCJI EDUKACYJNYCH I ZAWODOWYCH UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH. INSTYTUCJE TE NIE MAJĄ WIEDZY NA TEMAT OGÓŁU ISTNIEJĄCYCH INFORMACJI NA TEN TEMAT

Strona | 61

Poszczególne jednostki, instytucje, które mają styczność z problemem edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym dysponują wyrywkowymi informacjami, które mogą służyć ocenie sytuacji młodzieży z tych szkół na rynku pracy. W szczególności są to informacje, które można znaleźć na stronach internetowych urzędów statystycznych i przede wszystkim urzędów pracy, a więc dane o charakterze ewidencyjnym na temat ilości uczniów, ilości szkół lub o bezrobociu. Nie są to jednak dane najbardziej istotne z punktu widzenia oceny i prognozy na temat szans młodych ludzi na znalezienie pracy odpowiadającej ich kwalifikacjom itp., a także mało przydatne do oceny panów młodzieży, ich aspiracji.

Głównym źródłem informacji o charakterze prognostyczno – diagnostycznym w zakresie zapotrzebowania na konkretne zawody i kwalifikacje jest monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych prowadzony przez Powiatowe Urzędy Pracy i Wojewódzki Urząd Pracy, który ma bardzo ograniczone zastosowanie jako potencjalne narzędzie dostosowania systemu edukacji do potrzeb rynku pracy (m.in. brak możliwości prognozowania zapotrzebowania na zawody). Za sprawą metodologii opartej jedynie o ogłoszenia kierowane do urzędów pracy, a więc w przeważającej mierze dotyczące tylko prostych zawodów niższego szczebla, może być on wykorzystywany praktycznie tylko przez grupę uczniów lub szkoły zawodowe.

Najpełniejsze i najbardziej wszechstronne informacje na temat sytuacji młodzieży na zachodniopomorskim rynku pracy posiada niewątpliwie Wojewódzki Urząd Pracy i Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji. Same szkoły przyznają, że oczekują wsparcia w zakresie informacji o tym, co się dzieje na rynku pracy w województwie właśnie od tej instytucji. Same szkoły sporadycznie realizują na własne potrzeby badania wśród swoich uczniów na temat planów dalszego kształcenia lub planów zawodowych. Są to jednak działania doraźne, dobrowolne i nie rozpowszechnianie publicznie. Nie są przedmiotem wymiany i dyskusji między różnymi podmiotami.

1.H2: BRAKUJE WYPRACOWANYCH MECHANIZMÓW WSPÓŁPRACY MIĘDZY W.W. INSTYTUCJAMI W ZAKRESIE SYSTEMU WSPARCIA I DORADZTWA ZAWODOWEGO DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

Wyniki badań potwierdziły, że brak jest jakiegoś systemu kompleksowego diagnozowania obecnego i prognozowania przyszłego zapotrzebowania na określone zawody, który umożliwiłby lepsze dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy. Poszczególne instytucje, jeśli już działają na tym polu to raczej na zasadach dobrowolnie nawiązywanych kontaktów między dwoma – góra trzema instytucjami/podmiotami działającymi w skali lokalnej – głównie powiatowej. Współpraca ta rozwija się przede wszystkim między szkołami a poradniami psychologiczno – zawodowymi lub szkołami a pracodawcami, u których absolwenci mogą ewentualnie znaleźć pracę zgodną z własnymi kwalifikacjami. Szkoły we współpracy z doradcami zawodowymi z instytucji pozaszkolnych oferują uczniom zajęcia wspierające ich w poprawnym zdiagnozowaniu własnych możliwości i predyspozycji. Z kolei współpraca z pracodawcami ma już charakter bardziej praktyczny – pracodawcy przyjmują

uczniów szkół zawodowych na praktyki i zgłaszają zapotrzebowanie, co do konkretnych umiejętności wymaganych przez nich.

Brakuje, zatem systemu współpracy o charakterze ponadlokalnym między wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w procesy edukacyjne i zatrudnieniowe, a przede wszystkim szkołami, instytucjami szkoleniowymi, publicznymi służbami zatrudnienia i pracodawcami. Żaden z rozmówców nie umiał wskazać na konkretne działania w skali regionalnej, które służyć miałyby systemowemu wsparciu młodzieży lub systemowemu zbieraniu informacji o sytuacji, planach uczniów z jednej strony a, oczekiwaniach pracodawców z drugiej strony. Nikt też nie wskazał konkretnie, jakie ewentualne dane byłyby potrzebne, aby takie rozwiązania systemowe móc wprowadzić. A przecież dopiero taka platforma wymiany informacji i pomysłów może być podstawą do pracowania i wprowadzania racjonalnych modyfikacji systemu szkolnego, w szczególności szkolnictwa zawodowego oraz systemu doradztwa zawodowego obejmującego gimnazja oraz szkoły ponadgimnazjalnej. Wsparcie w postaci profesjonalnego systemu doradztwa zawodowego jest szczególnie istotne w kontekście wysokiego bezrobocia i dużej zmienności na rynku pracy, a taka sytuacja na pewno miała miejsce w minionym roku w Polsce i województwie zachodniopomorskim.

HIPOTEZY BADAWCZE CELU SZCZEGÓŁOWEGO 2:

2.H1: UCZNIOWIE SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W PRZEWAJĄCEJ MIERZE NIE ZNAJĄ RÓŻNYCH ALTERNATYWNYCH FORM ZATRUDNIENIA, METOD POSZUKIWANIA PRACY, INSTYTUCJI RYNKU PRACY

Wyniki badania wskazują, iż uczniowie szkół ponadgimnazjalnych rzeczywiście nie do końca orientują się w instytucjonalnych zagadnieniach związanych z funkcjonowaniem współczesnego rynku pracy. Nie do końca wiedzą, czym są różne typy form zatrudnienia i jakie mogą przynieść korzyści pracownikowi. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych na pewno w przeważającej mierze wykazują postawy zachowawcze - chcieliby pracować w tradycyjny sposób tzn.: na etacie w pełnym wymiarze godzin, mając umowę na czas nieokreślony. Niewątpliwie jest to wybór najbardziej racjonalny z punktu widzenia poczucia pewności co do stałości miejsca pracy i perspektyw ciągłości zatrudnienia. Z drugiej strony wymogi współczesnego rynku pracy wymagają większej elastyczności i gotowości do podjęcia się prac zleconych, prac na jakiś określony czas, prac zadaniowych itp. W tym kontekście zdecydowanie mniej – mniej niż połowa osób deklaruje, iż byłaby skłonna do innych form zatrudnienia. Jedynie około 60% zadeklarowało, że zgodziłoby się na prace zlecone lub na czas określony. Należy w tym miejscu podkreślić, że uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w wielu przypadkach nie wiedzieli czy chcieliby podjąć prace w poszczególnych formach, bo nie znali tych form.

Można zatem przypuszczać, że zachowawcze deklaracje młodych ludzi odnośnie form i możliwość zatrudnienia tak naprawdę wynikają z braku rzetelnej wiedzy. Dzisiejsze deklaracje i tak będą przez nich zweryfikowane w momencie wejścia na rynek pracy, gdy pracodawca zaoferuje im określone umowy i formę pracy.

W celu weryfikacji niniejszej hipotezy badano związki między typem szkoły a chęcią pracy w różnych formach zatrudniania oraz znajomością różnych instytucji rynku pracy oraz metodami poszukiwania pracy. W każdym z badanych przypadku nie znaleziono istotnych związków.

2.H2: UCZNIOWIE SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W BARDZO OGRANICZONYM STOPNIU KORZYSTAJĄ Z USŁUG DORADCÓW ZAWODOWYCH I SAMI NIE POSZUKUJĄ KONTAKTÓW Z DORADCĄ. JEŻELI JUŻ KORZYSTAJĄ Z JEGO WSPARCIA, TO W PRZYPADKU, GDY DORADCA DOTRZE DO NICH SAM

Hipotezę potwierdzają w dużej mierze wyniki badania dotyczące udziału uczniów, który kiedykolwiek korzystali z usług doradców i miejsca gdzie nastąpiło spotkanie z doradcą zawodowym. W sumie z usług doradców korzystała mniej niż połowa uczniów w województwie

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Rynku Pracy i Edukacji"

Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 179

Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zachodniopomorskim, a jeśli już to właśnie w szkole. Około 10% badanych odwiedziło doradcę zawodowego w poradni pozaszkolnej. Tego typu przypadki nastąpiły jednak tylko w wybranych lokalizacjach – głównie w powiatach grodzkich, a więc największych miastach województwa. Jak wykazały rozmowy – poradnie te współpracują także ze szkołami, można, zatem uznać, że również w takich przypadkach idea zajęć lub spotkań w poradniach została wysunięta ze strony doradców.

Inną kwestią jest to, że w większości powiatów uczniowie nie mają dostępu do tego typu usług poza szkołą. Jeśli już gdzieś pracują doradcy zawodowi, to w urzędzie pracy. Z jego usług nie korzystają jednak masowo uczniowie szkół. Dodatkowo w Polsce nie ma szeroko rozwiniętych tradycji doradztwa zawodowego. Uczniowie, zatem nie odczuwają potrzeb konsultacji swoich wyborów szkolnych lub zawodowych z kimś dla nich obcym.

Strona | 63

2.H3: UCZNIOWIE SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH NIE KORZYSTAJĄ Z INNYCH FORMALNYCH ŹRÓDEŁ DORADZTWA ZAWODOWEGO.

Tylko na niektórych obszarach – w niektórych powiatach uczniowie szkół ponadgimnazjalnych korzystają z usług instytucji innych niż szkolni doradcy zawodowi przy wyborze kierunku dalszej drogi zawodowej lub przy określaniu swoich predyspozycji zawodowych. Wynika to z braku dostępności do tego typu instytucji na terenach bardziej oddalonych od największych miast w regionie. Rozkład geograficzny korzystania z usług doradców zawodowych pozaszkolnych wyraźnie wskazuje, iż najczęściej czynią tak osoby ze Szczecina, Świnoujścia, Koszalina i ewentualnie powiatów wokół miast.

Dodatkowo należy podkreślić, iż uczniowie nie mają wiedzy na temat tego typu instytucji, nie mają także nawyku radzenia się osób trzecich. Głównym źródłem informacji lub porad dotyczących wyborów życiowych okazuje się być rodzina lub znajomi.

W przypadku tej hipotezy należy dodać, iż wszystkie badane związki statystyczne okazały się nieistotne. Nie znaleziono zależności między znajomością instytucji rynku pracy a korzystaniem z usług doradców zawodowych (poza znajomością szkolnych doradców zawodowych wśród tych, którzy korzystali z ich usług) lub z oceną swoich umiejętności zawodowych

2.H4: UCZNIOWIE SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH SWOJĄ WIEDZĘ NA TEMAT RYNKU PRACY CZERPIĄ GŁÓWNIEM Z TELEWIZJI I INTERNETU

Hipoteza ta jest trudno weryfikowalna na podstawie dostępnych danych pochodzących z badania ankietowego. Wyniki korelacyjne nie wskazują, bowiem na zależności między faktem częstego korzystania z komputera lub Internetu a większą świadomością lub większym zainteresowaniem sprawami związanymi sytuacją na rynku pracy. Wynika to przede wszystkim z tego, że dostęp do komputera i Internetu posiada zdecydowana większość ankietowanych, w tym jest to dostęp codzienny a więc oznaczający, że młodzież ma komputer z Internetem w domu.

HIPOTEZY BADAWCZE CELU SZCZEGÓŁOWEGO 3:

3.H1: MŁODZIEŻ PONADGIMNAZJALNA MA W WIĘKSZOŚCI SPRECYZOWANE PLANY ODNOŚNIE WŁASNEJ PRZYSZŁOŚCI ZAWODOWEJ, TYM NIEMNIEJ WYBÓR TEN OPARTY JEST PRZEDE WSZYSTKIM NA INTUICJI UCZNIĄ ODNOŚNIE WŁASNYCH PREFERENCJI ZAWODOWYCH I OCZEKIWAŃ PRZYSZŁYCH PRACODAWCÓW.

Uczniowie przy wyborze szkoły i zarazem w perspektywie także zawodu, kierują się przede wszystkim swoimi zainteresowaniami, ale w ogromnym stopniu na wybór ten ma wpływ wiele przypadkowych czynników takich jak – bliskość od domu, znajomi, namowy rodziny, dobra opinia o

szkole lub wręcz brak jakiegokolwiek powodu itp. Wpływ porad doradców zawodowych, a więc osób teoretycznie mających wspierać młodych w wyborach zawodowych jest znikomy (poniżej 2%). Wyniki te jednoznacznie wskazują na to, że wybory uczniów odnośnie przyszłości zawodowej oparte są przede wszystkim o intuicję ucznia w zakresie własnych preferencji zawodowych i oczekiwań przyszłych pracodawców.

Jak deklarują uczniowie pod koniec swojej edukacji ponadgimnazjalnej w większości myślą już o przyszłości zawodowej. Oczywiście w największym stopniu dzieje się tak wśród uczniów szkół zasadniczych zawodowych. Ta grupa wydaje się być w dużym stopniu zdecydowana, co do miejsca pracy, ponadto w dużym stopniu planuje też wyjechać do pracy za granicę. Uczniowie liceów i techników planują odwlec moment wejścia na rynek pracy i przedłużają okres swojej edukacji na poziomie wyższym. Zasadniczo ten moment – wybór kierunku studiów przesądza w dużym stopniu o preferencjach zawodowych, nie oznacza jednak ściśle sprecyzowanych planów, co do zawodu i miejsca pracy. Sami uczniowie zdają sobie sprawę z tego, że sytuacja absolwentów na regionalnym rynku pracy jest zła, a o znalezieniu satysfakcjonującej pracy poza umiejętnościami i kwalifikacjami dużą rolę odgrywają znajomości i przypadek –łut szczęścia.

Weryfikowane związki danych m.in. odnośnie zainteresowania informacjami na temat rynku pracy, a wyborami szkoły, planami przyszłości zawodowej, poczuciem posiadania praktycznych umiejętności przydatnych w miejscu pracy oraz czynnikami przesadzającymi o wyborze miejsca pracy okazały się nieistotne. Jedyna słaba zależność obserwowana jest między wzrostem poczucia iż łatwo jest znaleźć prace oraz przewidywaniami, że sytuacja na rynku pracy poprawi się w najbliższej przyszłości.

3.H2: MŁODZIEŻ PRZY WYBORZE DALSZEJ DROGI ŻYCIOWEJ (KIERUNKÓW STUDIÓW, PODJĘCIA PRACY) NIE MA ROZEZNANIA RZECZYWISTEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY W REGIONIE, Z TEGO POWODU OBSERWOWANE SĄ PÓŹNIEJSZE PROBLEMY ZE ZNALEZIENIEM PRACY ODPOWIADAJĄCEJ ICH KWALIFIKACJOM

Dowodem tego, że duża część młodzieży wybierając dalszą drogę kształcenia nie bierze pod uwagę perspektyw zatrudnienia są ich deklaracje odnośnie preferowanych kierunków kształcenia na studiach wyższych. Szczególnie bardzo duża grupa osób wybiera się na kierunki humanistyczne, które w opinii specjalistów w najmniejszym stopniu gwarantują uzyskanie satysfakcjonującej pracy w swoim zawodzie i zgodnie z posiadanym wykształceniem. To oczywiście ma związek pośrednio z faktem, iż kierunki humanistyczne dominują na uczelniach w województwie zachodniopomorskim, tym niemniej dowodzi w części postawionej powyżej tezie.

Argumentem, który z kolei przeczy powyższej tezie jest wzrastający udział osób uczących się w szkołach zasadniczych zawodowych w regionie. Od 2008 roku, po kilkuletnim okresie spadku, nastąpił wzrost liczby uczniów w zawodówkach. O tym, że uczniowie są zadowoleni z poczynionego wyboru świadczą dane mówiące o tym, że młodzież po zawodówkach w największym stopniu jest przekonana o możliwości znalezienia pracy w zawodzie. Poza tym ta grupa w największym stopniu jest również zadowolona z poczynionego wyboru szkoły i gdyby miała taką możliwość, to ponownie dokonała by takiego samego wyboru.

Generalnie należy zauważyć statystyczną zależność (co prawda słabą) między faktem braku zainteresowania się sprawami rynku pracy a złymi ocenami pozycji absolwentów na zachodniopomorskim lub lokalnym rynku pracy. Tym samym można przypuszczać, iż brak rzetelnej wiedzy i dostępu do źródeł wiedzy na temat tego, co się dzieje na regionalnym rynku pracy, w tym brak rozpoznania własnych możliwości i predyspozycji, powoduje u uczniów większą obawę i niepewność co do własnej przyszłości.

3.H3 KWALIFIKACJE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ ZAWODOWYCH I TECHNICZNYCH SĄ ZBYT NISKIE, (CO WYNIKA ZE ZBYT MAŁEJ WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH), ABY PO ZAKOŃCZENIU NAUKI ZDOBYĆ SATYSFAKCJONUJĄCĄ PRACĘ W SWOIM WYUCZONYM ZAWODZIE

Absolwentom szkół brakuje praktycznych umiejętności potrzebnych na rynku pracy. Jest to skutkiem dominacji w szkołach kształcenia nastawionego przede wszystkim na przekazywanie i zapamiętywanie konkretnych informacji (wiedzy). Jak wykazują międzynarodowe badania uczniowie w Polskich szkołach mają największe problemy z tymi zadaniami, w których wykazać się trzeba samodzielnością myślenia, formułowaniem własnych wniosków i szukaniem nowych rozwiązań. Wnioski te wyciągnięte zostały dla całej Polski, tym niemniej powinny przekładać się na decyzje w konkretnych szkołach w tym także w województwie zachodniopomorskim odnośnie modyfikacji programów szkolenia, a w konsekwencji zapobiegać obniżaniu szans na sukces na rynku pracy i pracowników po szkołach zawodowych.

Strona | 65

Elementem, który może przesądzać o braku chęci i braku determinacji do tego aby wprowadzać zmiany w programach nauczania, szczególnie w szkołach zawodowych jest fakt, iż paradoksalnie na regionalnym rynku pracy odczuwalny jest deficyt pracowników o niższych kwalifikacjach – robotników, rzemieślników itp. Pracodawcy, zatem i tak są zmuszani do tego, aby zatrudniać osoby - absolwentów o niewystarczających kwalifikacjach i na własną rękę organizować im szkolenia specjalistyczne. Na tej podstawie należy, zatem odrzucić tezę o barku perspektyw zawodowych dla osób ze szkół zawodowych na skutek niskiego dopasowania ich kwalifikacji do potrzeb regionalnego rynku pracy. Potwierdzeniem tego wniosku są także opinie samych absolwentów omawianych typów szkół, którzy w stosunkowo najmniejszym stopniu, spośród wszystkich badanych grup uczniów szkół ponadgimnazjalnych, obawiają się o swoją przyszłość zawodową i wierzą że znajdą dla siebie pracę w zawodzie w Polsce, a jeśli nie to wyjadą do pracy za granicę. Duża część z tych osób poza tym ma już doświadczenie zawodowe zgodne z profilem swojego wykształcenia. Dodatkowo od 2008 roku zauważalny jest wyraźny wzrost uczących się w szkołach zasadniczych zawodowych. Po okresie spadku liczby szkół i chętnych do kształcenia zawodowego od 2008 roku obserwowany jest wzrost zainteresowania tą formą, przejawiający się m.in. wzrostem wskaźnika solaryzacji netto dla szkół zasadniczych zawodowych oraz wzrostem udziału uczniów tych typów szkół w ogóle uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwie.

Statystycznie istotny okazał się w kontekście tej hipotezy jedynie związek między poczuciem tego, że szkoła dobrze przygotowuje swoich uczniów do podjęcia zatrudnienia a otrzymaniem praktycznych umiejętności przydatnych w miejscu zatrudnienia. Dodatkowo uczniowie szkół średnich zawodowych (techników i liceów profilowanych) mają w największym stopniu poczucie tego, że szkoła dobrze przygotowuje do pracy zawodowej.

3.H5: MŁODZI LUDZIE NIECHĘTNIE WYBIERAJĄ STUDIA TECHNICZNE LUB ZWIĄZANE Z NAUKAMI ŚCISŁYMI MIMO, IŻ W PERSPEKTYWIE ICH UKOŃCZENIE MOŻE ZAGWARANTOWAĆ UZYSKANIE SATYSFAKCJONUJĄCEJ PRACY

Przypatrując się liczbom bezwzględny dotyczącym liczby uczniów, którzy chcą studiować kierunki techniczne oraz liczbie studentów i absolwentów poszczególnych uczelni wyższych zapewne można by w prosty sposób potwierdzić powyższe założenie. Sytuacja w województwie zachodniopomorskim nie jest jednak tak oczywista i jednoznaczna. Okazuje się bowiem, że duża część osób uczących się w szkołach średnich zawodowych pragnie kontynuować dalszą naukę na kierunkach zgodnych z profilem swoich klas w technikach lub liceach profilowanych, do których uczęszczali. W tej grupie uczniów, jak wykazano w treści niniejszego raportu, można dopatrywać się w największym stopniu wyborów i zachowań racjonalnych, opartych o rozeznanie własnych kompetencji, wiedzy i potrzeb rynku pracy.

Warte podkreślenia jest to, że udział studiujących i absolwentów na kierunkach technicznych w województwie zachodniopomorskim jest wyższy niż przeciętnie w kraju. Wyższe niż średnio są m.in. udziały absolwentów kierunków inżyniersko technicznych (9,0% absolwentów w zachodniopomorskim, przy 7,9% w kraju), absolwentów kierunków związanych z produkcją i przetwórstwem (odpowiednio 4,4% i 3,8%) i transportem (odpowiednio 3,1% i 0,8%). Na podobnym poziomie co w kraju znalazł się także udział absolwentów informatyki (po około 3,4%). Tym samym omawiana hipoteza nie znajduje raczej potwierdzenia dla terenu województwa zachodniopomorskiego. Rozpatrując wartości względne dotyczące zainteresowania kierunkami technicznymi należy wręcz stwierdzić, iż w województwie zachodniopomorskim, w porównaniu do całego kraju istnieją sprzyjające warunki do kształcenia się na uczelniach technicznych i stosunkowo więcej osób niż w innych regionach decyduje się na studia tego typu - w sumie około 20% studentów. Do zbadania postaje kwestia czy w kontekście zapotrzebowania rynku pracy w regionie lub w całym kraju na inżynierów 20% to dużo czy mało.

3.H6: MŁODZI LUDZIE SĄ PRZEKONANI, ŻE O UZYSKANIU W PRZYSZŁOŚCI SATYSFAKCJONUJĄCEJ PRACY DECYDUJĄCE ZNACZENIE BĘDZIE MIAŁA UKOŃCZONA SZKOŁA ŚREDNIA I WYŻSZA. W MNIEJSZYM STOPNIU WIĄŻĄ TO Z POSIADANYMI RZECZYWIŚCIE UMIEJĘTNOŚCIAMI I DOŚWIADCZENIEM ZAWODOWYM.

Przekonanie o decydującej roli szkoły, jaką się ukończy w znalezieniu satysfakcjonującej pracy należy rozpatrywać dwójako. Po pierwsze, jako typ szkoły (ogólnokształcąca, technikum, zasadnicza szkoła zawodowa i w ramach szkół zawodowych profil szkoły) Drugim rozróżnieniem jest prestiż i renoma szkoły – wyróżnienie tzw. „dobrych szkół” o wysokim poziomie kształcenia i pozostałych szkół.

W przypadku pierwszego rozróżnienia nie możemy szczegółowo wnioskować na podstawie danych zebranych w trakcie realizacji badania nie dysponowaliśmy, bowiem reprezentatywną próbą odnośnie profili szkół ponadgimnazjalnych. Dobór konkretnych szkół z terenu powiatu poza uwzględnieniem podziału na 3 główne typy szkół nie uwzględniał ich profilu i specjalizacji.

W drugim przypadku rozróżnienie to jest zasadne przede wszystkim w przypadku uczniów szkół ogólnokształcących. Dla wielu z nich opinia o szkole miała decydujące znaczenie przy jej wyborze. Wydaje się jednak, że nie wiąże się to z poczuciem, iż sama szkoła jest wystarczającym gwarantem na znalezienie dobrej pracy. Świadczy o tym m.in. częstość uczęszczania na dodatkowe zajęcia przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Uczniowie liceów najczęściej doszkalali się dodatkowo poza szkołą z zakresu przedmiotów ścisłych i humanistycznych. I chociaż główną motywacją była w tym przypadku matura, to świadczy to jednak o tym, że dostrzegają konieczność podnoszenia swoich kwalifikacji.

Zaprzeczeniem hipotezy może być także wniosek płynący z wyników badań związanych z dotychczas zdobytym doświadczeniem w perspektywie szukania pracy w przyszłość. Uczniowie w większość postrzegają fakt, iż mieli już okazję pracować zarobkowo, jako swoją przewagę nad osobami bez doświadczenia. Ponad połowa z nich uważa, że zdobyte umiejętności przełożą się w przyszłości na znalezienie lepszej pracy i powiększenie swoich kwalifikacji.

Renoma szkoły i zainteresowania młodych ludzi są jedynymi czynnikami które w sposób istotny statystycznie wpływają na decyzje o wyborze szkoły ponadgimnazjalnej. Młodzież zatem w mniejszym stopniu kieruje się perspektywami zatrudnienia jakie będzie miała po zakończeniu nauki w szkole w momencie jej wyboru.

3.H7: SUKCES W ŻYCIU PRYWATNYM JEST W OPINII UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH ŚCIŚLE POWIĄZANY Z WYKONYWANIEM SATYSFAKCJONUJĄCEJ PRACY

Opinie na temat odniesienia bądź nie, sukcesu w życiu zawodowym i prywatnym są różne w przypadku uczniów różnych typów szkół ponadgimnazjalnych. Ogólnie można wysnuć wniosek, że im uczniowie mają większe aspiracje związane z wykształceniem, tym bardziej będą przenosić poczcie

satysfakcji z wykonywanej pracy na życie domowe. Osoby ze szkół zasadniczych zawodowych nie mają takich potrzeb. W większości rokują swoje zajęcia zawodowe, jako obowiązek i jako źródło dochodu, a nie jako źródło satysfakcji.

Jednoznacznie dowodzą tego opinie na temat tego, co jest w firmie najważniejsze, aby móc osiągnąć poczucie satysfakcji z wykonywanej pracy. Dla znacznie niższej, niż w przypadku uczniów innych typów szkół liczby osób ze szkół zawodowych takim czynnikiem były perspektywy rozwoju zawodowego lub awansu.

WNIOSKI DOTYCZĄCE ROZWOJU SYSTEMU BADAŃ PLANÓW I PREFERENCJACH EDUKACYJNYCH MŁODZIEŻY

Badania planów i preferencji uczniów szkół ponadgimnazjalnych (przede wszystkim szkół zawodowych) i szkół wyższych powinny być wykorzystywane na szerszą niż do tej pory skalę. Warunkiem jest tu przede wszystkim zaangażowanie i włączenie na zasadach partnerskich samych szkół w prowadzenie tego typu badania, jak też wola późniejszego wykorzystania wyników na poziomie władz regionalnych dla doskonalenia procesu i systemu kształcenia.

Badania planów edukacyjnych i zawodowych uczniów poszczególnych typów szkół powinny być obowiązkowo prowadzone we wszystkich szkołach z wykorzystaniem jednego kwestionariusza. Badanie takie powinno być powtarzalne i przeprowadzane systematycznie. Dobór próby badawczej do badań powinien być reprezentatywny i odpowiadać strukturze kierunków edukacji w województwie zachodniopomorskim. Badania realizowane do tej pory (włączając również niniejsze badanie) obarczone są ryzykiem błędu spowodowanym niereprezentatywnym doбором klas w szkołach zawodowych i nad reprezentatywnością grup uczniów kształcących się w marginalnych pod względem ilości uczniów i klas typach zawodów. Dotychczasowe badania uwzględniały bowiem liczebność uczniów w poszczególnych powiatach i liczebność uczniów w poszczególnych głównych typach szkół (ogólnokształcące, średnie zawodowe i zasadnicze zawodowe). W celu maksymalizacji funkcji użytkowych tego typu badań powinno zastosować się podział na poszczególne typy szkół (przede wszystkim zawodowych) kształcące na rzecz określonych branż gospodarki istotnych z punktu widzenia regionu.

ANEKSY ZAWIERAJĄCE OPIS METODOLOGII I ŹRÓDEŁ DANYCH

SZCZEGÓŁOWE PYTANIA BADAWCZE

W kontekście celów szczegółowych badań, każdemu celowi przypisane zostały szczegółowe pytania badawcze w podziale na zadania badawcze. Odpowiedzi udzielone na pytania badawcze przyczyniły się, zatem do zrealizowania poszczególnych zadań badawczych a tym samym do realizacji celów szczegółowych badań i w konsekwencji zrealizowania celu nadrzędnego.

Strona | 68

Tabela poniżej przedstawia szczegółowy podział pytań badawczych z przypisaniem do konkretnych zadań badawczych, a tym samym celów szczegółowych badania.

C1: ROZPOZNANIE POTRZEB INFORMACYJNYCH W ZAKRESIE PLANÓW I PREFERENCJI ABSOLWENTÓW GIMNAZJÓW POSZCZEGÓLNYCH GRUP INSTYTUCJI POWIĄZANYCH Z RYNKIEM PRACY		
Z.1.1	Zdefiniowanie zakresu dostępnych informacji na temat planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych młodzieży	1. Jakiego typu informacje, badania są dostępne w zakresie planów edukacyjnych i zawodowych młodzieży ogółem dla obszaru Polski, a jakie dla terenu województwa zachodniopomorskiego? 2. Jakiego typu dane statystyczne i w jakim zakresie można wykorzystać w badaniach preferencji zawodowych i edukacyjnych młodzieży ponadgimnazjalnej? 3. Jakiego typu i w jakim celu informacje na temat planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych są wykorzystywane przez instytucje rynku pracy, szkoły i kuratoria oświaty oraz władze lokalne?
Z.1.2	Określenie zakresu tematycznego odnośnie planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych młodzieży, w którym brakuje informacji	1. Jakiego typu informacje na temat planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych potrzebne byłyby użyteczne z punktu widzenia instytucji rynku pracy, szkół i kuratoriów oświaty oraz władz lokalnych? 2. W jakim celu ww. instytucje wykorzystują informacje dot. planów uczniów szkół ponadgimnazjalnych?
C2: ROZPOZNANIE PLANÓW DOTYCZĄCYCH DALSZEGO KSZTAŁCENIA (W TYM ZWŁASZCZA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO) MŁODZIEŻY SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH		
Z.2.1	Określenie kontynuacji ścieżki nauki uczniów ponadgimnazjalnych	1. Czy i w jakiej szkole i planują podjąć dalszą edukację? 2. Jakie są główne motywy wyboru szkoły? Jakie są etapy procesu decyzyjnego w przypadku wyboru szkoły? 3. Jaki wpływ na wybór szkoły mają czynniki zewnętrzne (otoczenie, doradcy), a jaki własne preferencje i zainteresowania?
Z.2.2	Określenie postaw uczniów szkół ponadgimnazjalnych	1. Jaka jest percepcja sukcesu zawodowego i osobistego? W jakich kategoriach wyrażają sukces zawodowy i osobisty?

	wobec nauki, pracy, uczestnictwa w życiu społecznym	zawodowy i osobisty? 2. Jaki wpływ na sukces zawodowy ma edukacja, wiedza, ciężka praca? 3. Jakie są postawy wobec sukcesu zawodowego i osobistego? 4. Jakie są postawy wobec szkoły, nauki? 5. Czy swoją przyszłą karierę zawodową uczniowie szkół ponadgimnazjalnych łączą z Polską czy też myślą o wyjeździe?
Z.2.3	Określenie kwalifikacji i umiejętności uczniów szkół ponadgimnazjalnych	1. Czy i w jakim zakresie uczniowie obsługują komputer? Jak często mają dostęp do komputerów? 2. Jaki jest stopień znajomości języków obcych? 3. Czy korzystają z dodatkowych lekcji, kursów doszkalających, uzupełniających ich wiedzę? 4. Jakie dodatkowe umiejętności i cechy osobowości są kluczowe z znalezieniu dobrej pracy? 5. Jak liczna grupa uczniów zarabia własne pieniądze <i>i jest niezależna finansowo?</i>
Z.2.4	Określenie preferencji zawodowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych	1. Czy uczniowie wiedzą już w jakim zawodzie będą się dalej kształcić? Czy wybrali już zawód? 2. Jakie są najbardziej popularne zawody wśród uczniów i dlaczego? 3. Jakie są najmniej popularne zawody wśród uczniów i dlaczego? 4. Jak uczniowie postrzegają pracę- czy praca oznacza tylko pracę na etacie, czy też inne formy zatrudnienia, w tym działalność gospodarczą? 5. Jaki jest ich stosunek do samozatrudnienia? 6. Jakie czynniki motywują ich do pracy? 7. W jakiej branży chcieliby pracować?
C3: ANALIZA STOPNIA KORZYSTANIA MŁODZIEŻY GIMNAZJALNEJ Z USŁUG DORADZTWA I PORADNICTWA ZAWODOWEGO		
Z.3.1	Określenie stopnia znajomości i zainteresowania sprawami związanymi z rynkiem pracy	1. Czy i w jakim stopniu młodzież ostatnich klas szkół ponad gimnazjalnych orientuje się w sytuacji na lokalnym rynku pracy? 2. Czy i w jakim stopniu młodzież ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych orientuje się w sytuacji na lokalnym rynku edukacyjnym? 3. Czy wybór zawodu jest skorelowany z informacjami z rynku pracy, wiedzą o rynku pracy w regionie i determinowany sytuacją na tym rynku? Jaki wpływ na wybór zawodu mają informacje o rynku pracy w regionie? 4. Czy uczniowie szkół średnich gimnazjaliści mogą

		wskazać pracodawcę w regionie, u którego chcieliby pracować?
Z.3.2	Określenie częstości i zakresu korzystania z pomocy doradców zawodowych	1. W jakim stopniu uczniowie szkół ponadgimnazjalnych korzystają z usług doradców zawodowych? 2. Jak jest postrzegany doradca zawodowy przez nich? 3. W jaki sposób można zachęcić do korzystania z porad doradców zawodowych?
Z.3.3	Określenie częstości i zakresu korzystania z innych źródeł wsparcia wyboru ścieżki zawodowej	1. Czy młodzież korzysta z pomocy osób trzecich (poza doradcami zawodowymi) przy podejmowaniu decyzji o wyborze szkoły, zawodu? 2. W jakim zakresie młodzież oczekuje wsparcia, rady przy wyborze szkoły, pracy, zawodu? 3. Z jakich źródeł korzysta młodzież przy wyborze szkoły, zawodu (telewizja, Internet, itp...)?

KONCEPCJA REALIZACJI BADAŃ

Poniżej przedstawiono w układzie kolejnych etapów prac plan wykorzystania metod badawczych oraz analizy i interpretacji danych w ramach realizacji badania w podziale na spójne tematycznie etapy badawcze.

Strona | 71

1 ETAP: Przygotowanie Koncepcji prac nad raportem końcowym – opracowanie szczegółowej koncepcji metodologii badań, przygotowawcze prace analityczne

W ramach tego etapu uszczegółowiona została koncepcja realizacji i prowadzenia prac badawczych i prac nad Raportem końcowym. Dokonano analizy literatury i informacji zgromadzonych w ramach Zachodniopomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy przez WUP Szczecin w kontekście celów niniejszego badania i zgromadzono także źródła danych wtórnych niezbędne do realizacji projektu badawczego. Na koniec I etapu przygotowano ostateczną wersję narzędzi badawczych. Efektem tego etapu była uzgodniona i zatwierdzona przez niego Koncepcja prac nad raportem.

2 ETAP: Badanie jakościowe - wywiady indywidualne z przedstawicielami administracji lokalnej, placówek edukacyjnych, szkół wyższych oraz instytucji rynku pracy.

W ramach tego etapu określone zostały potrzeby informacyjne w zakresie planów edukacyjnych, później zawodowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych zgłaszane poprzez osoby zajmujące się projektowaniem systemu oświaty i szkolnictwa wyższego, dopasowaniem do potrzeb rynku pracy i tym samym do oczekiwań pracodawców. Dodatkowo zidentyfikowane zostały typy informacji na temat uczniów i ich planów edukacyjnych lub zawodowych jakimi dysponują poszczególne typy instytucji.

3 ETAP: Ocena planów i aspiracji młodych ludzi na podstawie wyników wcześniejszych badań.

Analiza danych zastanych pozwoliła na określenie stanu wyjściowego w zakresie sytuacji na rynku pracy w województwie zachodniopomorskim i określenia m.in. tego, jakiego typu problemy występowały na rynku pracy, które z nich były najdotkliwsze, jakie grupy społeczne były najbardziej zagrożone problemami na rynku pracy czy były to osoby młode, wkraczające na rynek pracy. Pozwoliło także na ocenę aspiracji młodzieży, ich oczekiwań i planów odnośnie wyboru przyszłej ścieżki edukacji i zawodowej.

4. ETAP: Badanie ilościowe - wywiady audytoryjne z młodzieżą ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych

Przeprowadzone zostało badanie audytoryjne w wybranych klasach szkół zachodniopomorskich. W uzgodnionym z dyrektorem szkół czasie w wybranych szkołach rozdano wszystkim uczniom kwestionariusze, ankiety, które wypełniali niezwłocznie po otrzymaniu.

5. ETAP: Analiza danych ilościowych.

Dane ilościowe opracowane zostały metodami statystycznymi z wykorzystaniem pakietu statystycznego SPSS i Excela. Wyniki badania ankietowego pozwoliły na przeprowadzenie analizy statystycznej związków między zmiennymi i na tej podstawie wnioskowanie statystyczne i weryfikacje hipotez badawczych.

6. ETAP: Redakcja Raportu końcowego i prezentacja wyników badań i analiz.

Zrealizowanie badań terenowych i przygotowanie poszczególnych elementów analizy wyników badań doprowadziło do przygotowania spójnego poprawnego metodologicznie raportu końcowego z badań. W Raporcie zaprezentowano wyniki badań oraz ich interpretacje. Zweryfikowane zostały hipotezy badawcze i na tej podstawie opracowano wnioski i rekomendacje dla obszaru województwa.

METODY BADAWCZE

W trakcie realizacji badania wykorzystany został zestaw metod badawczych umożliwiających połączenie różnych technik gromadzenia i analizy danych. Dzięki temu możliwe stało się ocenienie sytuacji uczniów szkół ponadgimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim kompleksowo i obiektywnie. W niniejszym badaniu zachowana została w pełni zasada triangulacji metodologicznej, co przejawiało się w:

Strona | 72

TRIANGULACJA ŹRÓDEŁ DANYCH – wykorzystano zarówno dane zastane – dane statystyczne gromadzone przez urzędy statystyczne jak i dane pierwotne – opinie osób zajmujących się edukacją na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym jak i opinie samych uczniów.

TRIANGULACJA METOD BADAWCZYCH – połączono komplementarne metody badawcze – ilościowe, jakościowe i desk research, co pozwoliło w kompleksowy i obiektywny sposób poznać i zrozumieć badane zjawisko,

TRIANGULACJA PERSPEKTYW BADAWCZYCH – badanie przeprowadzono przez zespół doświadczonych badaczy – naukowców oraz praktyków zajmujących się problematyką rynku pracy.

1. Analiza danych zastanych - opracowań i dokumentów dotyczących preferencji edukacyjnych i zawodowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych, a także rynku pracy w województwie zachodniopomorskim oraz sytuacji społeczno - ekonomicznej w województwie zachodniopomorskim.

Analiza danych zastanych pozwoliła na uszczegółowienia wiedzy na temat stanu wyjściowego w zakresie wyborów młodych ludzi na rynku edukacji i pracy w województwie zachodniopomorskim i określenia m.in. tego, z jakimi typami problemów spotykają się młodzi ludzie - absolwenci wstępujący na rynku pracy, które z nich są najdotkliwsze. Pozwoliła na odniesienie się i ustosunkowanie do najważniejszych wyników uzyskanych we wcześniejszych projektach badawczych. Wśród raportów szczególnie istotnych z punktu widzenia niniejszego badania wymienić należy:

- Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych 2008 i 2007;
- Losy zawodowe absolwentów szkół gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i szkół wyższych, 2008
- Oblicze młodego pokolenia. Oczekiwania zawodowe młodzieży a rynek pracy, 2009
- Mapa Zachodniopomorskiego Rynku Pracy cz 1; 2007
- Mapa Zachodniopomorskiego Rynku Pracy cz 2, 2008
- Alternatywne formy zatrudnienia, 2007
- Analiza danych wtórnych dla powiatów 1999-2006r
- Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie Zachodniopomorskim 2005r.- 2008r
- Sytuacja na rynku pracy woj. zachodniopomorskiego -2008 r.
- Stan i prognoza rozwoju gospodarczego woj. zachodniopomorskiego -2008

2. Analiza danych zastanych - danych statystycznych na temat uczniów i absolwentów szkół ponadgimnazjalnych uzyskanych z kuratorium, powiatowych urzędów pracy, WUP Szczecin i GUS.

Dane te pozwoliły także na określenie stanu wyjściowego – liczebności oraz struktury np. rozkładu geograficznego badanej populacji uczniów oraz szkół w województwie zachodniopomorskim.

Strona | 73

3. Metodologia jakościowego badania terenowego.

Pierwszym elementem badań terenowych były wywiady indywidualne z przedstawicielami samorządów lokalnych – powiatowych, powiatowych urzędów pracy, przedstawicielami kuratorium oświaty oraz szkół ponadgimnazjalnych oraz uczelni wyższych na temat zakresu informacji jakimi poszczególne instytucje dysponują, a jakimi chciałyby dysponować w zakresie losów i sytuacji uczniów, szczególnie szkół ponadgimnazjalnych. Dodatkowo rozmowa dotyczyła strategii wsparcia młodych ludzi w wyborze drogi edukacyjnej i zawodowej, tak aby nie zasilili oni w przyszłości grona bezrobotnych, lub nie byli zmuszeni do migracji zarobkowych.

Scenariusz wywiadów indywidualnych powstanie po przeprowadzeniu wstępnej analizy dostępnych informacji oraz wyników wcześniejszych badań na te tematy. Ostateczny kształt scenariusza wywiadów powstanie na etapie przygotowania Koncepcji prac nad raportem.

METODOLOGIA ILOŚCIOWEGO BADANIA TERENOWEGO

Głównym elementem realizacji badania było badanie ilościowe w formie wywiadów audytoryjnych z młodzieżą ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych. Po identyfikacji respondentów (odpowiednich szkół w powiatach województwa zachodniopomorskiego) przedstawiciele zespołu badawczego przeprowadzili badanie audytoryjne w wybranych klasach. Ankieta wypełniana była niezwłocznie po otrzymaniu w obecności ankietera oraz nauczyciela. Po wypełnieniu ankiety kwestionariusze zebrano przez ankietera. Wszystkie wyniki uzyskane w trakcie badań audytoryjnych wprowadzone zostały do bazy danych w programie EXCEL zgodnie z wcześniej ustalonym kluczem kodów.

Zastosowany kwestionariusz miał charakter strukturalizowany, a pytania ustaloną, zamkniętą kafeletę odpowiedzi, a niektóre z nich dodatkową możliwość wskazania na inną niż podane odpowiedź. Zastosowanie pytań zamkniętych wynikało m.in. ze względu na łatwość analizy danych i ograniczony czas na realizację badania. Dało to jednak także możliwość ponownego zastosowania kwestionariusza w badaniach po upływie jakiegoś czasu i porównania zmian zaszłych w tym okresie. Kwestionariusz ankiety zawierał także obszerną część metryczkową, gromadzącą informacje o charakterze zmiennych niezależnych a także miejsce na podanie adresu e-mail.

ANALIZA DANYCH ILOŚCIOWYCH

Dane ilościowe opracowane zostały metodami statystycznymi z wykorzystaniem pakietu statystycznego Excel i SPSS. Pierwszym etapem analizy było sporządzenie rozkładów wszystkich zmiennych dla każdego powiatu oraz przedstawienie rozkładów zmiennych w formie graficznej.

Postawione hipotezy badawcze będą weryfikowane statystycznie przy użyciu testu chi-kwadrat lub analizy korelacji Pearsona lub Spearmana. Weryfikacja przeprowadzona została przy poziomie istotności $\alpha = 0,05$.

Test niezależności chi-kwadrat zastosowany został w przypadku badania niezależności cech jakościowych lub w przypadku badania niezależności cech jakościowych z ilościową. Analiza korelacji zastosowana została w przypadku badania wpływu zmiennych - czynników interwałowych na wybraną cechę zmienną.

DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ

DOBÓR PRÓBY JAKOŚCIOWEGO BADANIA TERENOWEGO

- Wykonawca przeprowadził 10 rozmów z przedstawicielami następujących instytucji:
- Władze powiatowe (1 rozmowa)
- Przedstawiciel kuratorium oświaty w województwie zachodniopomorskim (1 rozmowa)
- Dyrekcja szkoły ponadgimnazjalnej (2 rozmowy)
- Przedstawiciel szkół wyższych (2 rozmowy)
- Przedstawiciele PUP (2 rozmowy)
- Przedstawiciele biura pośrednictwa pracy akademickiego (1 rozmowa)

DOBÓR PRÓBY ILOŚCIOWEGO BADANIA TERENOWEGO

Próba badawcza została dobrana metodą kwotową z uwzględnieniem proporcji i liczebności uczniów szkół ponadgimnazjalnych w badanej populacji generalnej oraz struktury sieci szkół funkcjonujących na terenie województwa zachodniopomorskiego. Zakładana próba badawcza, a zarazem liczba użytecznych kwestionariuszy badania wyniesie 1100. Próba obejmie wszystkie powiaty województwa. Liczebność próby uwzględniająca zróżnicowanie terytorialne i udział respondentów zamieszkałych na danych obszarach wśród ogółu badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych kształtuje się w następujących sposób:

Podział próby między powiaty odbędzie się proporcjonalnie do liczby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z roku 2007.

Uwzględniając zróżnicowanie typów szkół wykonawca zakładał, że podział ankiet między 3 główne typy szkół ponadgimnazjalnych w każdym z powiatów przedstawiał będzie się następująco:

- Licea ogólnokształcące - 40% ankiet
- Technika i licea profilowane jako szkoły ponadgimnazjalne zawodowe kończące się maturą – 40%
- Zasadnicze szkoły zawodowe – 20%

Tabela 28. Rozkład próby badawczej

Jednostka terytorialna	Liczba absolwentów					Udział absolwentów	Liczba ankiet			
	LO	licea profilowane	technika	ZSZ	RAZEM					
	2007	2007	2007	2007	2007					
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]		RAZEM	LO	Technika i licea profilowane	ZSZ
Powiat białogardzki	216	143	72	209	640	3	38	15	15	8
Powiat drawski	332	26	170	152	680	4	41	16	16	8
Powiat kołobrzeski	456	85	320	158	1 019	6	61	24	24	12
Powiat koszaliński	9	66	52	0	127	1	8	3	3	2
Powiat sławieński	186	90	173	139	588	3	35	14	14	7
Powiat szczecinecki	440	193	359	149	1 141	6	68	27	27	14
Powiat świdwiński	243	47	184	148	622	3	37	15	15	7
Powiat walecki	345	68	178	64	655	4	39	16	16	8
Powiat m.Koszalin	927	192	380	258	1 757	10	105	42	42	21
Powiat choszczeński	261	84	43	52	440	2	26	10	10	5
Powiat gryficki	288	101	108	129	626	3	37	15	15	7
Powiat myśliborski	327	118	120	161	726	4	43	17	17	9
Powiat pyrzycki	150	60	62	32	304	2	18	7	7	4
Powiat stargardzki	780	139	364	205	1 488	8	89	35	35	18
Powiat łobeski	178	69	0	62	309	2	18	7	7	4
Powiat m.Szczecin	2 976	383	930	297	4 586	25	273	109	109	55
Powiat goleniowski	433	0	210	140	783	4	47	19	19	9
Powiat gryfiński	269	131	222	174	796	4	47	19	19	9
Powiat kamieński	157	102	92	19	370	2	22	9	9	4
Powiat policki	145	35	56	12	248	1	15	6	6	3
Powiat m.Świnoujście	286	45	191	36	558	3	33	13	13	7
RAZEM	9 404	2 177	4 286	2 596	18 463	100	1100	440	440	220

Źródło: opracowanie własne

ŹRÓDŁA DANYCH

- Alternatywne formy zatrudnienia, 2007
- Analiza danych wtórnych dla powiatów 1999-2006r
- Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności w Polsce - rok 2008, GUS
- Gminy woj. zachodniopomorskiego w świetle bezrobocia w latach 1999-2008 - 2009r, <http://www.wup.pl/index.php?id=679>
- Góra M., Sztanderska U., 2006, Wprowadzenie do analizy lokalnego rynku pracy – Przewodnik, MPiPS, Warszawa
- Losy zawodowe absolwentów szkół gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i szkół wyższych, 2008
- Mapa Zachodniopomorskiego Rynku Pracy cz 1; 2007
- Mapa Zachodniopomorskiego Rynku Pracy cz 2, 2008
- Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie Zachodniopomorskim 2005r.- 2008r
- Nowak P., 2009, Gminy województwa zachodniopomorskiego w świetle bezrobocia w latach 1999-2008”, WUP Szczecin, Szczecin
- Oblicze młodego pokolenia. Oczekiwania zawodowe młodzieży a rynek pracy, 2009
- Podławiak G. Rynek pracy i gospodarka województwa zachodniopomorskiego, 2008, WUP Szczecin
- Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych 2008 i 2007;
- Pliszko A, Siuchta T.; 2007; Mapa Zachodniopomorskiego rynku pracy, cz I; Koszalin WUP Szczecin
- Sytuacja na rynku pracy woj. zachodniopomorskiego -2008 r.
- Stan i prognoza rozwoju gospodarczego woj. zachodniopomorskiego -2008
- Sytuacja społeczno - zawodowa bezrobotnych w powiatach woj. zachodniopomorskiego; 2009; InfoAudit Sp. z o.o –Centrum Usług Profesja Sp. z o.o , Warszawa, na zlecenie WUP Szczecin

NARZĘDZIA BADAWCZE

KWESTIONARIUSZ BADAWCZY

Losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim

Droży uczniowie,

Na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie realizujemy badanie dotyczące sytuacji zawodowej i planów zawodowych osób kończących w tym roku szkolnym swoją edukację na poziomie ponadgimnazjalnym. Z tego powodu zwracamy się z prośbą o wypełnienie poniższego kwestionariusza. Dzięki temu badaniu powstanie opracowanie na temat sytuacji młodych ludzi, którzy wchodzi na rynek pracy, ich celów, potrzeb aspiracji i planów zawodowych, które posłużą do lepszego dostosowania oferty wsparcia absolwentów na rynku pracy.

Bardzo prosimy o rzetelne odpowiedzi na wszystkie pytania. W razie wszelkich wątpliwości proszę zadawać pytania ankieterowi. Jednocześnie zapewniamy, że ankieta ma charakter anonimowy. Nikt poza członkami zespołu badawczego nie będzie miał wglądu do ankiet jednostkowych, a wyniki prezentowane będą jedynie w formie zestawień zbiorczych w formie raportu z badań.

- 1. Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku pracy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)? Jakiego typu informacje są to przede wszystkim?**

PROSZĘ ZAZNACZYĆ **MAKSYMALNIE 2** ODPOWIEDZI

1. Nie interesuję się tymi sprawami w ogóle
2. Interesują mnie informacje na temat bezrobocia
3. Interesują mnie informacje na temat potencjalnych pracodawców
4. Interesują mnie informacje na temat wolnych stanowisk pracy/aktualnych naborów pracowników
5. Interesują mnie informacje na temat instytucji i osób pośredniczących/ pomagających w wyborze i znalezieniu pracy
6. Interesują mnie inne informacje, jakie?.....

- 2. Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?**

1. Bardzo trudno
2. Łatwo, ale tylko w kilku zawodach
3. Łatwo, większość osób może znaleźć zatrudnienie
4. Nie wiem

- 3. Jak Twoim zdaniem będzie wyglądała sytuacja w Twoim powiecie w zakresie rynku pracy (liczby pracodawców, liczby i jakości miejsc pracy, naboru pracowników) w okresie nadchodzącego roku?**

1. Ulegnie zdecydowanej poprawie
2. Ulegnie poprawie
3. Nie zmieni się

4. Pogorszy się
5. Znacznie się pogorszy
6. Nie wiem

4. Czy uważasz, że w Twoim miejscu zamieszkania/w powiecie są pracodawcy, u których będziesz mogła/mógł szukać zatrudnienia zgodnego z twoimi kwalifikacjami?

1. Tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Nie
5. Nie wiem

5. Czy w Twoim miejscu zamieszkania/w powiecie są konkretni pracodawcy, u których szczególnie chciałbyś znaleźć zatrudnienie?

1. Tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Nie
5. Nie wiem

6. Czy zaakceptowałabyś/zaakceptowałbyś możliwość podjęcia pracy poza swoim miejscem zamieszkania (poza swoim powiatem)

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE PRZY KAŻDEJ LOKALIZACJI

	LOKALIZACJA	TAK	NIE
6.1	W sąsiedniej miejscowości		
6.2	W dowolnym miejscu województwa zachodniopomorskiego		
6.3	W którymś z sąsiadujących województw		
6.4	W bardziej oddalonych województwach		
6.5	Za granicą w Europie		
6.6	Zagranica poza Europą		

7. Czy bierzesz pod uwagę możliwość wyjazdu za granicę w celu kontynuacji nauki?

1. Tak, mam takie konkretne plany
2. Tak, być może
3. Nie, planuję kontynuować naukę w Polsce
4. Nie, bo w ogóle już nie planuję kontynuować nauki
5. Nie wiem

8. Czy bierzesz pod uwagę możliwość wyjazdu za granicę w celu podjęcia pracy?

1. Tak, mam takie konkretne plany
2. Tak, być może
3. Nie, planuję pracować w Polsce
4. Nie wiem

9. Czy po ukończeniu obecnej szkoły zamierzasz łączyć naukę i pracę?

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem

10. Z jakiego powodu wybrałaś/wybrałeś obecną szkołę, uczelnię?

PROSZĘ ZAZNACZYĆ **MAKSYMALNIE 2 ODPOWIEDZI**

1. Ze względu na zainteresowania
2. Ze względu na perspektywy łatwego znalezienia pracy
3. Ze względu na bliskość od domu
4. Ze względu na renomę i prestiż szkoły/uczelni
5. Ze względu na znajomych
6. Ze względu na namów rodziców i rodziny
7. Ze względu na rady doradców zawodowych
8. Bez żadnego konkretnego powodu

11. Gdybyś ponownie mogła/mógł dokonać wyboru typu szkoły to czy ponownie wybrałabyś/wybrałbyś tak samo

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Nie wiem

12. Czy zamierzasz kontynuować dalej naukę bezpośrednio po ukończeniu szkoły, jeśli tak, w jakiej formie?

1. Nie zamierzam
2. Tak, w szkole uzupełniającej
3. Tak, w szkole policealnej/pomaturalnej, studium
4. Tak, ale tylko na kursach i szkoleniach
5. Tak, na studiach – kierunek techniczny
6. Tak, na studiach - nauki humanistyczne
7. Tak, na studiach –nauki ekonomiczne

8. Tak, na studiach – nauki społeczne
9. Tak na studiach – nauki przyrodnicze
10. Tak na studiach – nauki ścisłe
11. Tak na studiach – inny profil, jaki?.....
12. Nie wiem

13. Jeśli nie zamierzasz kontynuować nauki, to dlaczego?

1. Ze względu na brak środków finansowych
2. Ze względu na sytuację osobistą
3. W najbliższej okolicy nie ma interesującej mnie oferty edukacyjnej
4. Nie widzę potrzeby podnoszenia kwalifikacji
5. Nie wiem

14. Czy na obecnym etapie nauki planujesz swoją przyszłość zawodową?

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Nie wiem

15. Czy uważasz, że obecna szkoła/uczelnia przygotowała/przygotowuje Cię dobrze do podjęcia zatrudnienia?

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Nie wiem

16. Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałeś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Nie wiem

17. Czy podjąłeś/podjęłaś już kiedykolwiek pracę zawodową?

1. Tak
2. Nie -> przejdź do pytania 21

18. Jakiego typu to praca?

1. Praca stała w pełnym wymiarze godzin
2. Praca stała w niepełnym wymiarze godzin
3. Praca dorywcza (w trakcie roku szkolnego/akademickiego)
4. Praca dorywcza w okresie wolnym od nauki - w wakacje
5. Staż lub praktyka

19. Czy była to praca w zawodzie, w którym zdobyłeś wykształcenie?

1. Tak
2. Nie

20. W porównaniu do osób, które nie podjęły do tej pory żadnej pracy, czy wykonywana praca pozwoli Ci na :

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE PRZY KAŻDEJ MOŻLIWOŚCI KORZYSTAJĄC ZE SKALI od 1 do 5, gdzie:

1. Zdecydowanie tak; 2. Raczej tak; 3. Raczej nie; 4. Zdecydowanie nie; 5. Nie wiem

	MOŻLIWOŚĆ	1. Zdecydowanie tak	2. Raczej tak	3. Raczej nie	4. Zdecydowanie nie	5. Nie wiem
20.1	Znalezienie lepszej pracy					
20.2	Szybszy awans					
20.3	Uzyskanie wyższych zarobków					
20.4	Większą satysfakcję z pracy					
20.5	Nawiązanie kontaktów ułatwiających poszukiwanie pracy					
20.6	Zwiększenie kwalifikacji					
20.7	Inne, jakie?.....					

21. Które z poszczególnych czynników wpływają przede wszystkim, w Twojej opinii, na decyzje o wyborze miejsca pracy przez absolwenta?

PROSZĘ ZAZNACZYĆ **MAKSYMALNIE 3** ODPOWIEDZI

1. Zainteresowania
2. Umiejętności i wykształcenie
3. Rady znajomych/rodziny
4. Rady doradców zawodowych
5. Perspektywy rozwoju zawodowego i awansu

6. Perspektywy określonych zarobków
7. Lokalizacja pracodawcy
8. Opinie o pracodawcy
9. Przypadek
10. Znajomości
11. Inne, jakie?.....

22. Co Twoim zdaniem jest najważniejsze, aby osiągnąć poczucie satysfakcji z wykonywanej pracy?

PROSZĘ ZAZNACZYĆ **MAKSYMALNIE 3** ODPOWIEDZI

1. Praca zgodna z zainteresowaniami
2. Praca zgodna z predyspozycjami (np.: umiejętnościami, wykształceniem)
3. Praca na własny rachunek - prowadzenie własnej firmy
4. Wysokie zarobki
5. Przyjazne środowisko w pracy
6. Perspektywa rozwoju zawodowego, np. awansu
7. Bliskość pracy od domu
8. Inne, jakie?.....

23. Które z wymienionych miejsc zatrudnienia zapewniają Twoim zdaniem najlepsze warunki młodym pracownikom?

1. Firma prywatna
2. Firma państwowa
3. Instytucja państwowa
4. Instytucja publiczna
5. Własna działalność gospodarcza
6. Inne miejsce zatrudnienia, jakie?.....
7. Nie wiem

24. W jak dużej firmie chciałabyś/chciałbyś najbardziej pracować

1. Małej
2. Średniej
3. Dużej
4. Nie ma to dla mnie znaczenia

25. Proszę wpisać kwotę w złotych odnośnie oczekiwanych zarobków

PROSZĘ WPISAĆ KWOTĘ W ZŁOTYCH (KWOTA NETTO, CZTLI **TZW. KWOTA NA RĘKĘ**)

25.1 Jaka jest pensja za pracę w pełnym wymiarze godzin, na stanowisku które Cię interesuje i satysfakcjonuje, którą uznałabyś/uznałbyś za adekwatną do Twoich umiejętności i doświadczenia ?

.....zł

25.2 Jaka byłaby najniższa pensja, za którą zgodziłabyś/zgodziłbyś się podjąć taką pracę?

.....zł

25.3 Jaka byłaby dla Ciebie zaskakująco wysoka pensja proponowana za taką pracę?

.....zł

26. Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnienia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE PRZY KAŻDYM CZYNNIKU KORZYSTAJĄC ZE SKALI od 1 do 5, gdzie:

1.Zdecydowanie tak; 2. Raczej tak; 3. Raczej nie; 4. Zdecydowanie nie; 5. Nie wiem

	CZYNNIK	1. Zdecydowanie tak	2. Raczej tak	3. Raczej nie	4. Zdecydowanie nie	5. Nie wiem
26.1	Poziomu wykształcenia i kwalifikacji					
26.2	Zdolności i talentu					
26.3	Posiadanych znajomości					
26.4	Szczęścia					
26.5	Inne, jakie?.....					

27. Jak oceniasz ogólną pozycję absolwentów na zachodniopomorskim (wojewódzkim) i Twoim lokalnym (powiatowym) rynku pracy?

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE PRZY KAŻDEJ LOKALIZACJI KORZYSTAJĄC ZE SKALI od 1 do 5, gdzie:

1-Bardzo dobrze;2.Raczej dobrze; 3.Średnio; 4.Raczej źle; 5.Zdecydowanie źle; 6.Nie wiem

	LOKALIZACJA	1. Bardzo dobrze	2. Raczej dobrze	3 Średnio	4. Raczej źle	5. Zdecydowanie źle	6. Nie wiem
27.1	Zachodniopomorski (regionalny) rynek pracy						
27.2	Lokalny rynek pracy						

28. W jaki sposób zamierzasz w pierwszej kolejności sama/sam poszukiwać pracy (lub, jeżeli pracujesz jak poszukiwałaś/eś pracy)?

1. Odpowiedzi na ogłoszenia pracodawców w gazetach/internecie
2. Odpowiedzi na oferty pracy zamieszczane na stronach internetowych konkretnych pracodawców
3. Korzystanie z pośrednictwa urzędu pracy
4. Publikacja własnego ogłoszenia zamieszczanego w prasie/ portalu internetowym

5. Korzystanie z pomocy i kontaktów rodziny lub znajomych
6. Bezpośredni kontakt z pracodawcami
7. Inne, jakie....

29. Czy wyraziłbyś zgodę na zatrudnienie w następujących formach?

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE PRZY KAŻDEJ FORMIE ZATRUDNIENIA.

	FORMA	CHĘĆ PRACY		
		1. TAK	2. NIE	3. NIE WIEM –Nie znam tej formy zatrudnienia
29.1	Umowa o pracę			
29.2	Umowa o dzieło			
29.3	Umowa zlecenie			
29.4	Umowa zastępstwa			
29.5	Umowa na czas określony			
29.6	Telepraca			
29.7	Job-sharing			
29.8	Wypożyczenie pracowników			
29.9	Praca w niepełnym wymiarze godzin			
29.10	Samozatrudnienie			
29.14	Inne, jakie?			

30. Czy udzielasz się jako wolontariusz lub bierzesz udział w akcjach charytatywnych ?

1. Tak regularnie
2. Tak, sporadycznie
3. Tak, raz
4. Nie

31. Czy uczęszczasz na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami (np.: kursy tańca, koło recytatorskie, kurs językowy, zajęcia sportowe)? Jak często?

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE PRZY KAŻDYM TYPIE ZAJĘĆ

	TYP ZAJĘĆ	CZĘSTOTLIWOŚĆ		
		1. Tak regularnie -przynajmniej raz w tygodniu	2. Tak sporadycznie	3. Nie uczęszczam
31.1	Kursy językowe			
31.2	Kursy doszkalające (lekcje) z przedmiotów ścisłych			
31.3	Kursy doszkalające (lekcje) z innych przedmiotów szkolnych			

31.4	Zajęcia sportowe			
31.5	Zajęcia artystyczne			
31.6	Szkolenia zawodowe			
31.7	Inne, jakie?.....			

32. Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?

1. Bardzo wysoko
2. Wysoko
3. Przeciętnie
4. Nisko
5. Bardzo nisko
6. Nie wiem

33. Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych. W jakim zakresie? (podstawowy, średni, zaawansowany)

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE **PRZY KAŻDYM TYPIE PROGRAMU**

	TYP PROGRAMU	ZAKRES			
		1. Tak w stopniu podstawowym	2. Tak w stopniu średnim	3. Tak w stopniu zaawansowanym	4. Nie umiem
33.1	Edytor tekstu (np. Word)				
33.2	Arkusz kalkulacyjny (np. Excel)				
33.3	Program bazodanowy (np. Access)				
33.4	Edytor prezentacji multimedialnych (np. Power Point)				

34. Czy posiadasz prawo jazdy?

1. Tak
2. Nie

35. Czy byłabyś/byłbyś w stanie porozumieć się w pracy w języku obcym? Jeżeli tak to, w jakim zakresie? (podstawowym, średnim, zaawansowanym)

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE **PRZY KAŻDYM JĘZYKU**

	JĘZYK	ZAKRES			
		1. Tak w stopniu podstawowym	2. Tak w stopniu średnim	3. Tak w stopniu zaawansowanym	4. Nie umiem

35.1	Angielski				
35.2	Niemiecki				
35.3	Francuski				
35.4	Hiszpański				
35.5	Rosyjski				
35.6	Inny, jaki?.....				

36. Jak często korzystasz z:

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE **PRZY KAŻDYM URZĄDZENIU**

	URZĄDZENIE	CZĘSTOTLIWOŚĆ				
		1. Codziennie	2. Kilka razy w tygodniu	3. Kilka razy w miesiącu	4. Rzadziej niż raz w miesiącu	5. Nie korzystam
36.1	Komputera					
36.2	Internetu przewodowego					
36.3	Internetu bezprzewodowego					

37. Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?

PROSZĘ ZAZNACZYĆ TYLE ODPOWIEDZI, W ILU MIEJSCACH KORZYSTAŁEŚ Z USŁUG

1. Tak, w szkole
2. Tak, w urzędzie pracy
3. Tak, w poradni pozaszkolnej
4. Nie, nigdy nie korzystałam/ korzystałem

38. Czy znasz następujące Instytucje Rynku Pracy i czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z tej instytucji?”

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE **PRZY KAŻDEJ INSTYTUCJI**

	INSTYTUCJA	ZNAJOMOŚĆ		
		1. Znam, korzystała(e)m	2. Znam, nie korzystała(e)m	3. Nie znam, nie korzystała(e)m
38.1	Urząd Pracy			
38.2	Agencje pośrednictwa pracy			
38.3	Ochotnicze Hufce Pracy			
38.4	Szkolny doradca zawodowy			
38.5	Inne, jakie?.....			

DANE METRYCZKOWE

M1: Podaj swój wiek (w latach)

M2: Płeć

1.K

2.M

M3: Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz

1. Liceum ogólnokształcące
2. Liceum profilowane
3. Technikum
4. Szkoła zawodowa

M4: Profil/specjalizacja (proszę o wpisanie w puste miejsce)

.....

M5: Miejscowość pochodzenia

1. Miasto

2. Wieś

M6: Wykształcenie rodziców/opiekunów

PROSZĘ ZAZNACZYĆ ODPOWIEDZI WSTAWIAJĄC „X” W ODPOWIEDNIEJ KRATCE

	Ojciec/Opiekun	Matka/Opiekunka
Podstawowe		
Zawodowe		
Średnie		
Wyższe		

Projekt Regionalny Barometr Rynku Pracy i Edukacji realizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie ma na celu długofalowy monitoring sytuacji pracodawców i losów pracowników w Województwie Zachodniopomorskim. Z tego powodu prosimy o podanie adresu e-mail, tak by móc w następnych latach skontaktować się z Państwem w celu analizy sytuacji absolwentów po ukończeniu szkoły.

Jednocześnie zapewniamy, iż kontakt ten zostanie wykorzystany jedynie do celów badawczych WUP Szczecin i nie będzie udostępniany osobom trzecim.

M7: Adres e-mail

KOD ANKIETY (wypełnia ankieter)

Scenariusz wywiadu indywidualnego

PLANY I PREFERENCJE ZAWODOWE UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

GŁÓWNY CEL WYWIADU: ZEBRANIE INFORMACJI NA TEMAT POTRZEB INFORMACYJNYCH W ZAKRESIE PLANÓW I PREFERENCJI ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

I. POTRZEBY INFORMACYJNYCH W ZAKRESIE PLANÓW I PREFERENCJI ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH BADANYCH INSTYTUCJI

1. W jakim zakresie Państwa instytucja ma styczność z młodzieżą - w szczególności ponadgimnazjalną? (NIE PYTAĆ O TO W SZKOŁACH:)
2. Czy wiedza na temat sytuacji młodzieży ich planów i oczekiwań odnośnie przyszłości jest w kręgu zainteresowań Państwa instytucji?
3. Jakimi informacjami w szczególności dysponuje w tym zakresie państwa instytucja? Z jakiego źródła są to informacje i w jaki sposób zbierane?
4. Czy są one wystarczające, aby w skuteczny sposób wesprzeć młodych ludzi w wyborze dalszej ścieżki nauki lub pracy zawodowej?
5. Jakie ewentualne braki informacyjne odczuwają Państwo?
6. Czy i w jakim zakresie współpracują Państwo z innymi instytucjami (osobami) w zakresie wsparcia młodzieży i ich planów dalszego kształcenia lub planów zawodowych?
7. Czy i w jakim zakresie współpracują Państwo z pracodawcami, znają ich oczekiwania i wymagania odnośnie kwalifikacji i umiejętności jakie powinien posiadać pracownik?
8. Czy sądzą Państwo, że informacje, jakie posiadają różnego typu instytucje na temat planów młodzieży ponadgimnazjalnej oraz na temat preferencji pracodawców są wystarczające do tego, aby w sposób skuteczny wspomóc wybory młodzieży odnośnie ich planów zawodowych?
9. Czy w Państwa opinii istnieją jakieś rozwiązania systemowe, które można określić jako system wsparcia zawodowego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych?
 - A. Jeśli tak, to jak ten system działa i co (jakie instytucje, osoby) go tworzą?
 - B. Jeśli nie, to czy powinien powstać i w jakim zakresie i kto (jakie instytucje, osoby) go tworzyć?

II. OCENA PLANÓW DOTYCZĄCYCH KSZTAŁCENIA LUB PRACY ZAWODWEJ WSRÓD MŁODZIEŻY SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

1. Jakiego typu informacjami związanymi z rynkiem pracy są przede wszystkim zainteresowani młodzi ludzie?

2. Czy na etapie końca szkoły ponadgimnazjalnej interesuje ich własna przyszłość zawodowa? W jakim zakresie?
3. Czy i w jakim zakresie młodzi ludzie mają wiedzę na temat oczekiwań współczesnego rynku pracy? Skąd tego typu wiedzę czerpią przede wszystkim?
4. Czy młodzież kończąca szkoły ponadgimnazjalne decyduje się na kontynuację nauki czy rozpoczyna pracę? Od czego to zależy?
5. Które grupy kontynuują naukę a które grupy rozpoczynają pracę?
6. Jakie są główne motywy wyboru szkoły?
7. Czy i w jakim zakresie młodzi ludzie z województwa zachodniopomorskiego wyjeżdżają w celu kontynuacji nauki lub rozpoczęcia pracy:
 - A. za granicę
 - B. do innych województw w Polsce
8. Gdzie przede wszystkim wyjeżdżają?
9. Czy i w jakim zakresie wracają potem do swoich rodzinnych miejscowości?

III. OCENA DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI IEŻY USŁUG DORADZTWA I PORADNICTWA ZAWODOWEGO ORAZ STOPNIA KORZYSTANIA Z NICH PRZEZ MŁODZIEŻ

1. Czy młodzież kończąca szkoły ponadgimnazjalne korzysta z pomocy instytucji doradców zawodowych? W jakim zakresie?
2. Z jakich innych źródeł wsparcia korzystają młodzi ludzie? (inne instytucje, prywatne kontakty, porady znajomych, rodziny,).
3. Kto przede wszystkim zalicza się do grupy korzystających z usług doradców lub innych instytucji (młodzież jakiego typu szkół, jacy uczniowie, z jakich terenów, itp...)?
4. Czy doradztwo zawodowe jest w Pani/a opinii dostępne dla wszystkich zainteresowanych, (tzn. czy doradca pracuje w każdej szkole, gminie, powiecie....)? Czy organizowane są specjalne spotkania z doradcami np. w szkołach?
5. Czego młodzi ludzie kończący szkoły ponadgimnazjalne oczekują od doradców lub od innych instytucji rynku pracy, z których korzystają? Jakiego typu usług, porad, informacji?
6. Z czego wynika **mała/duża** popularność doradców zawodowych?
7. Dlaczego pozostała część uczniów nie korzysta z usług doradców? Czy nie potrzebują tego typu usług w ogóle, czy szukają wsparcia u innych osób, instytucji?
8. Co ewentualnie powinno być zmienione, aby system doradztwa zawodowego stał się bardziej skutecznym instrumentem wspierania uczniów? Od jakiego poziomu edukacji powinien zostać wprowadzony?

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI Z WYWIADÓW INDYWIDUALNYCH

1. Rozpoznanie potrzeb informacyjnych w zakresie planów i preferencji absolwentów gimnazjów poszczególnych grup instytucji powiązanych z rynkiem pracy.

1. Zdefiniowanie zakresu dostępnych informacji na temat planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych młodzieży

Instytucje powiązane z rynkiem pracy (z wyjątkiem szkół) mają styczność z młodzieżą ponadgimnazjalną, głównie poprzez uczestnictwo w targach edukacyjnych, spotkaniach na uczelniach, na uroczystościach szkolnych.

Instytucje zdobywają wiedzę na temat sytuacji młodzieży, ich planów i oczekiwań odnośnie przyszłości bezpośrednio podczas indywidualnych rozmów bądź zorganizowanych spotkań z absolwentami gimnazjów, z portali związanych z rynkiem pracy, od instytucji i firm, z którymi współpracują, dzięki badaniom rynku preferencji zawodowej młodzieży. Informacje są zbierane głównie w celu wspierania młodych ludzi w wyborze dalszej ścieżki nauki lub pracy zawodowej. Nie są to informacje wystarczające, nie przekładają się one na zapotrzebowanie młodzieży.

2. Określenie zakresu tematycznego odnośnie planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych młodzieży, w którym brakuje informacji

Przydatna byłaby wiedza na temat rynku pracy, ponieważ niektóre instytucje nie są w stanie profesjonalnie śledzić na bieżąco rynku. Oczekują w tym zakresie pomocy ze strony Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

2. Rozpoznanie planów dotyczących dalszego kształcenia (w tym zwłaszcza kształcenia zawodowego) młodzieży szkół ponadgimnazjalnych.

1. Określenie kontynuacji ścieżki nauki uczniów ponadgimnazjalnych

Zdecydowana większość uczniów ponadgimnazjalnych planuje kontynuować naukę. Jest to w szczególności młodzież, która ma wykształcenie ogólne i nie ma wyuczonego zawodu. To, czy zdecydują się na studia, zależy od sytuacji materialnej. Nie ma już na to wpływu czy dana osoba pochodzi z miasta czy ze wsi.

Młodzież wybiera szkołę pod kątem wyboru kierunku kształcenia, danego zawodu. Mają na to również wpływ takie czynniki jak: koszty związane z kształceniem, położenie, tradycje rodzinne, renoma.

2. Określenie postaw uczniów szkół ponadgimnazjalnych wobec nauki, pracy, uczestnictwa w życiu społecznym

Młodzi ludzie często wyjeżdżają za granicę, w dużej mierze do pracy ale nie na stałe. Mniej jest osób, które jadą tam, aby zdobyć kwalifikacje i doświadczenie. Część respondentów uważa, że młodzież chętnie kontynuuje naukę w dużych ośrodkach akademickich innych województw i rzadko się zdarza, że powracają do swoich miejscowości rodzinnych, usamodzielniają się w dużych miastach. Dotyczy to grupy osób zamożnych i bardziej ambitnych. Pozostali uważają, że ma miejsce sytuacja odwrotna.

3. Określenie preferencji zawodowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Jest grupa ludzi, która ma jasno sprecyzowane plany zawodowe, wie, co chcą w życiu osiągnąć. Zdecydowana większość osób nie interesuje się jeszcze swoją przyszłością zawodową, skupiają się na fakcie zdania matury i dostania się na studia.

3. Analiza stopnia korzystania młodzieży gimnazjalnej z usług doradztwa i poradnictwa zawodowego.

1. Określenie stopnia znajomości i zainteresowania sprawami związanymi z rynkiem pracy

Młodzi ludzie interesują się następującymi informacjami związanymi z rynkiem pracy:

- sytuacją na rynku pracy,
- ofertami pracy i zarobkami,
- jak poprawnie sporządzić dokumenty aplikacyjne,
- jak zdobyć dodatkowe kwalifikacje, doświadczenie.

Zdanie na temat tego, czy absolwenci mają odpowiednią wiedzę na temat oczekiwań współczesnego rynku pracy jest podzielone. Jedni uważają, że młodzi sporo mają informacji na ten temat. Czerpią ją głównie z otoczenia (od znajomych i rodziców) i od doradców zawodowych. W szkołach uczniowie mają prowadzone w tym zakresie zajęcia ze specjalistami. Drudzy twierdzą, że ich wiedza jest bardzo mała.

2. Określenie częstości i zakresu korzystania z pomocy doradców zawodowych

Młodzież kończąca szkołę średnią korzysta z pomocy instytucji doradców zawodowych, z poradni psychologiczno-pedagogicznej. Zgłaszają się na indywidualne rozmowy głównie po to, aby poznać swoje predyspozycje zawodowe.

Od doradców zawodowych młodzi ludzie oczekują m.in. ogólnego ukierunkowania ścieżki zawodowej, ponieważ są to osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości, oczekują konkretnego wskazania miejsca pracy. Jest grupa osób, która chce się dowiedzieć od doradcy zawodowego jak pokierować swoją karierą, jak zdobyć dodatkowe kwalifikacje, jakie odbyć kursy żeby udoskonalić swoją wiedzę, gdzie wyjechać za granicę żeby zdobyć doświadczenie. Mniej chętnie korzystają z pomocy doradców zawodowych Powiatowego Urzędu Pracy.

Doradztwo zawodowe jest dostępne dla wszystkich zainteresowanych. W szkołach średnich pracują doradcy zawodowi, istnieją poradnie zawodowe, Ochotnicze Hufce Pracy. Natomiast w szkołach wyższych znajdują się biura karier, które umożliwiają uzyskanie wszelkich informacji.

Powodem, dla którego uczniowie nie korzystają z usług doradców zawodowych jest brak wiedzy na temat możliwości skorzystania z takiej pomocy bądź też mają jasno sprecyzowane plany zawodowe.

Aby system doradztwa zawodowego stał się bardziej skuteczny, powinien być już wprowadzony na etapie gimnazjum, ponieważ jest to dobry moment na ukierunkowanie młodego człowieka w wyborze dalszej ścieżki zawodowej bądź w wyborze studiów. System ten powinien być bardziej rozreklamowany i mieć zapewnione odpowiednie środki pieniężne na przeprowadzanie szkoleń.

3. Określenie częstości i zakresu korzystania z innych źródeł wsparcia wyboru ścieżki zawodowej

Absolwenci gimnazjalni korzystają również z następujących źródeł wsparcia wyboru ścieżki zawodowej:

- Centrum Informacji o Zawodach i Pracy dla Maturzystów, gdzie opisywane są zawody na różnych poziomach kształcenia, jest kiosk z ofertami pracy i dowiedzieć się jakimi predyspozycjami zawodowymi dysponujemy na podstawie testu psychologicznego,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Wojewódzki Urząd Pracy
w Szczecinie

EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- demonstracyjnych zajęć prowadzonych przez uczelnie wyższe,
- salonów maturzystów, gdzie prezentują się różnego rodzaju wyższe uczelnie,
- lokalnych konferencji, na których zaproszeni pracodawcy przedstawiają swoje wymagania odnośnie kwalifikacji i umiejętności,
- szkolnych ośrodków kształcenia (SZOKi), które pozwalają zaplanować dalszą przyszłość i ukierunkować swoje umiejętności,
- Biur Karier Zawodowych, gdzie organizowane są szkolenia sporządzania poprawnie dokumentacji aplikacyjnej, nauka asertywności, nauka planowania własnego czasu. Można dowiedzieć się tu gdzie odbyć praktyki, gdzie podnieść swoje kwalifikacje zawodowe i jak zaplanować swoją karierę,
- wsparcia rodziny i znajomych,
- informacji zamieszczonych w Internecie, z informatorów, targów edukacyjnych.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Rynku Pracy i Edukacji"

Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 179

Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

ZWIĄZKI STATYSTYCZNE WYKORZYSTANE DO WERYFIKACJI HIPOTEZ BADAWCZYCH

	Hipoteza	Badane zmienne	Miara	Istotność związku
1	3 H1	p2 – p3	Spearman	Istotna
2	3H1	p14-p.16	Spearman	Nieistotna
3	3H1:	p1, p10, p14, p16, p21		Nieistotna
4	3 H2	p16 - p27	Spearman	Nie istotna
5	3 H2	P1.1 – p 12	V - cramera	Nie istotna
10	3H2	p1.1-p3	V Kramera	Istotna
11	3H2	p1.1-p27.1	V Kramera	Istotna
12	3H2	p.1.1-p27.2	V Kramera	Istotna
13	3H2, 3H6	p26.2-p2	Spearman	Nieistotna
14	3H2:	p1, p2, p3, p4, p10, p14, p15, p16, p26, p27 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
15	3H3	p15-p16	V Kramera	Istotna
16	3H3	p31.1-p3.2	Spearman	Nieistotna
17	3H3	P32.p35.2	Spearman	Nieistotna
18	3H3	P m3.2 – p 32	V - cramera	Nie istotna
19	3H3	P m3.2 – 36.1	V - cramera	Nie istotna
20	3H3	P m3.2 – p 33.1	V - cramera	Nie istotna
21	3H3	P m3.2 – p14	V - cramera	Nie istotna
22	3H3	P m3.2 – p15	Spearman	Istotna
23	3H3:	p13, p15, p16, p31, p32, p33, p34, p34, p35 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
24	3H4:	p10, p12 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna

25	3H5	P 12 – p 22.1	V - cramera	Istotna
26	3H5	P 12 – p 22.2	V - cramera	Nie istotna
27	3H5:	p10, p22, p26 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
28	3H6	p2--p10.4	V Kramera	Istotna
29	3H6	m3.2-p10.1	V Kramera	Istotna
30	3H6	m3.2-p10.4	V Kramera	Istotna
31	3H6	P m3.2 – p 23	V - cramera	Nie istotna
33	2H1	P m3.2 – p 38.1	V - cramera	Nie istotna
34	2H1	P m3.2 – p 29	V - cramera	Nie istotna
35	2H1,2H2	m3.2- p37.3	V Kramera	Istotna
36	2H1:	p1, p28, p29, p38 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
37	2H2	P m3.2 – p 37.3	V - cramera	Istotna
38	2H2, 2H3	p37.1 - p.38.4	V Kramera	Istotna
39	2H2, 2H3	p37.4-p.38.4	V Kramera	Istotna
40	2H2:	p1, p37 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
41	2H3	p38.3-p38.4	Spearman	Nieistotna
42	2H3	p32-p38.3	Spearman	Nieistotna
43	2H3	p32-p38.4	Spearman	Nieistotna
44	2H3	P37 – p 38	V - cramera	Nie istotna (oprócz pytania p37.1 i p38.4, gdzie jedna odpowiedź wynika z drugiej)
45	2H3:	p37,p38 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna
46	2H4	m3.2-p36.1-p36.2-p.36.3	Spearman	Nieistotna
47	2H4	P36.1 – p25.1	Person	Nie istotna
48	2H4:	p28, p36 (wszystkie kombinacje)		Nieistotna

1. Korelacje

			p2_Czy_uważasz_że_w_powiecie_w_który m_obecnie_mieszkasz_łatwo	p3_Jak_Twoim_zdanie m_będzie_wyglądała_s ytuacja_w_Twoim_powi ecie_
Współczynnik Spearmana rho	p2_Czy_uważasz_że_w_powiecie_w_który m_obecnie_mieszkasz_łatwo	Współczynnik korelacji	1,000	-,209
		Istotność dwustronna	.	,000
		N	876	695
	p3_Jak_Twoim_zdaniem_będzie_wyglądał a_sytuacja_w_Twoim_powiecie_	Współczynnik korelacji	-,209	1,000
		Istotność dwustronna	,000	.
		N	695	832

2. Korelacje

			p16 Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałaś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?	p14 Czy na obecnym etapie nauki planujesz swoją przyszłość zawodową?
rho Spearmana	p16 Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałaś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?	Współczynnik korelacji	1,000	,060(*)

		Istotność (dwustronna)	.	,044
		N	1110	1107
	p14 Czy na obecnym etapie nauki planujesz swoją przyszłość zawodową?	Współczynnik korelacji	,060(*)	1,000
		Istotność (dwustronna)	,044	.
		N	1107	1107

* Korelacja jest istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

5. Korelacje

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna z nominalną	Phi	,124			,094
	Cramer's V	,124			,094
Interwałowa z interwałową	Pearson's R	-,067	,034	-1,887	,059(c)
Porządkowa z porządkową	Współczynnik Spearmana	-,063	,034	-1,768	,077(c)
N of Ważnych obserwacji		798			

		p3 Jak Twoim zdaniem będzie wyglądała sytuacja w Twoim powiecie w zakresie rynku pracy w okresie nadchodzącego roku?						Ogółem
		1 Ulegnie zdecydowanej poprawie	2 Ulegnie poprawie	3 Nie zmieni się	4 Pogorszy się	5 Znacznie pogorszy się	6 Nie wiem	

p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku pracy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	0	Liczebność	13	138	263	177	14	156	761
		% z p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku pracy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	1,7%	18,1%	34,6%	23,3%	1,8%	20,5%	100,0%
	1 nie interesuję się tymi sprawami w ogóle	Liczebność	16	57	106	39	9	121	348
		% z p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku pracy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	4,6%	16,4%	30,5%	11,2%	2,6%	34,8%	100,0%
Ogółem		Liczebność	29	195	369	216	23	277	1109

	% z p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku pracy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	2,6%	17,6%	33,3%	19,5%	2,1%	25,0%	100,0%
--	--	------	-------	-------	-------	------	-------	--------

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,206			,000
	V Kramera	,206			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	,088	,032	2,928	,003(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	,062	,032	2,079	,038(c)
N Ważnych obserwacji		1109			

a Nie zakładając hipotezy zerowej.

b Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.

c W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

11. Tabela krzyżowa

		p27.1 Jak oceniasz ogólną pozycję absolwentów na zachodniopomorskim (wojewódzkim) i Twoim lokalnym (powiatowym) rynku pracy?						Ogółem
		1 Bardzo dobrze	2 Raczej dobrze	3 Średnio	4 Raczej źle	5 Zdecydowanie źle	6 Nie wiem	

p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku racy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	0	Liczebność	23	125	371	145	30	65	759
		% z p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku racy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	3,0%	16,5%	48,9%	19,1%	4,0%	8,6%	100,0%
	1 nie interesuję się tymi sprawami w ogóle	Liczebność	26	48	136	58	5	73	346
		% z p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku racy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	7,5%	13,9%	39,3%	16,8%	1,4%	21,1%	100,0%
Ogółem		Liczebność	49	173	507	203	35	138	1105

	% z p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku pracy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	4,4%	15,7%	45,9%	18,4%	3,2%	12,5%	100,0%
--	--	------	-------	-------	-------	------	-------	--------

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,217			,000
	V Kramera	,217			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	,087	,033	2,894	,004(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	,060	,032	1,981	,048(c)
N Ważnych obserwacji		1105			

a Nie zakładając hipotezy zerowej.

b Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.

c W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

12. Tabela krzyżowa

			p27.2 Jak oceniasz ogólną pozycję absolwentów na zachodniopomorskim (wojewódzkim) i Twoim lokalnym (powiatowym) rynku pracy?						Ogółem
			1 Bardzo dobrze	2 Raczej dobrze	3 Średnio	4 Raczej źle	5 Zdecydowanie źle	6 Nie wiem	
p1.1 Czy interesujesz	0	Liczebność	12	96	355	153	40	98	754

się informacjami na temat sytuacji rynku racy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?		% z p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku racy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	1,6%	12,7%	47,1%	20,3%	5,3%	13,0%	100,0%
	1 nie interesuję się tymi sprawami w ogóle	Liczebność	22	49	111	60	11	90	343
		% z p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku racy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	6,4%	14,3%	32,4%	17,5%	3,2%	26,2%	100,0%
Ogółem		Liczebność	34	145	466	213	51	188	1097
		% z p1.1 Czy interesujesz się informacjami na temat sytuacji rynku racy w swoim powiecie (tzn. powiecie, w którym mieszkasz)?	3,1%	13,2%	42,5%	19,4%	4,6%	17,1%	100,0%

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,229			,000
	V Kramera	,229			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	,074	,033	2,462	,014(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	,054	,033	1,785	,075(c)
N Ważnych obserwacji		1097			

a Nie zakładając hipotezy zerowej.

b. Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.

c. W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

13. Korelacje

			p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:	p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?
rho Spearmana	p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:	Współczynnik korelacji	1,000	,063(*)
		Istotność (dwustronna)	.	,037
		N	1104	1104
	p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	Współczynnik korelacji	,063(*)	1,000
		Istotność (dwustronna)	,037	.
		N	1104	1110

* Korelacja jest istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

			p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:					Ogółem
			1 Zdecydowanie tak	2 Raczej tak	3 Raczej nie	4 Zdecydowanie nie	5 Nie wiem	
p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	1 Bardzo trudno	Liczebność	177	149	44	7	22	399
		% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	44,4%	37,3%	11,0%	1,8%	5,5%	100,0%
	2 Łatwo, ale w kilku zawodach	Liczebność	164	172	44	0	13	393
		% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	41,7%	43,8%	11,2%	,0%	3,3%	100,0%
	3 Łatwo, większość	Liczebność	30	37	9	1	1	78

	osób może znaleźć zatrudnienie	% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	38,5%	47,4%	11,5%	1,3%	1,3%	100,0%
	4 Nie wiem	Liczebność	69	129	23	3	10	234
		% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	29,5%	55,1%	9,8%	1,3%	4,3%	100,0%
Ogółem		Liczebność	440	487	120	11	46	1104
		% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	39,9%	44,1%	10,9%	1,0%	4,2%	100,0%

14. Tabela krzyżowa

		p27.1 Jak oceniasz ogólną pozycję absolwentów na zachodniopomorskim (wojewódzkim) i Twoim lokalnym (powiatowym) rynku pracy?						Ogółem
			1 Bardzo dobrze	2 Raczej dobrze	3 Średnio	4 Raczej źle	5 Zdecydowanie źle	
p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnienia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:	1 Zdecydowanie tak	Liczebność	25	62	212	84	15	440
		% z p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnienia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:	5,7%	14,1%	48,2%	19,1%	3,4%	100,0%
	2 Raczej tak	Liczebność	23	80	221	88	13	486
		% z p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnienia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:	4,7%	16,5%	45,5%	18,1%	2,7%	100,0%
	3 Raczej nie	Liczebność	0	21	59	25	2	120

		% z p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:	,0%	17,5%	49,2%	20,8%	1,7%	10,8%	100,0%
	4 Zdecydowanie nie	Liczebność	0	1	4	1	1	4	11
		% z p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:	,0%	9,1%	36,4%	9,1%	9,1%	36,4%	100,0%
	5 Nie wiem	Liczebność	1	9	9	5	4	18	46
		% z p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:	2,2%	19,6%	19,6%	10,9%	8,7%	39,1%	100,0%
Ogółem		Liczebność	49	173	505	203	35	138	1103
		% z p26.2 Czy Twoim zdaniem możliwość zatrudnia w firmie na pozycji, która satysfakcjonowałoby Cię zależy od:	4,4%	15,7%	45,8%	18,4%	3,2%	12,5%	100,0%

Korelacje

			p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	p10.2 Z jakiego powodu wybrałaś/wybrałeś obecną szkołę, uczelnię?	p10.4 Z jakiego powodu wybrałaś/wybrałeś obecną szkołę, uczelnię?
rho Spearmana	p2 Czy uważasz, że w powiecie, w	Współczynnik korelacji	1,000	,064(*)	,076(*)

	którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	Istotność (dwustronna)	.	,033	,011
		N	1110	1110	1110
	p10.2 Z jakiego powodu wybrałaś/wybrałeś obecną szkołę, uczelnię?	Współczynnik korelacji	,064(*)	1,000	-,147(**)
		Istotność (dwustronna)	,033	.	,000
		N	1110	1110	1110
	p10.4 Z jakiego powodu wybrałaś/wybrałeś obecną szkołę, uczelnię?	Współczynnik korelacji	,076(*)	-,147(**)	1,000
		Istotność (dwustronna)	,011	,000	.
		N	1110	1110	1110

* Korelacja jest istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

15. Tabela krzyżowa

		p15 Czy uważasz, że obecna szkoła/uczelnia przygotowała/przygotowuje Cię dobrze do podjęcia zatrudnienia?					Ogółem
			1 Zdecydowanie tak	2 Raczej tak	3 Raczej nie	4 Zdecydowanie nie	
p16 Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałaś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?	1 Zdecydowanie tak	Liczebność	58	59	3	5	129
		% z p16 Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałaś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?	45,0%	45,7%	2,3%	3,9%	100,0%
	2 Raczej tak	Liczebność	28	287	49	16	405
		% z p16 Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałaś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?	6,9%	70,9%	12,1%	4,0%	100,0%
	3 Raczej nie	Liczebność	10	122	171	20	334

		% z p16 Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałaś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?	3,0%	36,5%	51,2%	6,0%	3,3%	100,0%
	4 Zdecydowanie nie	Liczebność	10	21	49	75	7	162
		% z p16 Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałaś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?	6,2%	13,0%	30,2%	46,3%	4,3%	100,0%
	5 Nie wiem	Liczebność	4	29	7	1	36	77
		% z p16 Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałaś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?	5,2%	37,7%	9,1%	1,3%	46,8%	100,0%
Ogółem		Liczebność	110	518	279	117	83	1107
		% z p16 Czy uważasz, że w obecnej szkole/uczelni otrzymałaś/otrzymałeś praktyczne umiejętności przydatne w miejscu zatrudnienia?	9,9%	46,8%	25,2%	10,6%	7,5%	100,0%

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,870			,000

	V Kramera	,435			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	,462	,031	17,337	,000(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	,490	,028	18,661	,000(c)
N Ważnych obserwacji		1107			

- a Nie zakładając hipotezy zerowej.
b Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.
c W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

17. Korelacje

			p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	p35.2 Czy byłabyś/byłbyś w stanie porozumieć się w pracy w języku obcym? Jeżeli tak to, w jakim zakresie?
rho Spearmana	p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	Współczynnik korelacji	1,000	,068(*)
		Istotność (dwustronna)	.	,024
		N	1107	1098
	p35.2 Czy byłabyś/byłbyś w stanie porozumieć się w pracy w języku obcym? Jeżeli tak to, w jakim zakresie?	Współczynnik korelacji	,068(*)	1,000
		Istotność (dwustronna)	,024	.
		N	1098	1100

* Korelacja jest istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

21. Korelacje

			m.32_typ_szkoły	p14_Czy_na_obecnym_etapie_nauki_planujesz_swoją_przyszłość_zawodową
Spearman's rho	m.32_typ_szkoły	Współczynnik korelacji	1,000	,068(*)
		Istotność dwustronna	.	,030
		N	1110	1020
	p14_Czy_na_obecnym_etapie_nauki_planujesz_s	Współczynnik korelacji	,068(*)	1,000

	woja_przyszłość_zawod			
		Istotność dwustronna	,030	.
		N	1020	1020

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

22. Korelacje

			m.32 typ szkoły	p15 Czy uważasz że obecna szkoła uczelnia przygotowała/przygotowała
Spearman's rho	m.32_typ_szkoly	Współczynnik korelacji	1,000	-,270(**)
		Istotność dwustronna	.	,000
		N	1110	1110
	p15_Czy_uważasz_że_obecna_szkola_uchelnia_przygotowala/przygotowala	Współczynnik korelacji	-,270(**)	1,000
		Istotność dwustronna	,000	.
		N	1110	1110

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

23. Korelacje

			p35.2 Czy byłabyś/byłbyś w stanie porozumieć się w pracy w języku obcym? Jeżeli tak to, w jakim zakresie?	p33.1 Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych. W jakim zakresie?
rho Spearmana	p35.2 Czy byłabyś/byłbyś w stanie porozumieć się w pracy w języku obcym? Jeżeli tak to, w jakim zakresie?	Współczynnik korelacji	1,000	-,070(*)
		Istotność (dwustronna)	.	,020
		N	1100	1100
	p33.1 Czy potrafisz korzystać z	Współczynnik korelacji	-,070(*)	1,000

	następujących typów programów komputerowych. W jakim zakresie?	Istotność (dwustronna)	,020	.
		N	1100	1108

- Korelacja jest istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

Tabela krzyżowa

			p35.2 Czy byłabyś/byłbyś w stanie porozumieć się w pracy w języku obcym? Jeżeli tak to, w jakim zakresie?				Ogółem
			1 Tak, w stopniu podstawowym	2 Tak, w stopniu średnim	3 Tak, w stopniu zaawansowanym	4 Nie umiem	
p33.1 Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych. W jakim zakresie?	1 Tak, w stopniu podstawowym	Liczebność	118	53	24	122	317
		% z p33.1 Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych. W jakim zakresie?	37,2%	16,7%	7,6%	38,5%	100,0%
	2 Tak, w stopniu średnim	Liczebność	168	81	14	110	373
		% z p33.1 Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych. W jakim zakresie?	45,0%	21,7%	3,8%	29,5%	100,0%
	3 Tak, w stopniu zaawansowanym	Liczebność	171	72	29	89	361
		% z p33.1 Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych. W jakim zakresie?	47,4%	19,9%	8,0%	24,7%	100,0%
	4 Nie umiem	Liczebność	18	1	3	27	49
		% z p33.1 Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych. W jakim zakresie?	36,7%	2,0%	6,1%	55,1%	100,0%
Ogółem		Liczebność	475	207	70	348	1100

	% z p33.1 Czy potrafisz korzystać z następujących typów programów komputerowych. W jakim zakresie?	43,2%	18,8%	6,4%	31,6%	100,0%
--	--	-------	-------	------	-------	--------

Korelacje

			p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	p31.1 Czy uczęszczasz na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami ? Jak często?	p31.2 Czy uczęszczasz na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami ? Jak często?
rho Spearmana	p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	Współczynnik korelacji	1,000	,069(*)	,071(*)
		Istotność (dwustronna)	.	,022	,019
		N	1107	1097	1097
	p31.1 Czy uczęszczasz na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami ? Jak często?	Współczynnik korelacji	,069(*)	1,000	,418(**)
		Istotność (dwustronna)	,022	.	,000
		N	1097	1100	1097
	p31.2 Czy uczęszczasz na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami ? Jak często?	Współczynnik korelacji	,071(*)	,418(**)	1,000
		Istotność (dwustronna)	,019	,000	.
		N	1097	1097	1100

* Korelacja jest istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

Tabela krzyżowa

			p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?						Ogółem
			1 Bardzo wysoko	2 Wysoko	3 Przeciętnie	4 Nisko	5 Bardzo nisko	6 Nie wiem	
p31.1 Czy uczęszczasz	1 Tak, regularnie -	Liczebność	29	51	88	15	3	19	205

na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami ?Jak często?	przynajmniej raz w tygodniu	% z p31.1 Czy uczęszczasz na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami ?Jak często?	14,1%	24,9%	42,9%	7,3%	1,5%	9,3%	100,0%
	2 Tak, sporadycznie	Liczebność	14	42	80	8	3	6	153
		% z p31.1 Czy uczęszczasz na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami ?Jak często?	9,2%	27,5%	52,3%	5,2%	2,0%	3,9%	100,0%
	3 Nie uczęszczam	Liczebność	42	167	438	29	16	47	739
		% z p31.1 Czy uczęszczasz na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami ?Jak często?	5,7%	22,6%	59,3%	3,9%	2,2%	6,4%	100,0%
Ogółem		Liczebność	85	260	606	52	22	72	1097
		% z p31.1 Czy uczęszczasz na jakieś zajęcia poza szkołą, studiami ?Jak często?	7,7%	23,7%	55,2%	4,7%	2,0%	6,6%	100,0%

25. Tabela krzyżowa

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna z nominalną	Phi				,000
	Cramer's V	,217			
		,217			,000
Interwałowa z interwałową	Pearson's R	,043	,031	1,438	,151(c)
Porządkowa z porządkową	Współczynnik Spearmana	,046	,031	1,526	,127(c)
N of Ważnych obserwacji		1106			

26. Tabela krzyżowa

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna z nominalną	Phi	,134			,048
	Cramer's V	,134			,048
Interwałowa z interwałową	Pearson's R	,023	,030	,764	,445(c)
Porządkowa z porządkową	Współczynnik Spearmana	,024	,030	,795	,427(c)
N of Ważnych obserwacji		1106			

28. Tabela krzyżowa

			p10.4 Z jakiego powodu wybrałaś/wybrałeś obecną szkołę, uczelnię?		Ogółem
			0	1 Ze względu na renomę i prestiż szkoły/uczelni	
p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	1 Bardzo trudno	Liczebność	351	53	404
		% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	86,9%	13,1%	100,0%
	2 Łatwo, ale w kilku zawodach	Liczebność	295	99	394
		% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	74,9%	25,1%	100,0%
	3 Łatwo, większość osób może znaleźć zatrudnienie	Liczebność	65	13	78
		% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	83,3%	16,7%	100,0%
	4 Nie wiem	Liczebność	187	47	234
		% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	79,9%	20,1%	100,0%
Ogółem		Liczebność	898	212	1110
		% z p2 Czy uważasz, że w powiecie, w którym obecnie mieszkasz łatwo jest znaleźć pracę?	80,9%	19,1%	100,0%

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,131			,000
	V Kramera	,131			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	,055	,029	1,829	,068(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	,076	,028	2,545	,011(c)
N Ważnych obserwacji		1110			

a Nie zakładając hipotezy zerowej.

b Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.

c W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

29. Tabela krzyżowa

			p10.1 Z jakiego powodu wybrałaś/wybrałeś obecną szkołę, uczelnię?		Ogółem
			0	1 Ze względu na zainteresowania	
m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	1 Liceum ogólnokształcące	Liczebność	299	146	445
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	67,2%	32,8%	100,0%
	2 Liceum profilowane i Technikum	Liczebność	252	191	443
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	56,9%	43,1%	100,0%
	3 Szkoła zawodowa	Liczebność	79	143	222
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	35,6%	64,4%	100,0%
Ogółem		Liczebność	630	480	1110
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	56,8%	43,2%	100,0%

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,233			,000
	V Kramera	,233			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	,227	,029	7,756	,000(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	,221	,029	7,553	,000(c)
N Ważnych obserwacji		1110			

a Nie zakładając hipotezy zerowej.

b Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.

c W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

30. Tabela krzyżowa

			p10.4 Z jakiego powodu wybrałaś/wybrałeś obecną szkołę, uczelnię?		Ogółem
			0	1 Ze względu na renomę i prestiż szkoły/uczelni	
m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	1 Liceum ogólnokształcące	Liczebność	281	164	445
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	63,1%	36,9%	100,0%
	2 Liceum profilowane i Technikum	Liczebność	402	41	443
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	90,7%	9,3%	100,0%
	3 Szkoła zawodowa	Liczebność	215	7	222
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	96,8%	3,2%	100,0%
Ogółem		Liczebność	898	212	1110
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	80,9%	19,1%	100,0%

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,374			,000
	V Kramera	,374			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	-,350	,023	-12,446	,000(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	-,361	,024	-12,865	,000(c)
N Ważnych obserwacji		1110			

a Nie zakładając hipotezy zerowej.

b Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.

c W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

35. Korelacje

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna z nominalną	Phi	,229			,000
	Cramer's V	,229			,000
Interwałowa z interwałową	Pearson's R	-,214	,026	-7,284	,000(c)
Porządkowa z porządkową	Współczynnik Spearmana	-,221	,026	-7,512	,000(c)
N of Ważnych obserwacji		1106			

37. Tabela krzyżowa

			p37.3 Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?		
			0	1 Tak, w poradni pozaszkolnej	Ogółem
m.3.2 Typ szkoły, do	1 Liceum ogólnokształcące	Liczebność	355	90	445

której obecnie uczęszczasz		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	79,8%	20,2%	100,0%
	2 Liceum profilowane i Technikum	Liczebność	414	29	443
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	93,5%	6,5%	100,0%
	3 Szkoła zawodowa	Liczebność	214	8	222
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	96,4%	3,6%	100,0%
Ogółem		Liczebność	983	127	1110
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	88,6%	11,4%	100,0%

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,228			,000
	V Kramera	,228			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	-,214	,026	-7,275	,000(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	-,220	,026	-7,503	,000(c)
N Ważnych obserwacji		1110			

a Nie zakładając hipotezy zerowej.

b Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.

c W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

38. Tabela krzyżowa

		p38.4 Czy znasz następujące Instytucje Rynku Pracy i czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z tej instytucji?"				Ogółem
		1 Znam, korzystała(e)m	2 Znam, nie korzystała(e)m	3 Nie znam, nie korzystała(e)m	4	

p37.1 Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?	0	Liczebność	55	296	405	1	757
		% z p37.1 Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?	7,3%	39,1%	53,5%	,1%	100,0%
	1 Tak, w szkole	Liczebność	88	155	101	3	347
		% z p37.1 Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?	25,4%	44,7%	29,1%	,9%	100,0%
Ogółem		Liczebność	143	451	506	4	1104
		% z p37.1 Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?	13,0%	40,9%	45,8%	,4%	100,0%

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,295			,000
	V Kramera	,295			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	-,272	,030	-9,392	,000(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	-,263	,030	-9,065	,000(c)
N Ważnych obserwacji		1104			

a Nie zakładając hipotezy zerowej.

- b. Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.
c. W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

39. Tabela krzyżowa

		p38.4 Czy znasz następujące Instytucje Rynku Pracy i czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z tej instytucji?"				Ogółem
			1 Znam, korzystała(e)m	2 Znam, nie korzystała(e)m	3 Nie znam, nie korzystała(e)m	4
p37.4 Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?	0	Liczebność	119	199	152	3
		% z p37.4 Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?	25,2%	42,1%	32,1%	,6%
	1 Nie, nigdy nie korzystałam/korzystałem	Liczebność	24	252	354	1
		% z p37.4 Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?	3,8%	39,9%	56,1%	,2%
Ogółem		Liczebność	143	451	506	4

	% z p37.4 Czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z usług doradców zawodowych lub innych osób świadczących pomoc przy wyborze kierunku kształcenia lub pracy?	13,0%	40,9%	45,8%	,4%	100,0%
--	--	-------	-------	-------	-----	--------

Miary symetryczne

		Wartość	Asymptotyczny błąd standardowy(a)	Przybliżone T(b)	Istotność przybliżona
Nominalna przez Nominalna	Phi	,345			,000
	V Kramera	,345			,000
Przedziałowa przez Przedziałowa	R Pearsona	,314	,028	10,973	,000(c)
Porządkowa przez Porządkowa	Korelacja Spearmana	,297	,029	10,325	,000(c)
N Ważnych obserwacji		1104			

a Nie zakładając hipotezy zerowej.

b Użyto asymptotycznego błędu standardowego, przy założeniu hipotezy zerowej.

c W oparciu o aproksymację rozkładu normalnego.

41. Korelacje

			p38.3 Czy znasz następujące Instytucje Rynku Pacy i czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z tej instytucji?"	p38.4 Czy znasz następujące Instytucje Rynku Pacy i czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z tej instytucji?"	p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?
rho Spearmana	p38.3 Czy znasz następujące Instytucje Rynku Pacy i czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z tej instytucji?"	Współczynnik korelacji	1,000	,366(**)	,066(*)
		Istotność (dwustronna)	.	,000	,028
		N	1105	1103	1102
	p38.4 Czy znasz następujące	Współczynnik korelacji	,366(**)	1,000	,068(*)

	Instytucje Rynku Pracy i czy kiedykolwiek korzystałeś/korzystałaś z tej instytucji?"	Istotność (dwustronna)	,000	.	,023
		N	1103	1104	1101
	p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	Współczynnik korelacji	,066(*)	,068(*)	1,000
		Istotność (dwustronna)	,028	,023	.
		N	1102	1101	1107

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

* Korelacja jest istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

42. Tabela krzyżowa

			p38.3 Czy znasz następujące Instytucje Rynku Pacy i czy kiedykolwiek korzystałaś/korzystałeś z tej instytucji?"				Ogółem
			1 Znam, korzystała(e)m	2 Znam, nie korzystała(e)m	3 Nie znam, nie korzystała(e)m	4	
p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	1 Bardzo wysoko	Liczebność	8	42	35	0	85
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	9,4%	49,4%	41,2%	,0%	100,0%
	2 Wysoko	Liczebność	6	122	137	0	265
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	2,3%	46,0%	51,7%	,0%	100,0%
	3 Przeciętnie	Liczebność	30	247	327	1	605

		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	5,0%	40,8%	54,0%	,2%	100,0%
	4 Nisko	Liczebność	5	15	32	0	52
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	9,6%	28,8%	61,5%	,0%	100,0%
	5 Bardzo nisko	Liczebność	0	9	13	0	22
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	,0%	40,9%	59,1%	,0%	100,0%
	6 Nie wiem	Liczebność	2	29	42	0	73
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	2,7%	39,7%	57,5%	,0%	100,0%
Ogółem		Liczebność	51	464	586	1	1102
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	4,6%	42,1%	53,2%	,1%	100,0%

43. Tabela krzyżowa

		p38.4 Czy znasz następujące Instytucje Rynku Pracy i czy kiedykolwiek korzystałeś/korzystałaś z tej instytucji?"	Ogółem
--	--	--	--------

			1 Znam, korzystała(e)m	2 Znam, nie korzystała(e)m	3 Nie znam, nie korzystała(e)m	4	
p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	1 Bardzo wysoko	Liczebność	11	45	27	1	84
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	13,1%	53,6%	32,1%	1,2%	100,0%
	2 Wysoko	Liczebność	32	115	117	0	264
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	12,1%	43,6%	44,3%	,0%	100,0%
	3 Przeciętnie	Liczebność	86	234	283	3	606
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	14,2%	38,6%	46,7%	,5%	100,0%
	4 Nisko	Liczebność	5	19	28	0	52
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	9,6%	36,5%	53,8%	,0%	100,0%
	5 Bardzo nisko	Liczebność	1	6	15	0	22
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	4,5%	27,3%	68,2%	,0%	100,0%
	6 Nie wiem	Liczebność	7	31	35	0	73
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	9,6%	42,5%	47,9%	,0%	100,0%
Ogółem		Liczebność	142	450	505	4	1101
		% z p32 Jak ogólnie oceniasz własne umiejętności zawodowe, umożliwiające podjęcie pracy?	12,9%	40,9%	45,9%	,4%	100,0%

46. Korelacje

			p36.1 Jak często korzystasz z:	p36.2 Jak często korzystasz z:	p36.3 Jak często korzystasz z:	m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz
rho Spearmana	p36.1 Jak często korzystasz z:	Współczynnik korelacji	1,000	,536(**)	,200(**)	,060(*)
		Istotność (dwustronna)	.	,000	,000	,047
		N	1109	1107	1099	1109
	p36.2 Jak często korzystasz z:	Współczynnik korelacji	,536(**)	1,000	-,225(**)	-,075(*)
		Istotność (dwustronna)	,000	.	,000	,012
		N	1107	1107	1097	1107
	p36.3 Jak często korzystasz z:	Współczynnik korelacji	,200(**)	-,225(**)	1,000	-,026
		Istotność (dwustronna)	,000	,000	.	,384
		N	1099	1097	1099	1099
	m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	Współczynnik korelacji	,060(*)	-,075(*)	-,026	1,000
		Istotność (dwustronna)	,047	,012	,384	.
		N	1109	1107	1099	1110

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

* Korelacja jest istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

Tabela krzyżowa

		p36.1 Jak często korzystasz z:					Ogółem
			1 Codziennie	2 Kilka razy w tygodniu	3 Kilka razy w miesiącu	4 Rzadziej niż raz w miesiącu	
m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	1 Liceum ogólnokształcące	Liczebność	355	59	18	5	445
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	79,8%	13,3%	4,0%	1,1%	100,0%
	2 Liceum profilowane i Technikum	Liczebność	360	60	15	3	443
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	81,3%	13,5%	3,4%	,7%	100,0%
	3 Szkoła zawodowa	Liczebność	157	38	13	7	221
		% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	71,0%	17,2%	5,9%	3,2%	100,0%

Ogółem	Liczebność	872	157	46	15	19	1109
	% z m.3.2 Typ szkoły, do której obecnie uczęszczasz	78,6%	14,2%	4,1%	1,4%	1,7%	100,0%

47. Korelacje

		p25_1_Jaka_jest_pensja_za_pracę_wpełnym_wymiarze_godzin_na_sta	p36_1_Jak_często_korzystasz_z
p25.1_Jaka jest pensja za pracę w pełnym wymiarze godzin na stanowisku	Współczynnik korelacji Persona	1	-,076(*)
	Istotność dwustronna		,015
	N	1025	1016
p36.1 Jak często korzystasz z komputera	Współczynnik korelacji	-,076(*)	1
	Istotność dwustronna	,015	
	N	1016	1090

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).